

**PATVIRTINTA LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS
2021 M. D. NUTARIMU NR.**

**VALSTYBINIS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027
METŲ PLANAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planas (toliau – Planas) parengtas vadovaujantis 2021–2030 m. Nacionaliniu pažangos planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – 2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas), Nacionaline darnaus vystymosi strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (toliau – Nacionalinė darnaus vystymosi strategija), Nacionaline aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“, Nacionaliniu energetikos ir klimato srities veikslių 2021–2030 m. planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. protokoliniu sprendimu Nr. 52 (toliau – NEKS planas), Nacionaline klimato kaitos valdymo darbotvarke, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu (toliau – Atliekų tvarkymo įstatymas), Komisijos komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europinė plastikų žiedinėje ekonomikoje strategija“, 2021 m. kovo 15 d. Komisijos komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veikslių planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“.

2. Plano tikslas – išanalizavus esamą atliekų prevencijos ir tvarkymo būklę, nustatyti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetus, tikslus, uždavinius ir priemones, būtinas užsibrėžtiems tikslams pasiekti, valstybines atliekų prevencijos ir tvarkymo užduotis savivaldybėms, nacionalinės ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptis, Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijus, siekiant, kad praktiškai būtų įgyvendintas atliekų prevencijos ir tvarkymo eiliškumas.

3. Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme ir kituose atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

4. Planas apima komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų prevencijos ir tvarkymo organizavimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, maisto švaistymo, šiukšlinimo ir vienkartinį plastikinių gaminių prevencijos priemones.

5. Planas neapima:

5.1. į atmosferą išmetamų dujų ir anglies dioksido, kuris surenkamas ir transportuojamas saugoti geologiniu būdu ir šiuo būdu jau saugomas pagal anglies dioksido geologinį saugojimą reglamentuojančius teisės aktus arba kurio mažiau kaip 100 tūkst. t saugoma norint išbandyti naujus produktus, atliekant ir plečiant mokslinius tyrimus;

5.2. žemės (*in situ*), įskaitant neiškastą užterštą dirvožemį ir nuolat toje žemėje esančius statinius;

5.3. neužteršto dirvožemio ir kitų natūraliai susidarančių medžiagų, iškastų statybų metu, kai jos bus panaudotos statybai teritorijoje, kur buvo iškastos;

5.4. radioaktyviųjų atliekų;

5.5. netinkamų naudoti sprogmenų;

5.6. mėšlo ir srutų, nepriskiriamų Plano 5.7.2 papunktyje nurodytiems šalutiniams gyvūniniams produktams, šiaudų ir kitokių gamtinių nepavojingųjų žemės ūkio ar miškininkystės medžiagų, naudojamų ūkininkaujant, vykdant miškininkystės veiklą arba gaminant energiją iš šios biomasės procesais ir (ar) būdais, kurie nedaro žalos ir (ar) neigiamo poveikio aplinkai arba nekelia grėsmės visuomenės sveikatai;

5.7. specifinių atliekų srautų ar atliekų kategorijų, atsižvelgiant, kiek joms taikomi kiti Europos Sąjungos teisės aktų nustatyti reikalavimai:

5.7.1. nuotekų;

5.7.2. šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių, kuriems taikomas 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1069/2009, kuriuo nustatomos žmonėms vartoti neskirtų šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių sveikumo taisyklės ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1774/2002 su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1385/2013, išskyrus produktus, kurie turi būti sudeginti, pašalinti sąvartyne arba panaudoti biologinių dujų ar komposto gamybos įmonėje;

5.7.3. nepaskerstų gyvūnų gaišenų (įskaitant gyvūnus, sunaikintus siekiant likviduoti epizootines ligas), kurios tvarkomos pagal Reglamento (EB) Nr. 1069/2009 reikalavimus;

5.7.4. atliekų, susidarančių žvalgant, išgaunant, apdorojant ir saugant mineralinius išteklius, karjerų eksploatavimo atliekų, kurioms taikoma Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. kovo 15 d. direktyva 2006/21/EB dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 2004/35/EB;

5.7.5. gamybos liekanų, kurios susidaro pagrindinio produkto gamybos metu, tačiau nėra šio gamybos proceso tikslas, ir kurių tiesioginis naudojimas yra žinomas ir teisėtas;

5.7.6. į paviršinius vandenis perkeliamų nepavojingųjų nuosėdų, vandenų ir vandens kelių valdymo arba potvynių prevencijos ar potvynių ir sausrų arba melioracijos padarinių švelninimo tikslais.

5.7.7. medžiagų, kurios skirtos naudoti kaip pašarinės žaliavos, apibrėžtoms 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 767/2009 dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo, iš dalies keičiančio Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1831/2003 ir panaikinančio Direktyvas 79/373/EEB, 80/511/EEB, 82/471/EEB, 83/228/EEB, 93/74/EEB, 93/113/EB, 96/25/EB ir Sprendimą 2004/217/EB, su visais pakeitimais 3 straipsnio 2 dalies g punkte, jei tos medžiagos pagamintos ne iš šalutinių gyvūninių produktų ir jų nėra šiose medžiagose.

6. Komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo principų įgyvendinimą valstybėje detalizuoja Planas, regionuose – regioniniai atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, savivaldybėse – savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planai ir savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės.

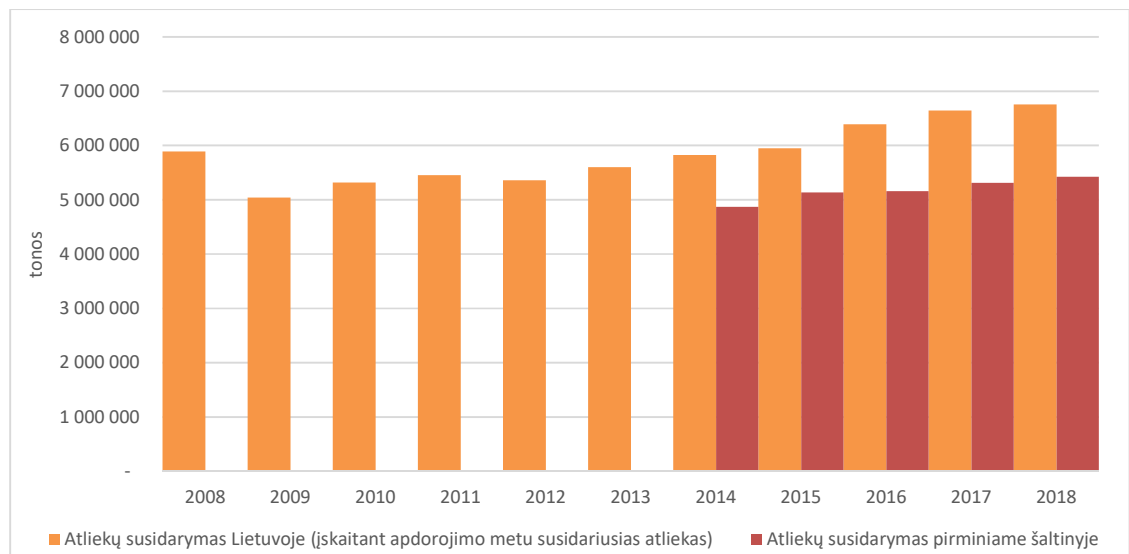
7. Planą įgyvendinančios institucijos, pasibaigus biudžetiniams metams, iki kitų biudžetinių metų kovo 31 d. teikia Aplinkos apsaugos agentūrai ataskaitas apie 2021–2027 m. plano įgyvendinimo priemones. Ataskaitose pateikiama praėjusių metų informacija, įskaitant tęstines priemones, nurodomos priežastys, kodėl priemonės neįgyvendintos. Aplinkos apsaugos agentūra kasmet iki birželio 1 d. savo interneto svetainėje skelbia, kaip vykdomos Plano įgyvendinimo priemonės, papildomai skelbdama apibendrintą patvirtintų priemonių poveikio atliekų prevencijos ir tvarkymo sričiai, numatytų prevencijos ir tvarkymo tikslų įgyvendinimo analizę.

8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija kasmet iki birželio 1 d. organizuoja viešą Plano pasiekimų ataskaitos pristatymą valstybinę atliekų prevenciją ir tvarkymą reguliuojančioms institucijoms ir kitiems atliekų valdymo sistemos dalyviams ir viešina visuomenei.

II SKYRIUS ESAMOS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO SISTEMOS BŪKLĖS APŽVALGA

PIRMASIS SKIRSNIS SUSIDARANTIS IR TVARKOMAS BENDRAS ATLIEKŲ KIEKIS, ATLIEKŲ IVEŽIMAS IR IŠVEŽIMAS

9. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. Lietuvoje susidarė apie 5,4 mln. t atliekų. Vidutinis metinis atliekų susidarymo pirminiame šaltinyje augimas 2014–2018 m. sudarė 2,7 proc.

1 pav. Atliekų susidarymas 2008–2018 m. (šaltiniai: Aplinkos apsaugos agentūra)

10. Vadovaujantis 2002 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 2150/2002 dėl atliekų statistikos reikalavimais, valstybinės atliekų apskaitos duomenys pagal kilmės šaltinį rengiami kas 2 metus (lyginiais metais). Vertinant atliekų susidarymo šaltinius, nustatyta, kad 2018 m. dauguma (90,0 proc.) atliekų susidarė 5 pagrindiniuose sektoriuose: cheminių medžiagų ir mišinių, cheminių produktų, farmacinių preparatų, guminių ir plastikinių gaminių gamybos (39,4 proc.), namų ūkių (25,0 proc.), paslaugų (9,5 proc.), statybų (10,9 proc.), žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (5,2 proc.). Ryškiausi pokyčiai atliekų susidarymo procese užfiksuoti žemės ūkio sektoriuje, kur atliekų susidarymas, palyginti su 2018 m., sumažėjo 63 proc. Pagrindinės priežastys gali būti siejamos su gyvulininkystės sektoriaus veiklos lėtėjimu,

ūkių skaičiaus mažėjimu ir stambėjimo tendencijomis. Stambūs ūkiai, turėdami daugiau lėšų, geba lanksčiau prisitaikyti prie aplinkosauginių reikalavimų, veikloje susidarantias atliekas pakartotinai panaudoja ir (ar) sutvarko efektyviau nei mažesni ūkiai. Lyginant su 2018 m., atliekų kiekio augimu išsiskyrė statybos sektorius, jų atliekų kiekis siekė 1,05 mln. t. Pagrindinės atliekų susidarymo augimo priežastys gali būti siejamos su statybos sektoriaus augimu.

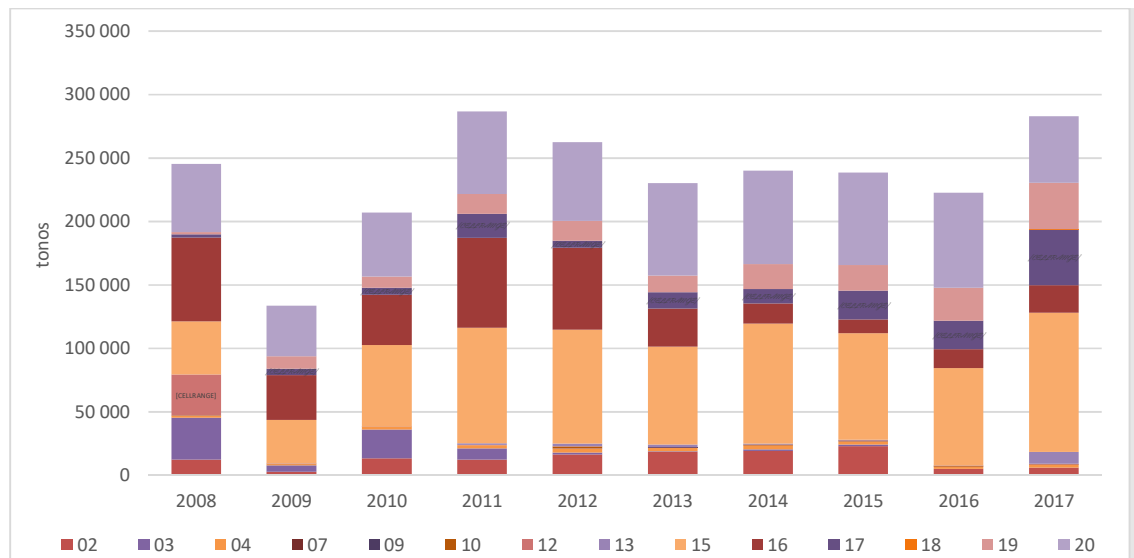
11. Lietuvoje 2019 m. sąvartynuose pašalinta 2,5 mln. t atliekų, tačiau dauguma jų (2,196 mln. t) yra fosfogipso atliekos, apie 0,3 mln. t – komunalinės atliekos. Kitos atliekos (1,4 mln. t) – perdirbtos ar pakartotinai panaudotos: 277 tūkst. t – panaudota energijai gauti, 183 tūkst. t paruošta pakartotinai naudoti, 825 tūkst. t – išvežta tvarkyti į kitas šalis. Pastarųjų metų atliekų tvarkymo pasikeitimai pateikti 2 paveiksle.

12. 2008–2017 m. į Lietuvą įvežtų atliekų vidutiniškai per metus buvo apie 235 tūkst. t. Nagrinėjamu laikotarpiu didžiąją dalį įvežamų atliekų sudarė žemės ūkio, sodininkystės, miškininkystės, medžioklės ir žūklės, maisto gamavimo, pakuočių, kitaip sąraše neapibrėžtų, statybinių, nuotekų valymo įrenginių, komunalinių atliekų kategorijos.

13. Valstybinės atliekų apskaitos duomenimis, 2008–2017 m. pagrindinės atliekų įvežimo kryptys buvo iš Latvijos, Estijos, Švedijos, Rusijos, Lenkijos, Vokietijos, Baltarusijos, Kazachstano, Norvegijos. Bendras per 2008–2017 m. įvežtų atliekų kiekis iš šių valstybių sudarė 89,4 proc. visų įvežtų atliekų. Pagrindinės įvežimo kryptys pagal 2008–2017 m. atliekų kiekį pasiskirstė taip: 36,7 proc. – Latvija; 20,1 proc. – Estija; 7,9 proc. – Švedija; 7,0 proc. – Rusija; 6,3 proc. – Lenkija; 5,6 proc. – Vokietija; 4,1 proc. – Baltarusija; 3,7 proc. – Kazachstanas; 3,1 proc. – Norvegija. 2017 m. 73 proc. 15 kodu pažymėtų (pakuočių, kitaip nepažymėtų absorbentų, pašluosčių, filtrų medžiagų ir apsauginių drabužių) atliekų įvežtos (išivežtos) iš Latvijos (41,7 tūkst. t), Estijos (28,9 tūkst. t) ir Lenkijos (9,5 tūkst. t) (Plano 22 priedas).

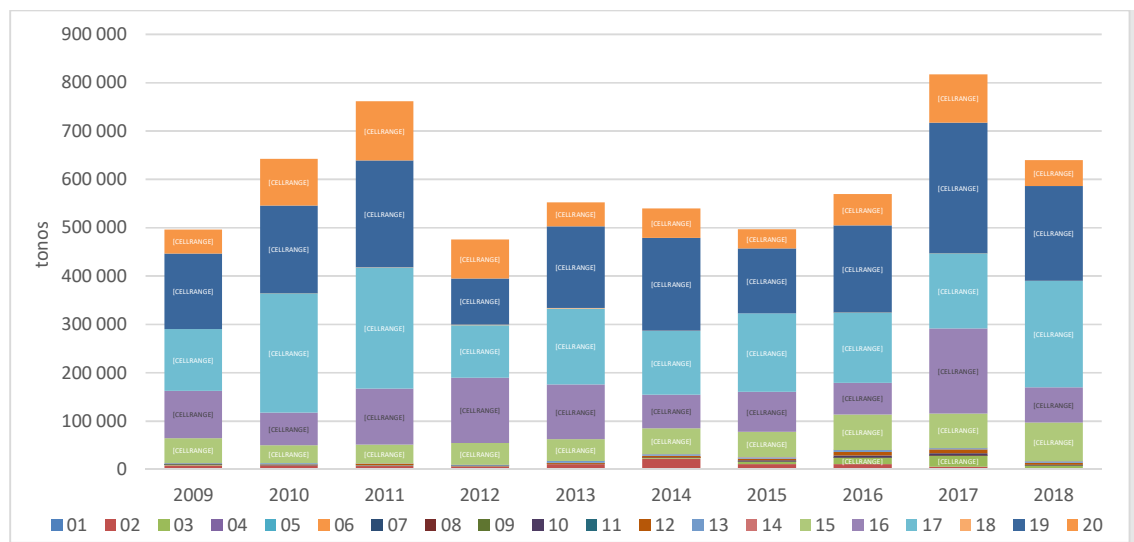
14. Reikšmingą įvežamų (išivežamų) pakuočių atliekų dalį sudarė popieriaus, kartono ir plastiko pakuočių atliekos. Statybinių atliekų įvežimo geografija 2017 m. apėmė: Lenkiją (27,9 tūkst. t), Baltarusiją (3,2 tūkst. t) ir Estiją (3,1 tūkst. t). Daugumą įvežtų atliekų sudarė geležis ir plienas, varis, bronzos ir žalvaris. Tvarkymo įrenginių ir nuotekų valymo įrenginių atliekos į Lietuvą 2017 m. atgabentos iš Rusijos (13,7 tūkst. t), Lenkijos (5,1 tūkst. t) ir Danijos (3,3 tūkst. t). Reikšmingą jų dalį sudarė juodieji metalai (19 12 02 kodas). Dauguma į Lietuvą įvežtų komunalinių atliekų (20 kodas) 2017 m. atvežta iš Latvijos (26,0 tūkst. t), Estijos (11,9 tūkst. t). Popieriaus ir kartono atliekos (20 01 01) sudarė reikšmingiausią visų įvežtų (išivežtų) komunalinių atliekų dalį.

15. Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, į Lietuvos atliekų tvarkymo sistemą, kaip paskirties vietą, iš užsienio valstybių patenkanti atliekų dalis sudarė tik 0,8 proc. visų Lietuvoje susidarantį atliekų, daugiausia įvežtos 15 kodu pažymėtos (pakuočių, kitaip nepažymėtų absorbentų, pašluosčių, filtrų medžiagų ir apsauginių drabužių) atliekos sudarė tik 16,6 proc. visų šiuo kodu pažymėtų susidariusių šalies viduje atliekų.

2 pav. Į Lietuvą 2008–2017 m. įvežtų atliekų kiekis

16. Remiantis 2009–2018 m. Aplinkos apsaugos duomenimis, iš Lietuvos vidutiniškai per metus išvežama 599,2 tūkst. t atliekų, t. y. ~11,4 proc. visų susidarančių atliekų. Daugiausia išvežama (~96,1 proc.) penkių pagrindinių kategorijų (kodai 15, 16, 17, 19, 20) atliekų. Pastarųjų metų iš Lietuvos išvežtų atliekų kiekis pateiktas 3 pav.

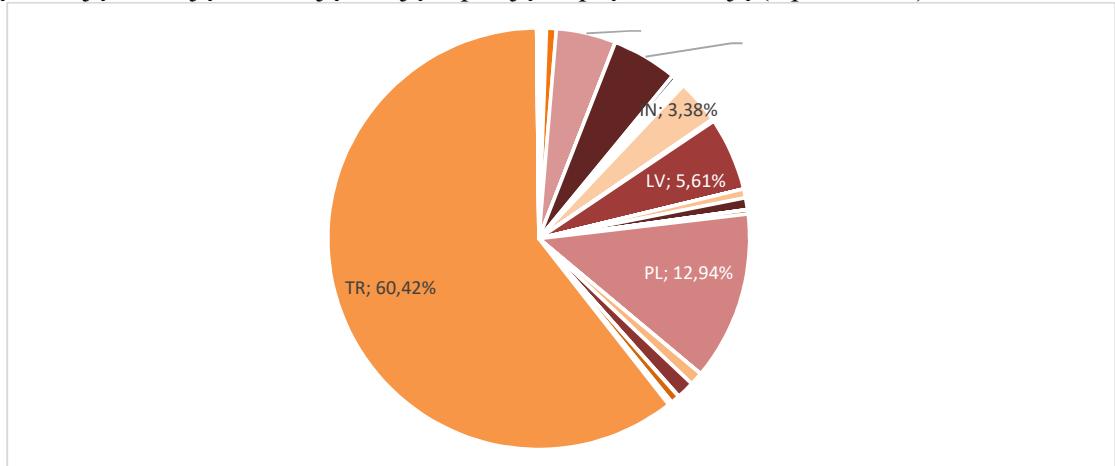

3 pav. Iš Lietuvos 2009–2018 m. išvežtų atliekų kiekis

17. 2018 m. iš Lietuvos išvežta 640,9 tūkst. t šalyje susidariusių atliekų, iš kurių didžiausią kiekį (34,4 proc.) sudarė statybinės atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą), iš jų daugiausia išvežta 17 04 05 geležies ir plieno atliekų (94,2 proc.). 30,5 proc. – atliekų tvarkymo įrenginių ir nuotekų valymo įrenginių atliekos, esančios už jų susidarymo vietos ribų, taip pat žmonėms vartoti ir pramonei skirto vandens ruošimo atliekos. Iš jų daugiausia eksportuota 19 12 02 (79,5 proc.) juodųjų metalų atliekų, 12,5 proc. – pakuočių atliekos, kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai. Iš jų daugiausia eksportuota 15 01 02 plastikinių pakuočių (39,0 proc.), 15 01 01 popieriaus ir kartono pakuočių (33,3 proc.), 15 01 07 stiklo pakuočių (16,5 proc.). 11,6 proc. – kitaip sąraše neapibrėžtos atliekos, iš jų daugiausia eksportuota 16 01 17 juodųjų metalų (69,5 proc.). 8,3 – komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas (išrūšiuotas)

atliekas. Iš jų daugiausia eksportuota 20 01 40 metalų (53,2 proc.), 20 01 01 popieriaus ir kartono (43,0 proc.). Likusi bendro eksportuoto kiekio dalis, t. y. 2,7 proc. – kitos atliekos.

18. Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, daugiausia atliekų išvežta į Turkiją, Latviją, Lenkiją, Vokietiją, Estiją, Ispaniją, Kiprą ir Suomiją (4 paveikslas).

4 pav. Pagrindinės atliekų išvežimo kryptys 2017 m.

Šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

19. Pagrindiniai atliekų išvežimo į užsienio rinkas motyvai ir priežastys Lietuvoje – nepakankamai išvystyta tam tikrų atliekų perdirbimo infrastruktūra ir pajėgumų trūkumas, vidaus rinkoje vyraujančios antrinių žaliavų supirkimo kainos, per mažas atliekų rūšiavimo mastas ir blogesnė žaliavų kokybė šalyse, į kurias išvežamos atliekos.

20. Deginti ir šalinti skirtų komunalinių atliekų ir pavojingųjų atliekų įvežimą riboja Atliekų tvarkymo įstatymas norint išspręsti vietoje susidarantių neperdirbamų atliekų sutvarkymą, tačiau tikėtina, kad kitų valstybių atliekos gali būti nelegaliai tvarkomos Lietuvoje, nors neužtikrinama, kad būtų sutvarkomos Lietuvoje susidaranti atliekos.

21. Neužtikrinus perdirbti tinkamų atliekų pakankamo kiekio ir kokybės, vietinė perdirbimo rinka vystysis lėčiau už į šią sritį orientuotų valstybių, todėl perdirbti tinkamų atliekų išvežimo mastas augs. Užtikrinus pakankamą antrinių žaliavų kiekį ir kokybę, įvežamų ir išvežamų atliekų kiekis priklausys nuo prekybos sąlygų.

22. Siekiant efektyviau vykdyti atliekų vežimo kontrolę, užkirsti kelią nelegaliam jų vežimui, stiprinama atliekų vežimo (Lietuvos teritorijoje, tarp Europos Sąjungos valstybių narių, įvežimo į Europos Sąjungos teritoriją ir išvežimo iš Europos Sąjungos teritorijos) kontrolės sistema – Europos Sąjungoje peržiūrimos vežimo reglamento nuostatos siekiant neperkelti problemų iš vienos šalies į kitą. Vežimų kontrolę Lietuvoje sustiprino ir 2018 m. pradėjusi veikti Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema (toliau – GPAIS), tačiau siekiant efektyviai vykdyti valstybinę kontrolę svarbu sukurti pakankamą žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų potencialą ir, sistemingai taikant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo nuostatas, bendraujant su Lietuvos Respublikos muitine, planuoti ir atlikti tarpvalstybinių atliekų vežimų patikrinimus. Siekiant sustiprinti tarpvalstybinių atliekų vežimų kontrolę reikia, kad efektyviau bendradarbiautų šalies atsakingos institucijos ir skatinti tarptautinį bendradarbiavimą su kompetentingomis institucijomis užsienio šalyse.

23. GPAIS – vienas iš įrankių, skirtas sustiprinti valstybinę aplinkos apsaugos kontrolę, teikti skaidresnius, išsamesnius statistinius duomenis, o jo potencialo panaudojimui reikia integracijos su kitomis valstybinėmis informacinėmis sistemomis, tobulinti funkcionalumus ir užtikrinti prievolę teikti duomenis per GPAIS.

ANTRASIS SKIRSNIS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMAS IR TVARKYMAS

Komunalinių atliekų tvarkymo organizavimas

24. Už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą, funkcionavimo užtikrinimą, šiukšlių ir atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba jis neegzistuoja, tvarkymo organizavimą ir komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo administravimą atsakingos savivaldybės.

25. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą savivaldybės teisės aktų nustatyta tvarka gali pavesti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriui. Dalis savivaldybių šią funkciją kaip privalomą užduotį pavedė kelių savivaldybių įsteigtoms įmonėms – regioniniams atliekų tvarkymo centrams (toliau – RATC). Lietuvoje veikia 10 RATC (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus). Siekiant suderinti ir plėtoti regionines atliekų tvarkymo sistemas, rengiami regioniniai atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, kuriuos pagal kiekvienos savivaldybės ypatumus detalizuoja savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės.

26. Pagrindinės komunalinių atliekų tvarkymo problemos:

26.1. 2015 m. pradėjo veikti 9 mechaniniai ir (ar) mechaniniai – biologiniai atliekų apdorojimo įrenginiai (toliau – MA–MBA), kurių pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad būtų sumažintas sąvartynuose šalinamų biologiškai skaidžių atliekų kiekis. Kadangi pakartotinis naudojimas ir perdirbimas brangesnė alternatyva už atliekų šalinimą sąvartyne arba naudojimą energijai gauti, tai lemia, kad 17,6 proc. komunalinių atliekų dar šalinama sąvartynuose. Atkreiptinas dėmesys, kad komunalinių atliekų šalinimas sąvartynuose labai sumažėjo – nuo 54,01 proc. 2015 m. iki 17,6 proc. 2020 m. Tačiau pažymėtina, kad atliekų šalinimas sąvartynuose mažinamas jas sudeginant ir išgaunant energiją, neieškant racionalesnių sprendimų jas perdirbti ar panaudoti, kad biologiškai skaidžios atliekos (toliau – BSA) nebūtų šalinamos sąvartynuose ar panaudojamos energijai gauti sudeginant;

26.2. MA–MBA įrenginiuose iš mišrių komunalinių atliekų (toliau – MKA) pagamintas techninis kompostas (maždaug 13 proc. susidarancio MKA srauto) naudojamas sąvartynų perdangai – nuo 2027 m. šis kiekis negalės būti skaičiuojamas kaip perdirbtas;

26.3. ne visos atliekos surenkamos, kurios galėtų būti surenkamos atskirai, pvz., pakuočių, tekstilės, maisto, statybinių atliekų patenka ir į MKA srautą. Atsižvelgiant į Atliekų tvarkymo įstatymo reikalavimus, būtina diegti ir plėsti maisto, tekstilės, pavojingųjų atliekų surinkimo sistemas ir užtikrinti, kad popierius, plastikas, stiklas, metalas, kitos antrinės žaliavos būtų efektyviau surenkamos. Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros skaičiavimais, kasmet atskirai galėtų būti surenkama dar maždaug 150 tūkst. t švarios antrinės žaliavos, kuri būtų tinkama perdirbti. Ne visose savivaldybėse sudarytos sąlygos jų teritorijose esantiems atliekų turėtojams rūšiuoti atliekas;

26.4. neefektyvus savivaldybių ir gamintojų ir importuotojų organizacijų bendradarbiavimas;

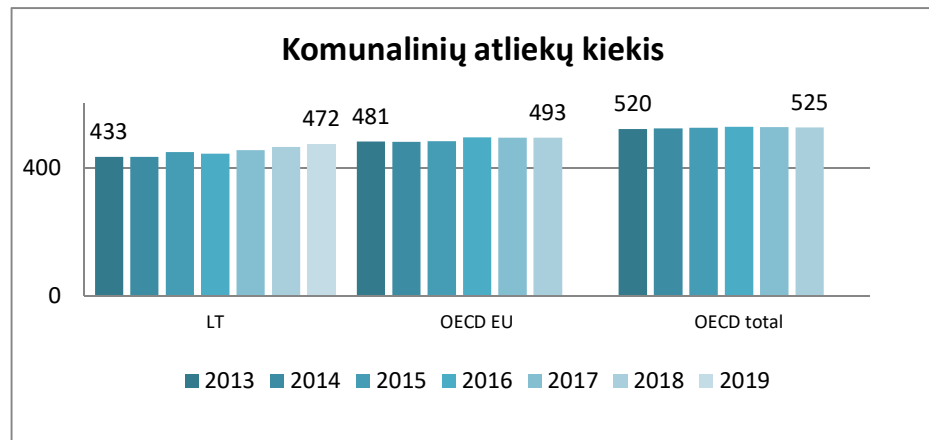
26.5. nepakankamas gyventojų ekologinis švietimas, kas paskatintų juos atliekas rūšiuoti. Trūksta susistemintos koncentruotos informacijos apie stambių gabaritų (baldų), elektronikos, baterijų, statybinių, pavojingųjų, tekstilės, padangų, maisto ir žaliųjų atliekų, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių išrūšiovimą, surinkimą, infrastruktūrą ir teikiamas paslaugas;

26.6. gyventojams trūksta žinių dėl atliekų priskyrimo atitinkamam atliekų srautui, informacijos apie antrinių žaliavų išrūšiovimą, tinkamų atliekų išmetimą į joms skirtus rūšiovimo konteinerius, ypač kolektyvinius konteinerius.

Komunalinių atliekų surinkimas ir tvarkymas

27. Komunalinės atliekos (įskaitant pakuotes, rastas MKA sraute) sudaro apie 24 proc. Lietuvoje surenkamų atliekų. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. Lietuvoje surinkta apie 1,32 mln. t komunalinių atliekų, t. y. 472 kg vienam gyventojui. Eurostato duomenimis, 2019 m. Europos Sąjungoje vidutiniškas komunalinių atliekų susidarymo kiekis

vienam gyventojui buvo 502 kg. Informacija apie 2013–2019 m. surinktų komunalinių atliekų kiekį pateikta 5 pav.

5 pav. Komunalinių atliekų susidarymas 2013–2019 m. (duomenų šaltiniai: Eurostatas)

28. Didžiąją dalį surinktų komunalinių atliekų sudaro MKA (2020 m. – 54 proc.).

29. Komunalinėms atliekoms priskiriamų BSA susidarymas Lietuvoje padidėjo nuo 49,7 tūkst. t, 2014 m. iki 119,4 tūkst. t 2018 m., didžiąją jų dalį (~95 proc.) sudarė žaliosios BSA. Santykinai daugiausia žaliųjų BSA surinkta Alytaus (63,6 kg/gyv.), Šiaulių (53,9 kg/gyv.) ir Tauragės (47,1 kg/gyv.) regionuose. Dviejuose iš trijų minėtų regionų žaliosios BSA iš individualių namų gyventojų surenkamos atskirai. Maisto ir virtuvės atliekos Lietuvoje surenkamos tik iš mažos dalies atliekų turėtojų. Šių atliekų pirminio rūšiavimo sistemos trūkumus patvirtina ir MKA srauto sudėties tyrimai, rodantys, kad 2018 m. maisto ir virtuvės atliekos sudarė ~13 proc. visų susidariusių MKA sraute, t. y. 96,0 tūkst. t.

30. Atskirai surenkamų frakcijų komunalinių atliekų (išskyrus pakuotes) kategorijoje (20 01 kodas) per nagrinėjamą laikotarpį dominavo: metalai (20 01 40 kodas), popierius ir kartonas (20 01 01 kodas), kitaip neapibrėžtos atliekos (20 01 99 kodas), stiklas (20 01 02 kodas). Minėtos atliekos 2014–2018 m. iš viso vidutiniškai sudarė 86,8 proc. visų kategorijai priskiriamų atliekų. Minėtų atliekų kiekis nuo 2014 iki 2018 m. išaugo: metalai (75,9 proc.), popierius ir kartonas (24,8 proc.), kitaip neapibrėžtos atliekos (54,8 proc.), stiklas (27,9 proc.) (Plano 24 priedas).

31. 2019 m. atskirai išrūšiuota apie 103 tūkst. t MKA rastų pakuočių atliekų, MKA kiekis buvo apie 751 tūkst. t ir apie 465 tūkst. t kitų komunalinių atliekų.

32. 2019 m. vienam šalies gyventojui vidutiniškai teko 269 kg MKA. Jų vienam gyventojui nuo 2012 m. (328 kg/gyv.) palaipsniui mažėja.

33. 2015 m. pradėjus veikti MA–MBA įrenginiams, komunalinių BSA šalinimo sąvartynuose kiekiai sumažėjo. 2016 m. sąvartynuose pašalinta 32,9 tūkst. t BSA, tai sudarė 4,3 proc. nuo viso jų atskirto 766 tūkst. t. kiekio, 2018 m. – 18,6 tūkst. t – 2,4 proc.

34. 2019 m. MA–MBA įrenginiuose išrūšiuota daugiau kaip 1,03 mln. t atliekų per metus. Labiausiai juose buvo išrūšiuojamos MKA srauto atliekos Vilniaus (82 proc.) ir Klaipėdos (81 proc.) regionuose. Kituose likusiuose regionuose buvo išnaudojama iki 65 proc. esamų pajėgumų.

35. 2019 m. Lietuvos regionuose įrengta 98 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės (toliau – DGASA) ir 53 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės (toliau – ŽAKA). Daugiausiai ŽAKA įrengta Alytaus ir Klaipėdos regionuose (po 7). Didžiausias aikštelių kiekis, tenkantis gyventojams, įrengtas Alytaus (20,2 tūkst. gyv./vnt.), Utenos (21,4 tūkst. gyv./vnt.) regionuose, mažiausias – Kauno (186,1 tūkst. gyv./vnt.) ir Vilniaus (134,6 tūkst. gyv./vnt.) regionuose. Gyventojai ir įmonės žaliąsias atliekas gali pristatyti ir į privačių įmonių kompostavimo įrenginius.

36. Sąvartynuose šalinamų MKA sudėtį pradėta tirti 2012 m. Šalinamų MKA sudėtis įvairiose savivaldybėse labai skiriasi, tačiau apibendrinti tyrimų rezultatai rodo, kad 2018 m. BSA sudarė apie beveik 50 proc., antrinės žaliavos – apie 27 proc. visų į MA–MBA įrenginius

patenkančių MKA. Neišrūšiuoto MKA šalinimas sąvartynuose nutrauktas pradėjus veikti MBA įrenginiams.

37. Iki 2013 m., kol Lietuvoje nebuvo atliekų deginimo jėgainių, netinkamos perdirbti ar pakartotinai naudoti, tačiau energetinę vertę turinčios atliekos šalintos sąvartynuose. 2013 m., pradėjus veikti pirmajai atliekų deginimo jėgainei Klaipėdoje, UAB „Fortum Lietuva“ (dabar UAB „Gren Lietuva), sąvartyne šalinamų komunalinių atliekų kiekis sumažėjo 10,6 proc., palyginti su 2012 m.; vis daugiau panaudojant energijai atgauti skirtų atliekų (nuo 7,14 proc. 2013 m. iki 14,75 proc. 2019 m.), sąvartyne šalinamų atliekų kiekis sumažėjo (nuo 62,37 proc. 2013 m. iki 17,6 proc. 2020 m.). Tobulinant atliekų politikos formavimo priemones ir skiriant prioritetą aukštesnėms atliekų tvarkymo veikloms, didėjo perdirbtų ir sukompostuotų atliekų kiekis (nuo 27,81 proc. 2013 m. iki 49,7 proc. 2019 m.).

38. Savivaldybių duomenimis, 2020 m. beveik visiems gyventojams (99,5 proc.) buvo suteikta komunalinių atliekų tvarkymo paslauga.

Maisto atliekų susidarymas, maisto švaistymo problemos ir jų sprendimai

39. Aplinkos apsaugos agentūros ir MKA sudėties tyrimų duomenimis, Lietuvoje kasmet daugėja maisto atliekų. 2016 m. 1 gyventojui teko beveik 35 kg maisto atliekų, 2017 m. – 36 kg, 2018 m.–37 kg, 2019 m.– 41 kg.

Metai	Maisto atliekų kiekis MKA sraute, proc.	Maisto atliekų kiekis tonomis (atskirai surinktas ir MKA sraute) (procentas nuo komunalinių atliekų)	Maisto atliekų kiekis 1 gyventojui, kg
2019	14,77	114 539 (8,7)	41,0
2018	12,78	103 744 (7,89)	37,0
2017	13,31	101 591 (7,89)	35,9
2016	13,85	100 572 (7,9)	34,8

40. Pagrindinės maisto švaistymo priežastys:

40.1. nepakankamas apsipirkimo ir patiekalų planavimas;

40.2. apsipirkimo aplinka (pvz. tokios reklamos kaip „pirk vieną ir gauk antrą nemokamai“, kurios skatina impulsyvų pirkimą per dideliais kiekiais);

40.3. nesupratimas maisto produktų žymėjimas „geriausia iki“ ir „tinka vartoti iki“, dėl ko tinkami vartojimui produktai yra išmetami;

40.4. nepakankami maisto ir patiekalų valdymo įgūdžiai (pvz. maisto paruošimas, turimų maisto produktų naudojimas kaip ingredientų, likučių panaudojimas);

40.5. sunkiai ištuštinamos arba per didelės pakuotės;

40.6. dėmesys estetikai (pažeisti, kreivi vaisiai ar daržovės laikomi nepatraukliais);

40.7. standartizuoti porcijų dydžiai restoranuose, kavinėse ir valgyklose;

40.8. sunkumai prognozuojant klientų skaičius (problema maitinimo sektoriuje);

40.9. atsargų valdymo iššūkiai gamintojams ir pardavėjams;

40.10. aukšti kokybės standartai (pvz. produktams mažmeninėje prekyboje);

40.11. perteklinė gamyba arba paklausos nebuvimas kai kuriems produktams tam tikru metu laiku;

40.12. gamybinės klaidos, produktai ir/ar žymėjimas neatitinka specifikacijų;

40.13. produktų ir pakuotės pažeidimai (žemės ūkyje ir maisto gamyboje);

40.14. netinkamas laikymas/transportavimas visoje maisto tiekimo grandinėje, įskaitant namų ūkius (pvz. šaldytuvų temperatūros);

40.15. žinių trūkumas apie maisto švaistymo socialinį ir finansinį poveikį, menkas maisto vertinimas.

41. Lietuvoje sėkmingai veikia labdaros organizacijos „Maisto bankas“, „Caritas“ ir kitos, kurios sugeba paskirstyti didelius kiekius paaukoto maisto. Nepaisant to, egzistuoja maisto švaistymo prevencijos informacijos trūkumas, o vykstančios informavimo kampanijos yra pavienės.

42. Lietuvoje jau kuris laikas veikia finansinės paskatos aukoti labdaroms organizacijoms, tuomet taikomas 0 % pridėtinės vertės mokestis labdarai teikiamoms prekėms ir 40 proc. mažesnis pelno mokestis (iki 250 minimalių pragyvenimo lygių). Deja, šios paskatos yra menkai žinomos.

Didelių gabaritų atliekų susidarymas ir tvarkymas

43. Nagrinėjamoju laikotarpiu susidariusių didelių gabaritų atliekų (toliau – DGA) Lietuvoje išaugo nuo 25,6 tūkst. t (2014 m.) iki 35,6 tūkst. t (2018 m.), t. y. daugiau kaip 39,1 proc. 2014–2018 m. DGA kiekis vidutiniškai augo 9,4 proc. per metus. Pagrindinį DGA srautą sudaro baldų atliekos. Viena pagrindinių problemų – baldų atliekos tvarkomos ne visada užtikrinant sutvarkymo eiliškumą, laikantis atliekų tvarkymo hierarchijos. Pasitaiko atvejų, kai tinkamos perdirbti baldų atliekos panaudojamos energijai gauti, nors turėtų būti perdirbamos ir panaudojamos kaip žaliava kitiems produktams gaminti. Be to, tokiu būdu tvarkant šias atliekas, pažeidžiami ir aplinkosaugos reikalavimai. Todėl svarbu užtikrinti baldų atliekų tvarkymo kontrolę ir tvarkymo hierarchijos eiliškumą.

44. Pagrindinės buityje susidarančių DGA tvarkymo problemos:

44.1. Gyventojai nežino apie DGA atskirą surinkimą, todėl didžioji dalis šių atliekų šalinama MKA sraute, paliekama šalia antrinių žaliavų konteinerių arba atsikratoma gamtoje (miškuose);

44.2. ne visa DGA surinkimo infrastruktūra patogi gyventojams, kai kurių DGASA išsidėstymas nepatogus, jas sudėtinga pasiekti;

44.3. gyventojams keliami reikalavimai atvežti tinkamai paruoštas DGA, pvz., išardytus baldus, neteikiant vietoje tokios paslaugos, kitaip atliekos DGASA nepriimamos.

Buityje susidarančių pavojingųjų atliekų susidarymas ir tvarkymas

45. 2019 m. Lietuvoje buityje susidarė 7,3 tūkst. t pavojingųjų atliekų, t. y. 35 proc. daugiau nei 2014 m. (4,7 tūkst. t). Daugiau kaip 91 proc. buityje susidariusių pavojingųjų atliekų sudarė nebenaudojama įranga, kurioje yra chlorfluorangliavandenilių, ir elektros ir elektroninės įranga (toliau – EEI), kurioje yra pavojingųjų sudedamųjų dalių.

46. Remiantis Eurostato duomenimis, Lietuvos namų ūkiuose vidutiniškai vienam gyventojui tenka 12 kg buitės pavojingųjų atliekų, kai Europos Sąjungoje – 9 kg.

47. Pagrindinės buityje susidarančių pavojingųjų atliekų tvarkymo problemos:

47.1. gyventojams labai trūksta informacijos apie buityje susidarančių pavojingųjų atliekų atskirą surinkimą, todėl didžioji dalis šių atliekų šalinamos MKA sraute arba, neteisingai suprantant rūšiavimo reikalavimus, pavojingųjų medžiagų pakuočių atliekos šalinamos antrinių žaliavų konteineriuose;

47.2. nors pavojingųjų atliekų atskiro surinkimo infrastruktūra įdiegta, tačiau ji nepatogi gyventojams. DGASA, kur jos surenkamos, išdėstymas ne visur patogus, kai kur sudėtinga aikšteles pasiekti;

47.3. trūksta patogaus, gyventojus rūšiuoti pavojingąsias atliekas motyvuojančio šių atliekų atskiro surinkimo organizavimo.

TREČIASIS SKIRSNIS GAMYBOS IR KITOS ŪKINĖS VEIKLOS ATLIEKŲ SUSIDARYMAS IR TVARKYMAS

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo organizavimas

48. Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos – įmonių veiklos metu susidaranti atliekos, kurios nepriskiriamos komunalinėms atliekoms, pavyzdžiui, pakuočių gamybos atliekos, medienos atliekos, kurios yra baldų gamybos atliekos ir pan. Šios atliekos netvarkomos savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

49. Užtikrinti, kad gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos būtų sutvarkytos – ūkio subjektų pareiga vadovautis bendraisiais atliekų tvarkymo sistemos reikalavimais ir principais, bendradarbiaujant su atliekų tvarkytojais.

50. Už gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų surinkimą, rūšiavimą, pakavimą, apskaitą, laikymą ir perdavimą atliekų tvarkytojams atsako šių atliekų darytojai ir (ar) turėtojai, kurie pagal principą „teršėjas moka“ turi padengti visas atliekų tvarkymo išlaidas, išlaidas reikiama atliekų tvarkymo infrastruktūrai įrengti ir užtikrinti jos eksploatavimą.

51. Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymą įmonės organizuoja įrenginių eksploatacijai išduotuose leidimuose nustatyta tvarka, atsižvelgdamos į atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, taiko visas galimas ir ekonomiškai pateisinamas priemones atliekų kiekiui mažinti rengdamos aplinkosaugos veiksmų planus, diegdamos švaresnius gamybos principus, mažatliekes ir beatliekes technologijas, skatindamos žiedinės ekonomikos modelius.

52. Įmonės, kurios ūkinei veiklai ar įrenginių eksploatacijai neprivalo gauti leidimų, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymą organizuoja atsižvelgdamos į atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, vadovaudamosi aplinkos apsaugos ir kitų teisės aktų reikalavimais, bendradarbiaudamos su atliekų tvarkytojais.

53. Pagrindinės gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo problemos:

53.1. ūkio subjektai labiau orientuojasi į trumpalaikę naudą nei ilgalaikius rezultatus – žiedinė ekonomika ir jos principų taikymas ir diegimas vis dar brangesnė alternatyva, todėl projektuojant gaminių projektavimo metu pasirenkamos neperdirbamos ir (ar) sudėtingai perdirbamos medžiagos;

53.2. nenustatyti pagrindiniai gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų srautai, neišanalizuoti šių atliekų tvarkymo pajėgumai ir jų trūkumas, išsamiai neišanalizuotos antrinių žaliavų paklausa ir panaudojimo galimybės;

53.3. neįvertintas gaminio gyvavimo ciklas ir jo poveikis aplinkai – nėra suderintų organizacinių, administracinių, informacinių technologinių, finansinių ir teisinių priemonių, reikalingų sukurti vieningą modeliavimo sistemą, mažinančią susidaranti atliekų kiekį ir užtikrinančią efektyvų jų tvarkymą;

53.4. nepakankama atliekų susidarymo ir tvarkymo valstybinė kontrolė, kontroliuojamų subjektų konsultavimas, pažeidimų prevencija (ištekliai, kompetencija) neužtikrina tinkamo „gamintojo atsakomybės“ ir „teršėjas moka“ principo laikymosi, todėl praktikoje kyla sunkumų įgyvendinant šiuos principus. Aplinkos kontrolės sistema nukreipta į pranešimus ir (ar) skundus ir jų kontrolę. Sistemą būtina tobulinti, patikras organizuojant ir vykdant atsižvelgus į galimą pažeidimų riziką;

53.5. Iki šios buvo nepakankamai veiksminga žaliųjų viešųjų pirkimų sistema. Žalieji viešieji pirkimai – vienas svarbiausių įrankių, kuriais būtų galima paskatinti perkančiąsias organizacijas rinktis švaresnius, ilgiau naudojamus gaminius, taip pat gaminius, kurių sudėtyje būtų antrinių žaliavų. Pažymėtina tai, kad nuo 2021 m. liepos 1 d. žalieji pirkimai Lietuvoje jau turi sudaryti ne mažiau, kaip 10 proc. visų viešųjų pirkimų vertės, nuo 2022 m. jų kiekis turi siekti 50 proc., o nuo 2023 m. - 100 proc.

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymas ir tvarkymas

54. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. gamybos ir kitos ūkinės veiklos sektoriuje susidarė apie 5,4 mln. t atliekų (iš jų pavojingosios atliekos sudarė apie 3,4 proc.). Maždaug pusė šio sektoriaus atliekų – fosfogipso atliekos. 2019 m. jų susidarė apie 2,2 mln. t. Fosfogipso atliekos šalinamos specialiai įrengtame sąvartyne, nes nėra šių atliekų perdirbimo technologijų ir (ar) realizavimo galimybių. Fosfogipso atliekų susidarymas priklauso nuo AB „Lifosa“ gamybos masto.

55. Neorganinių cheminių procesų atliekų kiekis nuo 2014 iki 2018 m. išaugo 2,9 proc. Fosforo cheminių medžiagų gamybos, maišymo, tiekimo ir naudojimo (toliau - GMTN) ir fosforo cheminių procesų atliekos (06 09 kodas), azoto cheminių medžiagų GMTN, azoto cheminių procesų ir trąšų gamybos atliekos (06 10 kodas) nagrinėjamu laikotarpiu sudarė daugiau kaip 99,7 proc. visų susidarančių 06 kodu pažymėtų atliekų. Didžioji dalis (99,9 proc.) 06 kodui priskiriamų atliekų susidaro AB „Lifosa“ gaminant fosforo rūgštį. Gaminant fosforo rūgštį, iš fosfatinės žaliavos ir sieros rūgšties susidaro gamybinė atlieka – pushidratinis kalcio sulfatas, vadinamasis fosfogipsas (06 09 03 kodas).

56. Eurostato duomenimis, 2019 m. Lietuvoje žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuose susidarė 265 tūkst. t atliekų, kasybos ir karjerų eksploatavimo įmonėse – 7,4 tūkst. t atliekų, apdirbamosios gamybos pramonės įmonėse – 2,653 mln. t atliekų: iš jų 16,9 tūkst. t – pavojingųjų, energetikos sektoriaus įmonėse – 67,6 tūkst. t, vandens ruošimo ir nuotekų tvarkymo įmonėse – 90 tūkst. t, atliekų ir laužo didmeninės prekybos sektoriuje, įskaitant metalo laužą, – 477,6 tūkst. t, paslaugų ir prekybos sektoriuose – 67,7 tūkst. t, 356,8 tūkst. t statybinių atliekų. Europos Sąjungos valstybėse narėse susidarančių gamybos atliekų vienam šalies gyventojui vidurkis yra didesnis visuose pramonės ir verslo sektoriuose, išskyrus žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, apdirbamosios gamybos pramonės, atliekų ir laužo didmeninės prekybos sektorius. Informacija apie atliekų susidarymą pagal veiklos rūšis pateikta Plano 21 priede.

57. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. daugiausia (52,8 proc.) gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, įskaitant fosfogipso atliekas, skaičiuojant pagal jų surinktą kiekį, apdorota (panaudota ar perdirbta, eksportuota, paruošta naudoti ar šalinti), sąvartynuose pašalinta – 42,1 proc., sudeginta – 1,8 proc., kitais būdais pašalinta – 0,2 proc., nesutvarkyta – 3 proc. 2019 m. susidarė 3,3 mln. t gamybos atliekų, išskyrus fosfogipso atliekas. 87,8 proc. jų apdorota (panaudota ar perdirbta, eksportuota, paruošta naudoti ar šalinti), 3,8 proc. – pašalinta sąvartynuose, 3 proc. – sudeginta, 0,4 proc. – pašalinta kitais būdais.

58. Atliekų rūšiavimo, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, apdorojimo ir perdirbimo pajėgumai nurodyti Plano 3–15 prieduose, atliekų deginimo pajėgumai – Plano 16 priede, šalinimo įrenginių pajėgumai – Plano 17 priede.

59. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. surinkta 88 tūkst. t nepavojingųjų medienos pramonės atliekų. 70 tūkst. t jų perdirbta, 5,2 tūkst. t – panaudota energijai gauti, 6,7 tūkst. t – apdorota, 3,8 tūkst. t – eksportuota, 1,3 tūkst. t – pašalinta sąvartynuose.

Pavojingųjų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymas ir tvarkymas

60. Lietuvoje kasmet didėja pavojingųjų atliekų rūšiuojamasis surinkimas. 2019 m. surinkta apie 188,2 tūkst. t pavojingųjų atliekų, kai 2016 m. jų buvo 165,3 tūkst. t. Didžiausia dalis (27 proc.) visų 2019 m. susidariusių pavojingųjų atliekų buvo gruntas ir akmenys, kuriuose yra pavojingųjų medžiagų, 18 proc. – eksploatuoti netinkamos transporto priemonės, 12 proc. – rūšiavimo atliekos, 9,4 proc. – statybinės atliekos, turinčios asbesto, 7 proc. – švino akumulatoriai, 0,18 proc. – pavojingosios medienos pramonės atliekos, 9,5 proc. – kitos gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje susidarančios pavojingosios atliekos. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 4 proc. 2019 m. susidariusių pavojingųjų gamybos atliekų pašalinta, 3 proc. – sudeginta, 18 proc. – išvežta tvarkyti į kitas šalis, 47 proc. – perdirbta, 38 proc. – apdorota (atliekos apdorotos D8, D9, D14, R12, S5 būdais, nurodytais Atliekų tvarkymo taisyklėse). Komunalinių

atliekų tvarkymo sistemoje sutvarkyta 8,4 tūkst. t komunalinėms atliekoms nepriskiriamų pavojingųjų atliekų. Didžioji dalis jų sutvarkyta Panevėžio (17 proc.), Alytaus (16 proc.), Utenos (12 proc.) ir Klaipėdos (12 proc.) regionuose. Į komunalinių atliekų tvarkymo sistemą daugiausia pateko statybinių medžiagų, turinčių asbesto, atliekos (78 proc.), kitos statybinės atliekos, kuriose yra pavojingųjų medžiagų (8 proc.).

61. Šiauliuose įsikūrusioje UAB „Toksika“ pavojingųjų atliekų deginimo jėgainėje sudeginama 10 tūkst. t pavojingųjų atliekų.

62. 2020 m. rugpjūčio 3 d. Aplinkos ministerija pradėjo vykdyti HAZ–IDENT projektą, kurio tikslas – pagerinti aplinkos apsaugos institucijų ir ūkio subjektų atstovų gebėjimus tinkamai identifikuoti ir klasifikuoti pavojingąsias atliekas, sukurti nacionalinę vieningą pavojingųjų atliekų identifikavimo metodiką, skirtą valstybės, savivaldos institucijoms ir įstaigoms, ūkio subjektams. Metodika padės teisingai vertinti ir taikyti nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus dėl atliekų klasifikavimo, užtikrinti tinkamą ir efektyvų pavojingųjų atliekų identifikavimą ir klasifikavimą, kad jos būtų saugiai ir efektyviai surenkamos ir tvarkomos.

Biologiškai skaidžių gamybos atliekų susidarymas ir tvarkymas

63. Valstybinėje atliekų apskaitoje nėra mažų ir vidutinių maisto pramonės įmonių, kurioms nereikia leidimų, duomenų apie BSA susidarymą. Vadovaujantis nacionaliniais atliekų apskaitos duomenimis, 2018 m. Lietuvoje susidarė 119,4 tūkst. t virtuvės ir valgyklų BSA, t. y. 140 proc. daugiau nei 2014 m. (49,7 tūkst. t). 2014–2018 m. laikotarpiu žaliosios atliekos BSA struktūroje sudarė daugiau, kaip 95 proc. Surinktos BSA 2018 m. sudarė 81 tūkst. t, t. y. apie 68 proc. visų susidariusių BSA.

64. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 99 proc. minėtų atliekų perdirbta ar kitaip panaudota.

65. Įmonėse, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro biologiškai skaidžios gamybos atliekos (toliau – BSGA), įskaitant viešojo maitinimo ir kitose įstaigose susidarancias maisto ruošimo atliekas ir netinkamus vartoti maisto produktus, BSGA išrūšiuojamos ir renkamos atskirai, nemaišant su kitomis atliekomis. Išrūšiuotos BSGA perdirbamos arba kitaip naudojamos vietoje, jeigu tai techniškai įmanoma, aplinkai ir visuomenės sveikatai saugiu būdu arba perduodamos kitiems atliekų tvarkytojams, laikantis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo.

66. Šalutiniai gyvūninės kilmės produktai tvarkomi vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1069/2009 nuostatomis. Tačiau jei šalutiniai gyvūniniai produktai ir jų gaminiai skirti sudeginti, pašalinti sąvartyne arba panaudoti biologinių dujų ar komposto gamybos įmonėje, jie tvarkomi vadovaujantis atliekų tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktais.

67. Skystąsias BSGA draudžiama šalinti sąvartynuose. Dauguma maisto pramonės skystųjų atliekų patenka į nuotekas. Į nuotekas patenka aliejaus, smulkios gyvūninės kilmės atliekos. Jos laikomos nuotekomis, nusodinta jų frakcija, vadinama nuotekų dumbliu, o ištirpę teršalai išvalomi nuotekų valyklose arba patenka į gamtinę aplinką.

68. Gyvūninės kilmės maisto gamybos ir perdirbimo įmonėse, skerdyklose privaloma turėti riebalų gaudykles arba flotatorius, tačiau kol kas per mažai atskirai surenkama ir perdirbama surinktų riebalų ar flotatų (turinčių iki 30 proc. riebalų).

Statybinių atliekų susidarymas ir tvarkymas

69. 2018 m. statybinių atliekų kiekis išaugo nuo 658,4 tūkst. t 2014 m. iki 1.054,9 tūkst. t. 2018 m. 66,8 proc. jų panaudota. Didžiausias statybinių atliekų kiekis susidaro statybos įmonėse, daugiausia – griaunant statinius, mažiau – rekonstruojant, remontuojant ir statant naujus. Didžiąją susidarančių statybinių atliekų dalį (76 proc.) sudaro mineralinės statybinės atliekos, likusią – metalo (19 proc.) ir kitos atliekos (5 proc.). 2018 m. apie 82,6 tūkst. t statybinių atliekų surinktos komunalinių atliekų surinkimo sistemoje. Didžiąją dalį – 90 proc. – sudaro mineralinės statybinės

atliekos. 2020 m. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, susidarė 17 tūkst. t asbesto turinčių atliekų.

70. Statybinių atliekų susidarymas priklauso nuo šalies ekonomikos būklės ir statybos sektoriaus vystymosi. Po ekonominės krizės atsigaunant statybos sektoriui ir Aplinkos ministerijai vykdant renovacijos projektus, statybos atliekų daugėja. Nustačius prievolę nuo 2018 m. duomenis apie vykdomą atliekų apskaitą teikti per GPAIS, padidėjo deklaruojamas statybinių atliekų kiekis. Manoma, kad tai dėl sugriežtėjusios atliekų apskaitos sistemos, kurioje atliekų turėtojas ir atliekų tvarkytojas turi nurodyti atliekų sutvarkymą, turėti sutartis ne tik dėl atliekų vežimo, bet ir dėl atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo.

71. Statybinių atliekų susidarymas ir tvarkymas turėtų būti planuojami jau projektuojant statinį, tačiau neįvertinamas gaminio gyvavimo ciklas ir poveikis aplinkai. Nėra suderintų organizacinių, administracinių, informacinių technologijų, finansinių ir teisinių priemonių, reikalingų siekiant sukurti vieningą modeliavimo sistemą, mažinančią atliekų kiekį ir užtikrinančią efektyvų jų tvarkymą (pvz., tvarkant statybines atliekas, nėra informacijos ir duomenų apie statinių, statybos produktų poveikį, perdirbimo, antrinio panaudojimo galimybes statinio gyvavimo ciklo etapuose).

72. Perdirbus statybines atliekas, sukuriama didelės pridėtinės vertės produktai. Jie naudojami ir pačiame statybų sektoriuje (pvz., remontuojant kelius, įrengiant drenažo sistemas ar kt.). Vertingiausios medžiagos, pvz., metalai, paprastai išrūšiuojamos, perdirbamos ir parduodamos kitoms pramonės šakoms kaip antrinė žaliava. Kitų kategorijų atliekos (pvz., mediena, plastikas, popierius) panaudojamos deginimo įrenginiuose energijai gauti. Inertinės ir kitos netinkamos perdirbti atliekos patenka į sąvartynus. Ne visas statybines atliekas tinka perdirbti ir (ar) pakartotinai naudoti. Dalis statybinių atliekų yra pavojingos ir netinkamai tvarkomos gali neigiamai veikti aplinką ir žmonių sveikatą.

73. Minėtas atliekų rūšis pagal naudojimo būdą galima suskirstyti į atliekas, kurios gali būti panaudojamos kaip žaliavos kitų medžiagų ir (ar) produktų gamyboje, ir atliekas, naudojamas kaip užpildas.

74. Perdirbti ar kitaip naudoti statybines atliekas skatinama vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus. Statybos darbų viešiesiems žaliesiems pirkimams nustatyti statybos procesuose susidarantių atliekų mažinimo, pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar kitokio naudojimo aplinkos apsaugos kriterijai, plačiai taikant viešųjų žaliųjų pirkimų vykdymą.

Medicininų ir farmacinių atliekų susidarymas ir tvarkymas

75. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2019 m. susidarė 3,5 tūkst. t medicininių atliekų. Atskirai surinktų ir atliekų apdorojimo metu susidarantių šių atliekų kiekis didėja (2009 m. – 1,34 tūkst. t, 2015 m. – 1,935 tūkst. t 2018 m. – 2,4 tūkst. t). Medicininų atliekų susidarymas 2014–2019 m. Lietuvoje išaugo daugiau kaip 27,5 proc. Pagal atliekų klasifikaciją didžiausią šių atliekų dalį per nagrinėjamą laikotarpį sudarė 18 01 03* kodu pažymėtos atliekos, kurių rinkimui ir šalinimui taikomi specialūs reikalavimai, kad būtų išvengta infekcijos (54 proc.) ir 18 01 04 kodu klasifikuojamos atliekos, kurių rinkimui ir šalinimui netaikomi tokie reikalavimai (25 proc.).

76. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2019 m. 13,7 proc. medicininių atliekų panaudota energijai gauti, 9 proc. – eksportuota, 24,8 proc. – sudeginta, 0,14 proc. – perdirbta, 52 proc. – kitaip apdorota.

77. Šiauliuose UAB „Toksika“ veikiančiame pavojingųjų atliekų deginimo įrenginyje deginamos ir pavojingosios medicininės atliekos.

78. Sveikatos priežiūros įstaigos, norėdamos sumažinti pavojingųjų medicininių atliekų sutvarkymo išlaidas, stengiasi savarankiškai naudoti infekcinių atliekų kenksmingumą šalinančius įrenginius, atsižvelgdamos į Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) leidinyje „Sveikatos priežiūros veikloje susidarantių atliekų saugus tvarkymas“ (WHO, 2014. *Safe management of wastes from health care activities*) nurodytą „artumo“ principą, nustatanti, kad pavojingosios

atliekos turi būti apdorojamos ir šalinamos arčiausiai jo šaltinio, kad būtų sumažinta rizika gabenant šias atliekas.

79. Vaistinės nustatyta tvarka privalo iš gyventojų nemokamai priimti senus vaistus. Tačiau gyventojams kyla problemų dėl vaistinėse parduodamų, tačiau nepriimamų nepanaudotų ir pasenusių maisto papildų, vitaminų. Į MKA srautą išmetami ne tik pasenę vitaminai ir maisto papildai, bet ir namų sąlygomis gydantis panaudoti švirškštai, kitos medicininės priemonės. Naikintinų vaistinių preparatų priėmimo iš gyventojų tvarką ir užmokestį už jų tvarkymą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota Sveikatos apsaugos ministerija. Už priimtus iš gyventojų senus vaistus ir veterinarinius vaistus sumokama iš valstybės biudžete patvirtintų bendrųjų asignavimų.

Nuotekų dumblo susidarymas ir tvarkymas

80. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2018 m. susidarė 45,4 tūkst. t nuotekų dumblo. 32 proc. jo sukompostuota, 42 proc. – panaudota tręšimui, 10 proc. – kitaip panaudota, 16 proc. – buvo kaupiama saugyklose.

81. Plečiant miestuose ir urbanizuotose teritorijose susidarančių nuotekų surinkimo sistemas, efektyviau valant nuotekas, nuotekų valymo metu susidarančio dumblo daugėja, tačiau dėl griežtėjančių pavojingųjų medžiagų išleidimo į kanalizacijos tinklus reikalavimų ir griežtesnės taršos kontrolės, nuotekų dumblo kokybė gerėja. Nuotekų valymo metu susidarančio dumblo tinkamą tvarkymą užtikrina šio dumblo turėtojai, t. y. geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės.

82. Apie 80 proc. Lietuvoje susidarančio dumblo, pritaikius modernias technologijas, tvarkoma pūdymo, džiovavimo ir kompostavimo įrenginiuose.

83. Termiškai išdžiovintas ir granuliuotas dumblas deginamas AB „Akmenės cementas“ deginimo įrenginiuose, pelenus iš karto panaudojant cemento gamyboje. Tai beatliekės gamybos pavyzdys. Dumblas gali būti naudojamas ir kituose deginimo įrenginiuose, pelenus kaip žaliavą panaudojančiuose kitų produktų gamybai.

84. Nuotekų dumblo naudojimą laukams tręšti reglamentuoja teisės aktuose nustatyti reikalavimai, tačiau dėl didelės sunkiųjų metalų koncentracijos nuotekų dumblo naudojimas tręšimui ribojamas.

Tekstilės atliekų susidarymas ir tvarkymas

85. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2019 m. Lietuvoje atskirai surinkta 13,5 tūkst. t tekstilės atliekų, 78 proc. kurių (8,5 tūkst. t) – gamybinės ir 22 proc. (2,5 tūkst. t) – komunalinės atliekos. 6,3 tūkst. t šių atliekų buvo po apdirbimo likusios gamybinės tekstilės atliekos, 1,7 tūkst. t – MBA išrūšiuotos, 3,8 tūkst. t – surinktos ir (ar) susidariusios tvarkant po rūšiavimo. 8,8 proc. tekstilės atliekų perdirbta – sukompostuota, 1 proc. – panaudota pakartotinai, 4,6 proc. – išvežta. Tačiau didžiausia dalis tekstilės atliekų – 34,7 proc. pašalinta sąvartynuose, 30,8 proc. – sudeginta, panaudojant energijai gauti.

86. Į Lietuvą intensyviai vežama dėvėta tekstilė iš kitų Europos Sąjungos valstybių. Preliminariais Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacijos (toliau – LRATCA) duomenis, kasmet jos įvežama apie 70 tūkst. t. Didžioji dalis šios tekstilės netinka pakartotinai naudoti, todėl šalinama sąvartynuose arba sudeginama panaudojant energijai gauti. Dalis šios tekstilės reeksportuojama, iš kurios 18 proc. tenka vietinei Baltijos valstybių antrinio naudojimo rinkai.

87. Dėvėtos tekstilės surinkimo lygis Lietuvoje yra žemas – atskirai surenkama vos 13 proc. dėvėtos tekstilės viso Lietuvoje parduoto kiekio, tačiau ne visas likęs kiekis tampa atliekomis – dalimi įsigytos tekstilės gyventojai mainosi.

88. Didžioji dalis tekstilės atliekų šalinama MKA sraute. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. MKA sraute susidarė 58 tūkst. t tekstilės atliekų.

89. Remiantis 2019 m. MKA sudėties tyrimo duomenimis, tekstilės atliekos Lietuvoje sudarė 7,84 proc. visų MKA kiekio, kai ES vidurkis – 5 proc. Todėl daroma išvada, kad vienam Lietuvos gyventojui per metus tenka 20 kg į MKA išmetamų tekstilės atliekų.

90. Pagrindinės su tekstilės atliekų surinkimo sistema susijusios problemos:

90.1. neužtikrinta pakankama atskiro tekstilės surinkimo infrastruktūra pagal poreikį (konteineriai labai greitai pripildomi, ne visose savivaldybėse jie pastatyti);

90.2. nepatogi tekstilės surinkimo infrastruktūra regionuose (DGASA labai nutolusios nuo gyventojų);

90.3. gyventojai nemoka teisingai rūšiuoti tekstilės atliekų (pvz., įmetus į tekstilės atliekų surinkimo konteinerį šlapią tekstilės atlieką, ji pradeda pūti ir užteršia kitas tekstilės atliekas);

90.4. gyventojai nemotyvuojami rūšiuoti tekstilę, nes nežino, kas su ja vėliau daroma;

90.5. pasitaiko atvejų, kai verslo įmonės gamybines tekstilės atliekas sumaišo su MKA.

KETVIRTASIS SKIRSNIS GAMINTOJO ATSAKOMYBĖS PRINCIPO ĮGYVENDINIMAS

Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo būklė

91. Taikant gamintojo atsakomybės principą, gamintojai ir importuotojai yra atsakingi už atliekų surinkimo infrastruktūros plėtrą, priežiūrą, vežimo, atliekų sutvarkymo organizavimą, visuomenės švietimą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, įskaitant šioms veikloms tenkančių išlaidų finansavimą.

92. Gamintojo atsakomybės principas taikomas tvarkant pakuočių, padangų, baterijų ir akumuliatorių (toliau – BAA), vidaus degimo variklių degalų, tepalų, išsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių, EEĮ, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (toliau – ENTP), alyvos atliekas. Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, gamintojo atsakomybės principas nuo 2023 m. bus taikomas tabako gaminių plastikiniams filtrams, nuo 2024 m. vienkartinėms plastikinėms drėgnosioms servetėlėms, oro balionėliams ir žvejybos įrankiams, kurių sudėtyje yra plastiko. Nuo 2024 m. papildomai numatyta pareiga padengti išlaidas, susijusias su šių gaminių šiukšlių, randamų aplinkoje, ir atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, sutvarkymu.

93. Gamintojo atsakomybės principu pagrįsta gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo sistema organizuojama taikant:

93.1. ekonomines priemones (įvestas mokestis už aplinkos teršimą padangų, akumuliatorių, baterijų (galvaninių elementų), vidaus degimo variklių degalų, tepalų, išsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių ir pakuočių atliekomis, suteikiamos subsidijos ir dotacijos atliekoms tvarkyti. Siekiant, kad kuo daugiau pakuočių atliekų būtų perdirbamos, nuo 2022 m. bus taikomi diferencijuoti mokesčio tarifai perdirbamoms ir neperdirbamoms pakuotėms;

93.2. administracines priemones (nustatomos atliekų ar atliekose esančių medžiagų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar naudojimo užduotys, taikoma užstato sistema gėrimų pakuotėms, nustatomi draudimai šalinti kai kurias atliekas sąvartyne, tiekimo rinkai apribojimai dėl pavojingųjų medžiagų naudojimo pakuotėse ar gaminiuose);

93.3. informacines priemones (numatytas ataskaitų teikimas atsakingoms institucijoms, gaminių ar jų sudedamųjų dalių, pakuočių ženklavimas, vartotojų ir (ar) gyventojų švietimas ir informavimas apie pakuočių ir gaminių atliekų tvarkymo poveikį aplinkai ar visuomenės sveikatai, apie rūšiuojamojo atliekų surinkimo vietas, atliekų tvarkytojų informavimas apie gaminių ar jų sudėtinųjų dalių sudėtį ir pakartotinio panaudojimo, perdirbimo galimybes) ar nurodytų priemonių derinius;

93.4. susitarimai su atsakingomis institucijomis, verslo, mokslo atstovais, siekiant užtikrinti gamintojų ir importuotojų atsakomybę prieš visuomenę ir žiedinės ekonomikos principo įgyvendinimą. Susitarimai svarbūs siekiant, kad rinkai būtų tiekiami ilgaamžiai, tinkami perdirbti ar

pakartotinai naudoti gaminiai (atliekų prevencijos skatinimas) ir kurių sudėtyje būtų panaudota antrinių žaliavų (antrinių žaliavų rinkos skatinimas).

94. Gamintojai ir importuotojai nustatytas pareigas gali vykdyti individualiai arba kolektyviai (steigdami gamintojų ir importuotojų organizacijas, kurios kolektyviai vykdys gamintojų ir importuotojų jiems pavestas pareigas, ar prisijungdami prie veikiančių organizacijų).

95. Siekiant kolektyviai vykdyti nustatytas pareigas, gamintojų ir importuotojų iniciatyva steigiamos licencijuotos gamintojų ir importuotojų organizacijos – pelno nesiekiantys viešieji juridiniai asmenys. Licencijuotų gamintojų ir importuotojų organizacijų sąrašas skelbiamas licencijas išduodančios institucijos funkcijas vykdančios Aplinkos apsaugos agentūros interneto svetainėje.

96. Gamintojų ir importuotojų organizacijos, nustatydamos įmokas už gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą, kurias organizacijoms turi mokėti organizacijos nariai ir pavedimo davėjai, turi jas diferencijuoti atsižvelgdamos į gaminio ar gaminių grupės savybes (pvz., patvarumą, sutaisymą, tinkamumą pakartotinai naudoti ar perdirbti, pavojingų medžiagų kiekį gaminio sudėtyje ir pan.). Aplinkos ministras nustato pagrindinius kriterijus, kuriais remiantis nustatytais atvejais organizacijų įkainių dydžiai diferencijuojami atsižvelgiant į gaminio ar gaminių grupės savybes.

97. EEĮ, baterijų ir akumuliatorių gamintojai ir importuotojai atsakingi už jų tiktų vidaus rinkai EEĮ, BAA surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą, išlaidų už tai apmokėjimą. EEĮ gamintojai ir importuotojai taip pat dalyvauja organizuojant EEĮ atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, kuriose jie iš dalies finansuoja DGASA eksploatavimo ir į jas atiduodamų buitinės EEĮ atliekų surinkimo išlaidas. Pramoninių, automobiliams skirtų ar nešiojamųjų BAA gamintojai ir importuotojai atsakingi už atliekų surinkimo sistemos sukūrimą, kuri užtikrintų vartotojams nemokamą šių atliekų grąžinimą.

98. Gamintojai ir pripildytų pakuočių importuotojai atsakingi už visų pakuočių atliekų, kurios susidarė naudojant jų tiktus vidaus rinkai supakuotus gaminius, rūšiuojamojo surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. Gamintojai (pakuočių naudotojai) ir pripildytų pakuočių importuotojai dalyvauja organizuojant pakuočių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, apmoka komunalinių atliekų sraute susidarantių pakuočių atliekų surinkimo sistemos infrastruktūrą, jos įrengimą, atnaujinimą ir plėtrą, pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo išlaidas, apmoka DGASA surenkamų pakuočių ir pakuočių atliekų sutvarkymo išlaidas.

99. Gamintojai ir importuotojai yra atsakingi ne tik už gaminių ir pakuočių atliekų sutvarkymą, tačiau, jei virtę atliekomis gaminiai ar pakuotės daro įtaką nustatytų atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo tikslų ir užduočių įgyvendinimui, turi prisidėti ir prie kitų numatytų atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo kiekybinių ar kokybinių tikslų ir užduočių (pvz., atliekų prevencijos, komunalinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti, naudojimo, šalinimo sąvartyne) vykdymo ir priemonių, numatytų šiems tikslams ir užduotims pasiekti, įgyvendinimo. Rinką iškraipo nelegaliai į ją patenkančios pakuotės. Nei nelegaliai rinkai tiekiami gaminiai, nei jų pakuotės nepatenka į apskaitą, tačiau tas pakuotes taip pat būtina sutvarkyti. Nelegalių rinkos dalyvių pakuočių tvarkymo našta netiesiogiai tenka legaliems gamintojams ir importuotojams.

100. Transporto priemonių gamintojai ir importuotojai atsakingi už ENTP tvarkymo sistemos sukūrimą, surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą, išlaidų apmokėjimą. Transporto priemonių gamintojai ir importuotojai, jų licencijuotos gamintojų ir importuotojų organizacijos ir ENTP tvarkančios įmonės bendradarbiauja su savivaldybėmis, kad būtų pašalintos iš kelių ir kitų teritorijų paliktos neeksploatuojamos transporto priemonės.

101. Už kitų ENTP, nenurodytų Atliekų tvarkymo įstatyme (pvz., specialios paskirties transporto priemonės, motorinės triratės transporto priemonės su simetriškai išdėstytais ratais, kaimo ir agrarinio sektoriaus transporto priemonės ir kitos), tvarkymą ir tvarkymo finansavimą atsako šių ENTP turėtojai.

102. Transporto priemonių dalių (padangų, vidaus degimo variklių degalų, tepalų, vidaus degimo variklių įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių) gamintojai ir importuotojai atsakingi už šių gaminių atliekų, susidarančių eksploatuojant transporto priemones, surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą, išlaidų apmokėjimą, sistemos organizavimą, kad transporto priemonės turėtojas šias atliekas galėtų atiduoti nemokamai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms.

103. Alyvos gamintojai ir importuotojai atsako už neigiamą vertę ar neturinčių vertės alyvos atliekų surinkimo ir vežimo tvarkyti išlaidų kompensavimą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms ar atliekų tvarkytojams.

104. Pakuočių, EEĮ, BAA apmokestinamųjų gaminių gamintojai ir importuotojai, siekdami įvykdyti jiems nustatytas užduotis ir organizuoti visų susidariusių pakuočių, EEĮ, BAA, apmokestinamųjų gaminių atliekų sutvarkymą, gali diegti savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo sistemas papildančias sistemas.

Pakuočių atliekų susidarymas ir tvarkymas

105. Pakuočių atliekos sudaro gana didelę komunalinių atliekų dalį, ekonomikos augimo sąlygomis jų gausėja. 2015 m. vidaus rinkai pateikta 351,3 tūkst. t pakuočių, 2018 m. – 359 tūkst. t., 2019 m. – 369 tūkst. pakuočių atliekų, kurių 65,9 proc. perdirbta.

106. Didelė pakuočių atliekų dalis surenkama nuo 2016 m. pradėjusioje veikti užstato sistemoje. 2016 – 2020 m. užstato sistemoje surenkamų pakuočių atliekų kiekis išaugo 48 proc.: nuo 415 mln. vnt. (2016 m.) iki 613 mln. vnt. (2020 m.). 2020 m. užstato sistemoje nuo rinkai pateiktų surinkta 334 mln. vnt. arba 92 proc. PET, 244 mln. vnt. arba 91 proc. – metalinių, 35 mln. vnt. arba 85 proc. – stiklo pakuočių.

107. Didžiąją dalį komunalinėms atliekoms priskirtų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų 2019 m. sudarė metalai (32 proc.), 31 proc. – popierius ir kartonas, 22 proc. – plastikas.

108. Remiantis ekspertiniais vertinimais, MKA sudėties sraute susidaro apie 30 proc. antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas. Todėl darytina prielaida, kad tiekimo rinkai duomenys, teikiami Aplinkos apsaugos agentūrai, gali būti netikslūs ir realus tiekimas į Lietuvos Respublikos vidaus rinką galimai yra didesnis, nei rodo oficialūs duomenys.

109. Pagrindinės pakuočių atliekų tvarkymo problemos:

109.1. gamintojai ir importuotojai nepakankamai taiko ekologinio projektavimo principus pasirinkdami gaminių pakutes, todėl daug Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų pakuočių neperdirbamos;

109.2. nevyksta konkursai, nepasirašomos ilgalaikės sutartys, atliekos tvarkomos vadovaujantis vienu metų laikinosiomis sutartimis, o tai neskatina investuoti į kokybiškas paruošimo perdirbti ir (ar) perdirbimo technologijas, stabdo kokybinę sistemos plėtrą;

109.3. dėl neskatinančios kainodaros ir nepakankamo visuomenės sąmoningumo neišrūšiuojama visų buityje susidarančių pakuočių atliekų dalis;

109.4. savivaldybėse neveikia kitos gyventojų rūšiavimą skatinančios priemonės – trūksta susistemintos informacijos apie teisingą atliekų rūšiavimą, kuri būtų pateikiama vienoje vietoje, taip pat mažai plėtojamos labiausiai paveikios, efektyviausiai jų įpročių rūšiuoti teigiamų pokyčių proveržį skatinančios sistemos, neefektyvi rūšiavimo kontrolė;

109.5. gamintojų ir importuotojų organizacijos laiku neatsiskaito su atliekų tvarkytojais, dažnu atveju atsisako finansuoti pakuočių atliekų tvarkymą, jei Vyriausybės nustatytos gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo užduotys jau yra įvykdytos;

109.6. vis dar pastebimas rūšiavimo konteinerių trūkumas, perpildymas ar retas konteinerių aptarnavimas;

109.7. nepakankamai efektyvi gamintojų ir importuotojų organizacijų kontrolė.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų susidarymas ir tvarkymas

110. Gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje susidarančios EEĮ atliekos 2019 m. sudarė 16,1 tūkst. t. 93 proc. visų EEĮ atliekų buvo: nebenaudojama įranga (38 proc.), išimtos iš nebenaudojamos įrangos dalys (51 proc.). 2018 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje surinkta 14 tūkst. t komunalinėms atliekoms nepriskiriamų EEĮ atliekų. Iš jų 99 proc. – nebenaudojama įranga, kurioje yra pavojingųjų sudedamųjų dalių (16 02 13).

111. 96 proc. surinktos EEĮ apdorota. Iš jos 94 proc. apdorota Lietuvoje, likęs kiekis – eksportuotas į ES ar ES nepriklausančias šalis.

112. Atsižvelgiant į ES surinkimo tikslus Lietuvoje kasmet reikia surinkti ne mažiau kaip 4 kg EEĮ atliekų vienam gyventojui. 2016 m. vienam gyventojui surinkta 4,2 kg, 2017 m.– 4,3 kg, 2018 m. – 4,7 kg. EEĮ atliekų randama ir MKA sraute, kur sudaro vidutiniškai 0,4 proc. visų atliekų.

113. Pagrindinės EEĮ atliekų tvarkymo problemos:

113.1. ne visi gamintojai ir importuotojai registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade ir vykdo pareigas organizuojant EEĮ atliekų tvarkymą, todėl sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos tarp pareigas vykdančių ir nevykdančių EEĮ gamintojų ir importuotojų;

113.2. gamintojai ir importuotojai nepakankamai taiko ekologinio projektavimo principus, todėl EEĮ sunkiai pataisoma ir perdirbama;

113.3. dėl nepakankamo visuomenės sąmoningumo gyventojai seną ir sugedusią EEĮ laiko namuose, neatiduoda jos atliekų tvarkytojams, jomis atsikrato MKA sraute;

113.4. dalį EEĮ atliekų surenka teisės tokią veiklą vykdyti neturintys ūkio subjektai, tokiu būdu neužtikrinamas tinkamas visų susidarančių EEĮ atliekų tvarkymas ir neužtikrinama, kad visų susidariusių EEĮ atliekų tvarkymą finansuotų EEĮ gamintojai ir importuotojai.

114. EEĮ atliekų tvarkymo įrenginių pajėgumai 2020 m. buvo 248 tūkst. t/m.

Ekspluatuoti netinkamų transporto priemonių ir jų dalių tvarkymas

115. Aplinkos apsaugo agentūros duomenimis, 2019 m. susidarė 36,4 tūkst. t ENTP. Ekonominę ir socialinę naudą teikia Lietuvoje ypač išplėtotas ENTP ir jų dalių paruošimo pakartotinai naudoti sektorius. 2014–2018 m. ENTP kiekis sumažėjo nuo 34,4 tūkst. t iki 32,3 tūkst. t, t. y. daugiau kaip 6 proc. 2018 m. didžiąją susidarančių atliekų dalį (85 proc.) sudarė ENTP, likusią (15 proc.) – ENTP, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių.

116. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. surinkta apie 28,5 tūkst. t padangų atliekų, o tai sudarė 93 proc. visų rinkai patiektų padangų. Iš jų perdirbta – 12 tūkst. t (42 proc.), 9 tūkst. t (32,5 proc.) panaudota ar eksportuota, 3,8 tūkst. t (13,3 proc.) panaudota energijai gauti, 1,5 tūkst. t apdorota. Rinkai patiektų padangų kiekis 2014–2019 m. išaugo 26 proc.: nuo 22,3 tūkst. t iki 30,7 tūkst. t. Padangų atliekų surinkimas išaugo nuo 17,9 iki 28,3 tūkst. t, t. y. 26 proc. arba vidutiniškai 6 proc. per metus.

117. Lietuvoje vidaus rinkai kasmet patiekiami apie 500 t vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrų, apie 300 t vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrų ir apie 550 t automobilių hidraulinių (tepalinių) amortizatorių.

118. Pagrindinės ENTP ir jų dalių tvarkymo problemos:

118.1. dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai naudotas transporto priemonės ir padangas tiekiantys asmenys registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade ir dalyvauja organizuojant šių gaminių apskaitą ir jų atliekų tvarkymą;

118.2. į Lietuvą kasmet įvežama nuo 300 iki 460 tūkst. vienetų naudotų transporto priemonių. Dalis įvežamų į šalį naudotų transporto priemonių yra ENTP, tačiau jos įvežamos ne kaip atliekos, o kaip transporto priemonės. Nuo 2021 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Atliekų tvarkymo įstatymo nuostata, kad ENTP pripažįstamos tokios transporto priemonės, kurios savininkui išduotas ENTP sunaikinimo pažymėjimas arba ji ardoma, arba išardyta tokiu būdu, kad transporto priemonės eksploatuoti pagal paskirtį negalima. Šiuo pakeitimu siekiama griežtinti į Lietuvą įvežamų transporto priemonių kontrolę;

118.3. dėl nepakankamos ENTP tvarkymo kontrolės ENTP vis dar surenkamos ir apdorojamos neturint leidimo ar pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijos. Vidaus audito ataskaitoje nustatyta, kad dauguma ENTP tvarkymo veiklos vyksta šešėlyje, todėl siūloma atsisakyti leidimų šiai veiklai. Įvertinus reikalavimus susijusiose su ENTP apdorojimo veiklos pradžia, audito ataskaitoje padaryta išvada, kad tikslinga įvertinti galimybę numatyti kriterijus, kada ENTP apdorojimo veiklai nebūtų taikomas reikalavimas turėti leidimo dalį, susijusią su atliekų apdorojimu. Vykdančių šią veiklą įmonių kontrolė būtų atliekama bendra tvarka.

Alyvos atliekų susidarymas ir tvarkymas

119. 2019 m. Lietuvos rinkai patiekta 21,9 tūkst. t alyvos, surinkta 6,3 tūkst. t alyvos atliekų. Alyvos atliekų surinkimas tesudaro apie 29 proc. nuo patiekto rinkai alyvos kiekio. 23,1 proc. surinktos alyvos perdirbta, kitos surinktos alyvos išvežtos į kitas šalis. 2014–2019 m. alyvos atliekų kiekis Lietuvoje išaugo nuo 4,1 iki 6,3 tūkst. t, t. y. 40 proc. arba vidutiniškai 8,6 proc. per metus. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje 2018 m. susidarė 191 t alyvos atliekų, didžioji dalis jų Vilniaus (29,8 proc.), Kauno (16,8 proc.) ir Panevėžio (16,8 proc.) regionuose. Santykinai daugiausia alyvos atliekų surinkta Telšių (0,21 kg/gyv.) ir Panevėžio (0,15 kg /gyv.) komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

120. Pagrindinės alyvos atliekų tvarkymo problemos:

120.1. didžiausia alyvos atliekų tvarkymo problema – per mažas šių atliekų surinkimo kiekis (surenkama tik apie 29 proc. viso patiekto vidaus rinkai alyvos kiekio);

120.2. likusi alyvos atliekų dalis naudojama kaip krosninio kuro pakaitalas patalpoms šildyti, kitoms reikmėms ir nelegaliai, teršiant aplinką, deginama įrenginiuose, nepritaikytuose pavojingosioms atliekoms deginti. Tai lemia panaudotos alyvos, kaip pigesnio krosninio kuro, paklausą rinkoje.

120.3. Aplinkos apsaugos departamentas dėl ribotų galimybių patikrinti, ar transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančios įmonės teisingai apskaito panaudotą alyvą, nepajėgus efektyviai kontroliuoti alyvos atliekų surinkimo, nelegalios prekybos jomis ir neteisėto alyvos atliekų naudojimo;

120.4. dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai alyvą tiekiantys asmenys registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade ir dalyvauja organizuojant alyvos apskaitą ir jų atliekų tvarkymą.

Baterijų ir akumuliatorių atliekų susidarymas ir tvarkymas

121. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis 2019 m. susidarė apie 11,07 tūkst. t BAA. 10,3 tūkst. t jų apdorota, 0,6 tūkst. t – išvežta.

122. BAA susidarymas gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje 2014–2018 m. sumažėjo nuo 15,6 tūkst. t iki 10,7 tūkst. t, t. y. 31 proc. arba vidutiniškai 8 proc. per metus.

123. 99 proc. susidariusių BAA sudarė švino akumuliatoriai.

124. 2019 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje surinkta 69 proc. (84 t) buityje susidarančių BAA, daugiausia jų surinkta Kauno (35 proc.), Vilniaus (29 proc.) ir Klaipėdos (13 proc.) regionuose (0,4–0,5 kg/gyv.).

125. 2019 m. Lietuvoje sutvarkyta 46,3 proc. rinkai patiektų baterijų (laikotarpio suplanuota užduotis įvykdyta, nes LR Vyriausybės nutarimu patvirtintos apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduotyse nustatyta 45 proc. sutvarkymo užduotis).

126. Pagrindinės BAA tvarkymo problemos:

126.1. dėl nepakankamai vykdomos valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės automobiliams skirtų ir pramoninių BAA vis dar surenkamos ir ardamos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus;

126.2. gyventojai baterijų atliekas dažnai kaupia namuose, dažnai jas išmeta į MKA konteinerius;

126.3. dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai BAA tiekiantys asmenys registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade ir dalyvauja organizuojant BAA apskaitą ir jų atliekų tvarkymą.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ SURINKIMO IR TVARKYMO SISTEMOS FINANSAVIMAS

Komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemos finansavimas

127. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato bendruosius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodaros reikalavimus. Ši kainodara nustatoma vadovaujantis solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo ir „teršėjas moka“ principais.

128. Komunalinių atliekų tvarkymo sistema, jos kūrimas ir plėtra finansuojama rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lėšomis, savivaldybių, skolintomis, valstybės paramos, Atliekų prevencijos ir tvarkymo programos ar Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo programos, Europos Sąjungos struktūrinės paramos, gamintojų ir importuotojų ir privačiomis atliekų tvarkymo įmonių lėšomis.

129. Komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo infrastruktūra kuriama ir plėtojama daugiausia Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis:

129.1. 2000–2006 m. finansavimo periodu finansuota 10 regioninių atliekų tvarkymo sistemų sukūrimo projektų, kurių bendra vertė – 125,3 mln. eurų, iš jų apie 85,4 mln. eurų sudarė Pasirengimo narystei ES struktūrinės politikos instrumentas (ISPA) arba Sanglaudos fondo parama (paramos intensyvumas 50–85 proc.), 25,9 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos, apie 14 mln. eurų – paskolos arba savivaldybių lėšos. Šie projektai apėmė senų sąvartynų ir šiukšlynų uždarymą, naujų modernių regioninių nepavojingųjų komunalinių atliekų sąvartynų, DGASA ir kompostavimo aikštelių įrengimą;

129.2. 2007–2013 m. finansavimo periodu finansuoti 28 regioniniai atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektai, kurių bendra vertė – apie 214 mln. eurų, iš jų apie 190 mln. eurų sudarė Sanglaudos fondo parama (paramos intensyvumas 50–85 proc.), 5,8 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos, 2 mln. eurų – paskolos arba savivaldybių lėšos, 33,4 mln. eurų – projektų vykdytojų ir (ar) partnerių privačios lėšos;

129.3. 2014–2020 m. finansavimo periodo lėšomis finansuojama komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra (atliekų surinkimo priemonės, DGASA, paruošimas naudoti pakartotinai, gyventojų švietimas, maisto / virtuvės atliekų apdorojimo įrenginiai, komunalinių atliekų deginimo pajėgumų plėtra). Tam suplanuota skirti 140 mln. eurų.

130. 2006–2012 m. Aplinkos ministerija iš Atliekų tvarkymo programos lėšų finansavo antrinių žaliavų surinkimo konteinerių pirkimą, savivaldybėse įrengiant antrinių žaliavų surinkimo aikšteles. 2012–2018 m. Atliekų tvarkymo programos lėšomis dotuota antrinių žaliavų surinkimo konteinerių individualių valdų savininkams įsigijimas.

131. Siekiant pakartotinai naudoti daiktus, diegiamos dalijimosi stotelės. 2019 m. pabaigoje jų veikė 19, 2021 m. – 74 (numatyta įrengti dar 36).

132. Savivaldybės, organizuojančios komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemas, yra atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainas, kuri turi būti pagrįsta būtinosiomis, su komunalinių atliekų tvarkymu susijusiomis, sąnaudomis, nustatymą. Jos turi užtikrinti ilgalaikį komunalinėms atliekoms tvarkyti skirtos infrastruktūros eksploatavimą, jos atnaujinimą ir sudaryti komunalinių atliekų turėtojams priimtinas sąlygas dalyvauti komunalinių atliekų tvarkymo procese, mažinti aplinkos taršą.

133. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato, kad savivaldybės, pasirinkdamos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos apmokestinimo būdą, t.y. nustatydamos rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydį, turi vadovautis Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24

d. nutarimu Nr. 711 „Dėl rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklėmis, patvirtinimo“.

134. Pagal savivaldybių pateiktus duomenis atskirose savivaldybėse būtinųjų sąnaudų dalis skiriasi beveik 6 kartus. Atskirose savivaldybėse vidutinės komunalinių atliekų tvarkymo išlaidos vienam turėtojui skiriasi 2,5–3,5 kartus.

135. Komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių, padangų ir EEĮ atliekų tvarkymas finansuojamas vadovaujantis sutartimis tarp savivaldybių ir gamintojų ir importuotojų.

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų surinkimo ir tvarkymo finansavimas

136. Už gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, gamybos ir kitos ūkinės veiklos pakuočių ir gaminių atliekų surinkimą, rūšiavimą, apskaitą, saugojimą ir perdavimą atliekų tvarkytojams atsako šių atliekų darytojai ir (ar) turėtojai, kurie pagal principą „teršėjas moka“ turi padengti visas atliekų tvarkymo išlaidas.

137. Pavojingųjų atliekų surinkimo ir tvarkymo infrastruktūra daugiausia finansuota Pasaulio banko, Sanglaudos fondo lėšomis ar valstybės biudžeto lėšomis:

137.1. 1994–1998 m. Pasaulio banko ir valstybės lėšomis įrengtos 4 regioninių pavojingųjų atliekų surinkimo ir saugojimo aikštelės;

137.2. 2000–2006 m. įgyvendintas pavojingųjų atliekų tvarkymo projektas, kurio vertė – apie 28,8 mln. eurų, iš jų apie 20,9 mln. eurų – Sanglaudos fondo lėšos (73 proc.), apie 7,8 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos. Šiomis lėšomis pastatytas pavojingųjų atliekų 10000 t/m. pajėgumų deginimo įrenginys.

137.3. 2007–2013 m. Europos Sąjungos Sanglaudos fondo ir valstybės biudžeto lėšomis 50/50 santykiu įrengtas pavojingųjų atliekų sąvartynas. Projekto vertė – 3,1 mln. eurų (iš jų 1,5 mln. eurų Europos Sąjungos lėšos).

138. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, didžioji dalis gamybos ir kitos ūkinės veiklos, gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo pajėgumų (įskaitant kuriamus pajėgumus, kurių paskirtis – po rūšiavimo likusias ir perdirbti netinkamas energinę vertę turinčias atliekas naudoti energijai gauti) sukurta privataus kapitalo lėšomis.

139. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, pavojingųjų atliekų tvarkymo (surinkimo, laikymo, šalinimo ir (ar) naudojimo) licencijas Lietuvoje turi 43 atliekas tvarkančios įmonės, tik nepavojingųjų atliekų tvarkymu užsiima 1115 įmonių.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS ATLIEKŲ TVARKYMO PAJĖGUMAI

Atliekų rūšiavimo įrenginiai ir pajėgumai

140. Lietuvoje MKA rūšiuojamos MBA–MA rūšiavimo įrenginiuose. LRATCA duomenimis, 2020 m. apdorota 750 tūkst. t atliekų. Iš jų atskirta beveik 349 tūkst. t BSA ir pagaminta daugiau kaip 174 tūkst. t degintinų atliekų, antrinių žaliavų atskyrimas šiose rūšiavimo linijose ribotas, antrinių žaliavų kokybė – nepakankamai gera. Siekiant įvertinti įrenginių panaudojimo pajėgumą įgyvendinant ambicingus ES nustatytus tikslus, būtina plėtoti ir tobulinti iš MKA srauto surinktų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų tinkamą išrūšiavimą ir perdirbimą, apdoroti atskirai surinktas maisto–virtuvės atliekas.

141. Įgyvendinant Europos Sąjungos lėšomis finansuojamus komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektus, sukurta biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo infrastruktūra. 2015 m. įrengti ir pradėti eksploatuoti 1 MA Klaipėdoje ir 8 MBA Alytaus, Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Panevėžio, Telšių, Utenos, Vilniaus regionuose. Alytaus, Panevėžio, Telšių ir Utenos regionuose pastatyti biologinio apdorojimo įrenginiai su biodujų gavyba, Vilniuje BSA apdorojamos biodžiovinimo įrenginyje, Kauno, Marijampolės, Šiaulių regionuose BSA apdorojamos jas kompostuojant ir (arba) biologiškai džiovinant. Įrenginiuose iš MKA išskiriama ir

apdorojama BSA dalis (su priemaisomis), išskiriamos antrinės žaliavos ir perdirbti netinkamos, tačiau energinę vertę turinčios atliekos.

142. Įrenginiai, pritaikyti sutvarkyti BSA, galėtų būti pritaikyti įgyvendinant naujus žiedinės ekonomikos tikslus. Pvz., Alytaus ir Šiaulių regionuose šių galimybių nėra dėl įrenginių technologijos, t. y. jas modernizuoti galima tik įrengiant papildomas naujas rūšiavimo linijas. Kauno regione rūšiavimo procesas komplikuoatas dėl MBA įrenginio linijos pradžioje vykdomo atliekų smulkinimo, todėl pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos rūšiuojamas atsižvelgiant į įrenginių modifikacijas. Klaipėdos, Panevėžio ir Utenos regionuose sukurta tinkama infrastruktūra rūšiuoti pakuočių atliekas ir antrines žaliavas, tačiau šie regionai maksimalaus pajėgumo nepasiekia dėl kitų priežasčių, pvz., per maža pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rinkos vertė neskatina išrūšiuoti didesnio jų kiekio, todėl dalis atliekų sudeginama išgaunant energiją. Vilniaus, Telšių ir Marijampolės regionuose sukurta tinkama infrastruktūra rūšiuoti pakuočių atliekas ir antrines žaliavas, todėl šiuose regionuose pasiekiami geriausi pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo rezultatai.

Atliekų perdirbimo įmonės ir įrenginiai, jų pajėgumai

143. Europos Sąjungos lėšomis įrengta ir veikia 53 ŽAKA.

144. Nors Lietuvoje sukurti pakuočių atliekų ir kitų antrinių žaliavų perdirbimo pajėgumai, tačiau jie nėra pakankami perdirbti atliekas į antrines žaliavas:

144.1. popieriaus ir kartono pakuočių atliekas perdirba 10 įmonių, kurios iš viso perdirba 260 tūkst. t per metus;

144.2. plastikinių pakuočių atliekas perdirba 24 įmonės, – apie 72 tūkst. t per metus, iš jų PET pakuočių atliekų perdirbama apie 4,4 tūkst. t per metus;

144.3. stiklo, įskaitant stiklinių pakuočių, atliekas perdirba 4 įmonės, dar 2 įmonės stiklo atliekas rūšiuoja ir smulkina. Iš viso perdirbama apie 54,7 tūkst. t per metus. Stiklo atliekų automatinio rūšiavimo ir smulkinimo pajėgumai – apie 65 tūkst. t per metus;

144.4. Medienos, įskaitant medinių pakuočių atliekas, perdirba 25 įmonės (iš viso perdirbama apie 434 tūkst. t per metus). Daugiausia medienos atliekų, įskaitant medinių pakuočių atliekas, perdirbama į biokurą, kuris vėliau sudeginamas panaudojant energijai gauti;

144.5. kombinuotųjų pakuočių atliekas perdirba 1 įmonė – 240 t per metus;

144.6. išplėtoti metalų atliekų ir laužo, kitų antrinių žaliavų paruošimo perdirbti ir eksportuoti pajėgumai.

145. Remiantis Aplinkos ministerijos užsakymu parengtų studijų rezultatais, Lietuvoje sukurti išvardytų gaminių atliekų perdirbimo pajėgumai:

145.1. EEĮ atliekas apdoroja 8 įmonės, apdorojimo pajėgumų pakanka – 45 tūkst. t per metus, tačiau nėra kineskopų stiklo, naujos kartos EEĮ tvarkymo pajėgumų;

145.2. ENTP apdoroja 252 įmonės, apdorojimo pajėgumų pakanka, tačiau būtina modernizuoti išmontavimo ir nukenksminimo įrangą. Trūksta presavimo įrangos;

145.3. alyvos atliekas perdirba 8 įmonės, perdirbimo pajėgumai sudaro apie 46,9 tūkst. t per metus. Alyvos atliekų perdirbimo į kurą pajėgumai pakankami, tačiau nėra šių atliekų regeneravimo, tai yra perdirbimo į alyvą, pajėgumų;

145.4. padangų atliekas 2020 m. perdirbo 7 įmonės, kurių perdirbimo pajėgumų užteko, norint perdirbti visas tuo metu Lietuvoje susidariusias padangų atliekas;

145.5. automobiliams skirtų akumuliatorių apdorojimo (perdirbimo) įrenginius eksploatuoja 4 įmonės, perdirbimo pajėgumai – apie 40 tūkst. t per metus ir jų pakanka Lietuvoje susidarantioms automobiliams skirtų akumuliatorių atliekoms perdirbti. Lietuvoje nėra nešiojamųjų BAA apdorojimo pajėgumų, todėl šios atliekos eksportuojamos perdirbti į kitas Europos Sąjungos šalis;

145.6. automobilių filtrų ir amortizatorių perdirbimo įrenginius eksploatuoja 2 įmonės, perdirbimo pajėgumai – apie 1,28 tūkst. t per metus ir jų pakanka.

146. Maisto pramonėje susidarančias BSA tvarko pačios įmonės, specializuotos atliekas tvarkančios įmonės arba jos naudojamos žemės ūkyje (pvz., tręšiami laukai ar šeriami gyvūnai), vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1069/2009 reikalavimais. Kai kuriose pieno perdirbimo įmonėse įdiegta įranga (pvz., ultrafiltracija) tik iš dalies išsprendžia atliekų – nuotekų tvarkymo problemą. Skystąsias biologiškai skaidžias atliekas gali perdirbti 2 įmonės. Dalis skystųjų BSA eksportuojama. Iš viso įrengta 10 BSA (įskaitant mėšlą ir nuotekų dumblą) naudojimo biodujoms gaminti įrenginių (bendra elektrinė galia didesnė kaip 9 MW). Ne visiems BSGA srautams perdirbti pakanka tvarkymo pajėgumų.

147. Aplinkos apsaugos agentūros 2021 m. duomenimis, pavojingąsias atliekas tvarko 943 įmonės. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos registro duomenimis, 2013 m. Lietuvoje šalutinius gyvūninius produktus tvarkė 1 deginimo įmonė, 1 pirmos kategorijos (klasifikacija pagal Reglamentą (EB) Nr. 1069/2009) perdirbimo įmonė, 3 trečios kategorijos perdirbimo įmonės, 1 biodujų gamybos įmonė, 5 kompostavimo įmonės, 7 gyvūnų (augintinių) ėdalo gamybos įmonės, 35 šalutinių gyvūninių produktų šalutinių gyvūninių produktų gaminių tvarkymo ne pašaro grandinės įmonėje (iš jų 24 šalutinių gyvūninių produktų gaminius naudojančios dirvoms tręšti), 135 įmonės, naudojančios šalutinius gyvūninius produktus – šalutinių gyvūninių produktų gaminius šerimui ir specialiajai paskirčiai, 12 surinkimo centrų, 35 tarpinę veiklą vykdančios ir (ar) šalutinių gyvūninių produktų saugojimo įmonės, 11 šalutinių gyvūninių produktų gaminių saugojimo įmonių, 2 organinių trąšų gamybos įmonės, 19 šalutinių gyvūninių produktų – šalutinių gyvūninių produktų gaminių komercinių vežėjų ir 31 įmonė, prekiaujanti šalutiniais gyvūniniais produktais – šalutinių gyvūninių produktų gaminiiais.

148. Sveikatos priežiūros įstaigose ar atliekų tvarkymo įmonėse privataus kapitalo ir Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo lėšomis sukurti ar kuriami medicininių atliekų apdorojimo ir nukenksminimo įrenginiai, kurių bendri pajėgumai – apie 1,5 tūkst. t per metus.

149. Informacija apie atliekų perdirbimo pajėgumus pagal atskirus srautus pateikta Plano 5–15 prieduose.

Atliekų deginimo (naudojimo energijai gauti) pajėgumai

150. Atliekų deginimo pajėgumai per metus kogeneracinėse jėgainėse Klaipėdoje – 255 tūkst. t, Kaune – 200 tūkst. t ir Vilniuje – 160 tūkst. t, Šiauliuose pavojingų atliekų deginimo jėgainėje UAB „Toksika“ sudeginama 10 tūkst. t pavojingųjų atliekų, AB „Akmenės cementas“ – 216 tūkst. t atliekų (Plano 16 priedas).

151. Medienos atliekų naudojimas energijai gauti auga ir sudaro 165 tūkst. t per metus.

Atliekų šalinimo įrenginiai ir jų pajėgumai

152. Lietuvoje atliekos šalinamos 11 regioninių nepavojingųjų atliekų sąvartynų, atitinkančių aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus. Veikiančių regioninių nepavojingųjų atliekų sąvartynų pajėgumai – apie 1,25 mln. t. 2020 metais pašalinta apie 0,234 mln. t atliekų, tad šių pajėgumų užtektų dar 15 metų. Išsamesnė informacija pateikta Plano 17 priede.

153. Sąvartyno biodujų surinkimo ir naudojimo energijai gauti įrenginiai veikia 3 veikiančiuose ir 6 uždarytuose sąvartynuose. 1 sąvartyne biodujos deginamos fakele.

154. Šiaulių regione įrengtas pavojingųjų atliekų sąvartynas, kuriame šalinama 9 tūkst. t pavojingųjų atliekų per metus.

155. Lietuvoje veikia fosfogipso sąvartynas, fosforo rūgšties gamybos atliekoms – fosfogipso kaupimui ir ilgam saugojimui. Fosfogipso sąvartyne šalinamos ir kitos bendrovės „Lifosa“ gamybinės atliekos: sieros šlamas, neutralizacijos šlamas ir silikagelis. Projektinis nepavojingų atliekų (fosfogipso) sąvartyne šalinama 106 mln. t atliekų per metus. Iki 2020 m sausio 1 d. sąvartyne sukaupta 52,9 mln. t atliekų, laisvos vietos – 53,1 mln. t. Fosfogipso sąvartyne daugiausia pašalinama fosfogipso – 2 – 2,5 mln. tonų per metus. Kitų gamybinių atliekų šalinama apie 5 – 8 tūkst. t per metus.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

ADMINISTRACINĖS, EKONOMINĖS IR INFORMACINĖS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRIEMONĖS

156. Pagrindinės taikomos administracinės atliekų tvarkymo priemonės yra žalieji viešieji pirkimai, draudimas sąvartyne šalinti neapdorotas atliekas, draudimas panaudoti energijai gauti perdirbti tinkamas atliekas, draudimas pateikti rinkai kai kuriuos vienkartinius plastikinius gaminius, reikalavimas taikyti rūšiuojamojo surinkimo priemonės, rūšiuojamojo surinkimo sistemų diegimas, atliekų ar atliekose esančių medžiagų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar naudojimo užduočių nustatymas, antrinių žaliavų naudojimo naujų gaminių sudėtyje kvotų nustatymas, gaminių gražinimo platinimo vietose taikymas, taikomi produktų ir atliekų tvarkymo standartai, tiekimo vidaus rinkai apribojimai dėl pavojingųjų medžiagų naudojimo produktuose.

157. Pagrindinės ekonominės priemonės, taikomos atliekų tvarkymui Lietuvoje yra įmokos už komunalinių atliekų tvarkymą, mokesčiai už aplinkos teršimą apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekomis, užstatas pakartotinio naudojimo stiklo, vienkartinei stiklo, PET, metalinei pakuotei. Svarstyta galimybė plėtoti užstato sistemas, taikyti daugiau gyventojus rūšiuoti motyvuojančias priemones (pvz., gražinusiems panaudotus elektros ar elektronikos, tekstilės ar kitus produktus, suteikti nuolaidą naujiems įsigyti), planuojamos subsidijos ir dotacijos atliekų tvarkymui, įvertintinas lengvatinio PVM tarifo taikymas daiktų pakartotinio naudojimo veiklai, GPM lengvatos remontuojantiems EEĮ.

158. Pagrindinės informacinės priemonės, taikomos atliekų prevencijai ir tvarkymui, yra aplinkosauginis ženklavimas, atliekų surinkimo priemonių ir gaminių ženklavimas nurodant, kaip tvarkyti atliekas, visuomenės švietimas ir informavimas tvaraus vartojimo ir atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, vartotojų informavimas apie pakartotinių gaminių panaudojimą, atliekų surinkimo organizavimą, atliekose esančias pavojingąsias medžiagas. Europos Komisija svarsto galimybes įdiegti plastiko ir kitų (tekstilės, elektronikos) gaminių pasus, kuriuose būtų nurodyta apie produkto perdirbamumą, perdirbimo būdus, perdirbimo įrenginių vietas ir kontaktus.

III SKYRIUS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS

STIPRYBĖS

159. Regioninėje komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje sprendimai priimami vadovaujantis aplinkosauginiais principais.

160. Tobulinamas atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas – nustatomi nauji nacionaliniai reikalavimai, įgyvendinamos perkeltų Europos Sąjungos atliekų tvarkymą reglamentuojančių direktyvų nuostatos.

161. Taikant gamintojo atsakomybės principą gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymui, sukurtos ekonominės ir teisinės prielaidos mažinti gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai ir plėtoti atliekų surinkimo, perdirbimo ir naudojimo sistemas. Šio principo įgyvendinimą reikia griežtinti, užtikrinti jo įgyvendinimą ir kontrolę. Be to, sudarytos atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose įvardytos prielaidos savivaldybėms bendradarbiauti su gamintojų ir importuotojų organizacijomis siekiant kuo efektyviau tvarkyti pakuočių, EEĮ atliekas, susidarantiems komunalinių atliekų sraute, tobulinama komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodara – todėl atliekų turėtojai skatinami rūšiuoti atliekas.

162. Tobulėja atliekų tvarkymo sektoriaus darbuotojų įgūdžiai, auga jų patirtis, daugėja žinių, efektyviau bendradarbiauja sektoriai. Tobulinama ir modernizuojama komunalinių atliekų surinkimo infrastruktūra, gerėja gyventojams teikiamų paslaugų kokybė, sprendžiamos atliekų surinkimo aikštelių problemos.

163. Nuolatinė pirminio atliekų rūšiavimo infrastruktūros ir priemonių plėtra nuosekliai mažina MKA susidarymą. Užstato sistemos įvedimas plastikinėms, stiklinėms ir metalinėms pakuotėms padidino surenkamų pakuočių atliekų kiekį, kuris kiekvienais metais didėja. Išspręsta šiukšlinimo pakuotėmis problema – gamtoje užstato sistemoje priimamų pakuočių beveik neliko. Nors dalis gyventojų tokių pakuočių nerūšiuoja, jų gamtoje ar kitur nebelieka, nes surenka ir į taromatus ar prekybos vietas nuneša kiti. Užstato sistemos įvedimas Lietuvoje tapo sektinu pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos šalims.

164. Sukūrus daiktų dalinimosi infrastruktūrą – stoteles – pakartotinis potencialių atliekų panaudojimas Lietuvoje auga, keičia gyventojų vartojimo įpročius ir kultūrą. Šių stotelių sėkmė Lietuvoje taip pat tapo sektinu pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos šalims.

165. Mažėjantis MKA kiekis ir atliekų panaudojimo energijai gauti infrastruktūra lemia vis mažesnę komunalinių atliekų šalinimą sąvartynuose ir poveikį aplinkai.

166. Informuojama ir šviečiama visuomenė įvairiais atliekų tvarkymo klausimais, didėja visuomenės supratimas kaip rūšiuoti atliekas, vis daugiau gyventojų aktyviai ir noriai rūšiuoja namų ūkiuose susidarantias atliekas.

ANTRASIS SKIRSNIS SILPNYBĖS

167. Nepaisant visuomenės švietimo ir informavimo pastangų, gyventojų vartojimo įpročiai ženkliai nesikeičia, komunalinių atliekų susidarymas Lietuvoje kasmet tebeauga vidutiniškai 2,7 proc. Gerėjant šalies ekonomikos būklei ir sparčiai besivystant statybų sektoriui, daugėja statybinių atliekų.

168. Skirtingų subjektų vykdomos pavienės visuomenės švietimo ir informavimo priemonės nesuderintos, trūksta aiškios komunikacijos ir švietimo strategijos. Įvairūs renginiai ir iniciatyvos veikia daugiau kaip palaikančios ir papildančios priemonės, o ne švietimas ar visuomenės informavimas.

169. Per mažai atliekama kiekybinių analitinių tyrimų dėl geriausių atliekų vengimo praktikų skirtinguose ūkinės veiklos sektoriuose. Nesant ekonominio poveikio visuomenės išlaidoms ar valstybės biudžeto įplaukoms, ekonominės paskatos vengti atliekų susidarymo, skatinant rūšiavimą, perdirbimą ir pakartotinį naudojimą nepatrauklios.

170. Atsakingos institucijos nesuinteresuotos ieškoti tinkamų sprendimų, įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo uždavinius. Vykdamt viešuosius pirkimus, per mažai dėmesio skiriama produktų medžiagiškumui, gamybos sprendimams ir galimam jų poveikiui aplinkai. Būtina tobulinti viešųjų pirkimų reglamentavimą ir nustatyti prievolę užtikrinti prioritetinių tvarumo, ilgaamžiškumo, suremontavimo, atnaujinimo, pakartotinio naudojimo, perdirbamumo ir antrinių žaliavų naudojimo reikalavimus.

171. Kai kurios Europos Sąjungos institucijų rekomendacijos (pvz., dėl taršos mokesčio už sąvartyne šalinamas atliekas didinimo) įgyvendinamos per lėtai.

172. Atliekų apskaitos netikslumai trukdo tinkamai planuoti atliekų tvarkymo sistemą, vertinti jos tobulinimo perspektyvas. Neišnaudojamos duomenų kaupimo, saugojimo, atnaujinimo, rodiklių apskaičiavimo ir prieinamumo visuomenei informacinių technologijų (toliau – IT) infrastruktūros galimybės.

173. Sektoriuje per mažai naudojamos IT sistemos. IT sistemos nelanksčios, sudėtingai keičiamos ir papildomos naujais funkcionalumais. Būtina jas tobulinti detalizuojant konkrečius duomenis, siekiant aiškiai apskaityti atliekų perdirbimo ir konkrečių antrinių žaliavų panaudojimo informaciją.

174. MKA jų surinkimo metu nesveriamos, todėl nekaupiami duomenys, kuriais būtų galima pasinaudoti kontroliuojant ir prižiūrint atliekų turėtojus, vertinant jų rūšiavimo įgūdžius ir įpročius, vertinant atliekų prevencijos priemonių efektyvumą. Reikėtų svarstyti galimybę diegti IT sistemas konkretaus gyventojų šalinamų atliekų apskaitai fiksuoti.

175. Ne visuose regionuose pakankamai išplėta pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų pirminio rūšiavimo infrastruktūra, trūksta rūšiavimo konteinerių Vilniaus ir Panevėžio regionuose, neužtikrinta atskiro surinkimo galimybė vienkiemiuose. Todėl dalis gyventojų, neturėdami galimybės rūšiuoti atliekų, jų nerūšiuoja.

176. Atsakingos institucijos ir organizacijos nesutaria, kas turi finansuoti pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų sraute esančių MKA ir tvarkymą, kas turi finansuoti MKA esančių pakuočių atliekų sutvarkymą.

177. MKA kiekis nemažėja, kadangi daugumoje savivaldybių neįdiegta maisto – virtuvės atliekų pirminio rūšiavimo ir atskiro jų surinkimo sistema.

178. Problemų kyla dėl teisingo maisto – virtuvės atliekų surinkimo ir sutvarkymo dalies maisto gamybos – tiekimo veikla besiverčiančių juridinių asmenų sektoriuje. Pasitaiko atvejų, kad tik sudaromos atliekų tvarkymo sutartys, realiai atliekos nerenkamos.

179. Neišplėta tekstilės ir pavojingųjų atliekų surinkimo sistema, daugiausia šių atliekų surenkama DGASA, kurių yra per mažai, jos per daug nutolusios, gyventojams sunku ir nepatogu jas pasiekti. Todėl didžioji šių atliekų dalis patenka į MKA srautą.

180. Palyginti su kitais Lietuvos regionais, Vilniaus ir Kauno regionuose DGASA infrastruktūra išplėta per menkai, todėl jose surenkama mažiau atliekų.

181. Didžiausias trūkumas tekstilės sraute – nėra tekstilės perdirbimo pajėgumų, todėl didžioji dalis ne tik DGASA, bet ir rūšiavimo konteineriuose surinktų nebetinkamos pakartotinai naudoti tekstilės atliekų šalinamos sąvartynuose arba sudeginamos deginimo jėgainėse energijai gauti.

182. Nors Lietuvoje pastaruoju metu visuomenė gana intensyviai šviečiama ir informuojama įvairiais atliekų tvarkymo klausimais, tačiau tai nėra sisteminga ir nuosekli veikla, neatliekami jos poveikio tyrimai. Gyventojams trūksta susistemintos informacijos apie DGASA, surenkamų kitų, ne pakuočių atliekų surinkimą. Todėl buityje susidaranti statybinės, didelių gabaritų, tekstilės, EEĮ atliekos paliekamos šalia kolektyvinių konteinerių. Dalis jų sumetama ir į antrinių žaliavų konteinerius. Tai sukelia dar daugiau problemų, nes į antrinių žaliavų konteinerius patekus dideliame kiekiu netinkamų atliekų, juose surinktos antrinės žaliavos nebetinkamos perdirbti. RATA atliktų tyrimų duomenimis, 35 proc. pagal svorį (5 proc. pagal tūrį) antrinių žaliavų rūšiavimo konteineriuose rastų atliekų netinkamos perdirbti. Todėl nemaža dalis jų patenka į deginimo jėgaines ar sąvartynus. Sąvartynuose vis dar šalinama 17,6 proc. visų atliekų.

183. MKA sudėties tyrimai nerodo realios situacijos šalies regionuose. Kaupiami duomenys apie sukurtos atliekų tvarkymo, perdirbimo ir naudojimo infrastruktūros pajėgumus neatspindi realios atliekų tvarkymo sektoriaus situacijos, t. y. iš kaupiamų duomenų neįmanoma nustatyti, ar efektyviai išnaudojami pajėgumai.

184. Nepakankamai efektyviai išnaudojami resursai planuojant ir kuriant regioninę atliekų tvarkymo infrastruktūrą. Naujausių žiedinės ekonomikos tikslų neatitinka MA ir MBA pajėgumai. Šie įrenginiai neturi technologijų, atskiriančių atliekas pagal medžiagiškumą, jas išplaunančių, kad būtų paruoštos tinkamomis perdirbti. Todėl dažnai tokios atliekos panaudojamos energijai gauti.

185. Per mažai dėmesio ir lėšų skiriam pavojingųjų atliekų, padangų atliekų, alyvų atliekų, BAA paruošimui perdirbti, jų perdirbimui, antrinių žaliavų gamybai ir konkurencingumo didinimui, didelė dalis šių atliekų išvežamos perdirbti į kitas valstybes.

186. Diferencijuotos rinkliavos ar įmokų sistema ne visus skatina mažinti komunalinių atliekų kiekį susidarymo vietoje. Bloga išrūšiuotų atliekų kokybė, antrinių žaliavų, išrūšiuotų atliekų perdirbimo ir pakartotinio panaudojimo rinka neplėtojama, nes prastai išrūšiuotos atliekos, neatskyrus nuo jų neperdirbamų atliekų būna netinkamos perdirbti. Todėl daugiausiai komunalinio srauto atliekų yra naudojama energijai gauti.

187. Dalis ataskaitų ir kitų su atliekų tvarkymu susijusių dokumentų dar pateikiami popierine forma. Todėl būtina tobulinti GPAIS skaitmenizuojant visus procesus ir operacijas, taip sumažinant administracinę naštą.

188. Silpnai skatinama kurti perdirbimo pajėgumus ir plėtrą.

TREČIASIS SKIRSNIS GALIMYBĖS

189. Įgyvendinus Valstybinį atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planą ir įvykdžius atliekų prevencijos priemones, sumažės susidarančių ir nenaudojamų atliekų, racionaliau bus naudojami gamtos išteklių ir medžiagos, sumažės neigiamas atliekų poveikis visuomenės sveikatai ir aplinkai.

190. 2021–2027 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bus galima paskatinti atliekų prevencijos, perdirbimo, antrinių žaliavų gavybos procesus diegiant pažangias technologijas, kuriant naujus verslus, naujas darbo vietas, šviečiant visuomenę ir didinant jos ekologinį sąmoningumą ir taip sprendžiant ne tik ekologines, bet ir ekonomines, socialines problemas.

191. Būtina plačiau taikyti gamintojo didesnės atsakomybės principą, užtikrinti jo įgyvendinimą, įteisinti jo taikymą tvarkant tekstilės, baldų atliekų srautus, sukuriant teisingas prielaidas mažinti gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai ir plėtoti atliekų prevencijos, surinkimo, perdirbimo sistemas.

192. Dėl besiplečiančios antrinių žaliavų naudojimo rinkos pasaulyje galima geriau įgyvendinti didesnės gamintojo atsakomybės principą, nes Lietuvoje neperdirbamas atliekas galima išvežti naudoti į kitas valstybes.

193. GPAIS generuojamas didelis duomenų srautas. Tinkamai renkant ir pritaikant šiuos duomenis, galėtų būti sukuriamos galimybės pritaikyti naujas žinias priimant racionalesnius sprendimus, atveriant ir viešinant šiuos duomenis apie atliekų tvarkymo sistemą, esamus ir reikalingus pokyčius.

194. Geriau informuojant visuomenę, būtų skatinamas atskirų visuomenės grupių ar teritorijų bendradarbiavimas, įgyvendinant atliekų tvarkymo sektoriui nustatytus tikslus. Augant visuomenės susidomėjimui aplinkosauginėmis temomis, daugėja galimybių visuomenę įtraukti sprendžiant problemas ir uždavinius. Jeigu atliekų prevencijos ir tvarkymo uždaviniai būtų aiškiai ir suprantamai pristatomi visuomenei, gyventojai turėtų galimybę stebėti savo elgesio pokyčių daromą poveikį aplinkai. Tai skatintų juos keisti rūšiavimo ir vartojimo įpročius.

195. Kadangi bus tęsiamos įvairios informavimo kampanijos norint paspartinti visuomenės vartojimo įpročių pokyčius, gyventojams reikėtų matyti įgyvendinamų pokyčių rezultatus ir nuolat stebėti valstybinių uždavinių įgyvendinimo eigą (ir uždavinių įgyvendinimą atskirose teritorijose, pvz., miestuose) nuolat gauti pakankamai informacijos apie atliekų tvarkymą.

196. Daugiausia valstybės lėšų iki šiol skirta atliekų surinkimo, apdorojimo, deginimo ir šalinimo veiklai. Naujuoju finansavimo laikotarpiu išskirtinis valstybės dėmesys, skirtinas atliekų susidarymo prevencijai, mažinimui, daiktų sutaisymui, remontui, pakartotiniam naudojimui ir atliekų perdirbimui, paspartins sektoriaus progresą ir, tikėtina, pareikalaus mažiau lėšų.

197. Siekiant padidinti atliekų perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą, reikia kelti atliekų šalinimo sąvartynuose mokesčius, taikyti skatinimo priemones už tvarkymą atliekų, kurios gali būti perdirbtos. Surinktas lėšas panaudoti atliekų prevencijos skatinimui, priemonėms, skirtoms skatinti ekologines inovacijas, ir priemonėms, kurios paskatintų tvarumo, žiedinės ekonomikos veiksmų plane numatytų tikslų įgyvendinimą, aukščiausių atliekų tvarkymo hierarchijos principų pasirinkimą.

198. Auganti šalies specialistų kompetencija IT, gyvybės mokslų srityje, aplinkosaugoje ir inovacijose (siūlomos naujos universitetų programos pvz., tvarios gamybos ir dizaino) atveria puikias atliekų prevencijos ir tvarkymo tobulėjimo galimybes.

KETVIRTASIS SKIRSNIS GRĖSMĖS

199. Augant ekonomikai, prognozuojamas tikėtinas atliekų susidarymo didėjimas. Pakuočių ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūros plėtrą miestuose galima stabdys tinkamu surinkimo aikštelių įrengimo vietų trūkumas. Būtina peržiūrėti reikalavimus komunalinių atliekų surinkimui, tokių vietų įrengimui, eksploatacijai, suteikiant galimybę įrengti daugiau komunalinių atliekų surinkimo vietų (pvz., pavojingosioms, statybinėms ir kt.).

200. Trūkstant tekstilės atliekų perdirbimo ir (ar) panaudojimo galimybių, bus sunku plėtoti atskirą surinkimo ir tvarkymo infrastruktūrą ir perdirbimą, didžioji dalis atskirai surinktų atliekų bus deginama.

201. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos išvystymas skirtinguose regionuose dėl infrastruktūros ir pajėgumų labai skiriasi. Atotrūkį tarp skirtingų regionų dar labiau gali didinti politinės valios ir pasiryžimo stygius priimant sprendimus, kad būtų atskirai surinktos ir tvarkomos maisto – virtuvės ir (ar) kitos atliekos. Atskirai netvarkant maisto – virtuvės atliekų, nebus įgyvendinti žiedinės ekonomikos nustatyti tikslai.

202. Esama biologinio apdorojimo infrastruktūra nėra pritaikyta biologiškai skaidžių pakuočių perdirbimui, kurios gali populiarėti mažinant vienkartinį plastikinių gaminių naudojimą. Nesant tinkamo perdirbimo, jų naudojimas neatitiks žiediško tikslo.

203. Naujos investicijos atnaujinant nusidėvėjusią MA – MBA infrastruktūrą, ją modernizuojant ir diegiant tobulesnes technologijas, tikėtina, didins atliekų tvarkymo kaštus. Sumažėjus MKA srautui, galima padidės ir santykinės MBA – MA eksploataavimo išlaidos, o kartu ir vienos tonos komunalinių atliekų sutvarkymo kaina.

204. Savivaldybėms per mažai dėmesio skiriant regioniniam bendradarbiavimui ir regioninių komunalinių atliekų tvarkymo sistemų plėtrai, neužtikrinant gyventojų efektyvaus švietimo teisingo atliekų rūšiavimo klausimais, neinformuojant jų apie įvairių atliekų srautų surinkimo vietas ir teikiamas paslaugas, per mažai šviečiant juos apie teisingą rūšiavimą, nebus užtikrintas tinkamas atliekų rūšiavimas.

205. Realiai neužtikrinus gamintojo atsakomybės principo, nebus užtikrintas tinkamas atliekų rūšiavimas ir sutvarkymas.

206. Neišplėtojus komunalinių atliekų (pakuočių, maisto – virtuvės, pavojingųjų ir kitų atliekų) rūšiuojamojo surinkimo sistemų ir nevykdant gyventojams kokybiško švietimo apie atliekų tinkamą kokybišką išrūšiavimą, jų surinkimo specifiką, neužtikrinus gyventojams patogios atliekų surinkimo infrastruktūros bus sunku pagerinti pirminio išrūšiavimo kokybę, tai apsunkins atliekų perdirbimo plėtrą, jų panaudojimą antrinių žaliavų gamybai.

207. Gamintojams ir importuotojams naudojant neperdirbamas pakuotes, apsunkinamas pakuočių atliekų sutvarkymo procesas, nes gyventojai mažai informuojami apie tinkamą tokių pakuočių atliekų rūšiavimą.

208. Nesant galimybės iš MKA srauto tinkamai atskirti antrinių žaliavų ir jas išplauti, tikėtina, kad jos bus sudegintos deginimo įrenginiuose panaudojant energijai gauti.

IV SKYRIUS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PLANAVIMAS 2021–2027 METAIS

209. Atliekų prevencijos ir tvarkymo planavimas vykdomas vadovaujantis šiame plano skyriuje nurodytomis prielaidomis, pagrindiniais atliekų tvarkymo principais, atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumu.

PIRMASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PLANAVIMO PRIELAIDOS IR ATLIEKŲ SUSIDARYMO VERTINIMAS

210. Vadovaujantis stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analize, joje nustatytais pagrindinėmis problemomis ir galimybėmis, atsižvelgiant į Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektų įgyvendinimą, 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu bus išlaikomas esamos atliekų tvarkymo politikos ir atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros tęstinumas ir nuoseklumas, skatinamos naujos prevencijos priemonės.

211. Planuojant komunalinių atliekų tvarkymą, daroma prielaida, kad 2021–2027 m. laikotarpiu komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimo administravimo funkcijos nesikeis ir liks priskirtos savivaldybėms. Valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys bus vykdomos per savivaldybių organizuojamas komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ar savivaldybėms bendradarbiaujant per sukurtas regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas.

212. Daroma prielaida, kad maisto - virtuvės atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektai bus įgyvendinti. Taip pat daroma prielaida, kad išrūšiuojant visas perdirbti tinkamas atliekas, likusios perdirbti nebetinkamos, bet energinę vertę turinčios atliekos bus naudojamos energijai gauti atliekų deginimo įrenginiuose.

213. Susidarančių atliekų kiekis 2021–2027 m. priklausys nuo daugelio veiksnių – ypač nuo gyventojų skaičiaus, ekonomikos augimo ir vartojimo įpročių pokyčio. Nors atliekų kiekis kasmet didėja nedaug (apie 1 proc.), pvz., 2017 m. jų susidarė 3,1 mln. t, 2018 m. – 3,2 mln. t, 2019 m. – 3,2 mln. t, neįskaitant fosfogipso atliekų. Komunalinių atliekų kiekis 2020 m. sudarė 1,35 mln. t, planuojama, kad jis turi mažėti ir 2027 m. būti apie 1,2 mln. t, 2040 m. – 1,1 mln. t. Komunalinių ir gamybinių atliekų susidarymo prognozės pateiktos Plano 18-20 prieduose.

214. Atliekų susidarymo prognozės pagrįstos Lietuvos ekonomiais rodikliais ir gyventojų skaičiaus kitimo prognozėmis:

214.1. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2021 m. kovo mėn. duomenimis, BVP augimo prognozės: 2021 m. – 2,6 proc., 2022 m. – 3,2 proc., 2023 m. – 3,2 proc., 2024 m. – 3,2 proc.;

214.2. atsižvelgiant į gyventojų skaičiaus (2020 m. – 2,79 mln. gyventojų) statistinius duomenis ir pastarųjų metų jo mažėjimo tendencijas, prognozuojama, kad 2021–2027 m. gyventojų Lietuvoje kasmet mažės vidutiniškai 1 proc.;

Įvertinant, kad minėtu laikotarpiu bus tobulinamas atliekų rūšiuojamasis surinkimas, užtikrinus gyventojų švietimą ir išplėtojus atliekų srautų atskirą surinkimą, mažės į komunalinių atliekų tvarkymo sistemą patenkančių atliekų.

215. Vertinant gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymo tendencijas, atsigauant ir augant šalies ekonomikai, jei nebūtų imamasi atliekų prevencijos priemonių, bendras šių atliekų kiekis didėtų. Darytina prielaida, kad sparčiausiai šalyje gali didėti statybinių atliekų, pelenų ir šlako kiekis.

216. Tikėtina, kad artimiausiais metais susidarančių gamybos atliekų kiekio ir BVP santykis, augant šalies ekonomikai, bus stabilus arba mažės nedaug, kaip ir pastaraisiais metais.

217. Siekiant sumažinti atliekų šalinimą sąvartynuose ir įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, būtina užtikrinti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos efektyvų veikimą, plėtojant atskirą atliekų rūšiuojamąjį surinkimą, atliekų kokybišką paruošimą perdirbimui, gautų žaliavų gamybos (biologiškai skaidžių kompostavimo) pajėgumus, daug dėmesio skiriant atliekų pakartotiniam naudojimui ir atliekų susidarymo prevencijai.

218. Diegiant žaliąsias inovacijas, aktyvėjant visuomenės, verslo ir institucijų atstovų įsitraukimui į žiedinę ekonomiką, plėtojant dalijimosi platformas ir pakartotinio daiktų panaudojimo galimybes, didėjant produktų iš antrinių žaliavų gamybai, jomis vis daugiau keičiant gamtines – iškastines žaliavas, atliekų kiekis sumažės. Tai lems geresnę aplinkos kokybę, išteklių vartojimo efektyvumą ir produktyvumą, mažins žaliavų importą.

219. Stengiamasi daugiau atliekų tinkamai išrūšiuoti, naudoti pakartotinai, perdirbti ir sumažinti atliekų šalinimą sąvartynuose. Šis uždavinys prisidės prie sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekio spartaus mažėjimo, pakartotinai naudojamų ir gautų žaliavų kiekio augimo, žaliųjų inovacijų diegimo ir aktyvesnio visuomenės, verslo ir institucijų atstovų įsitraukimo į žiedinę ekonomiką.

220. Atliekų sektoriuje vyksta daug pokyčių, turinčių sumažinti šio sektoriaus neigiamą poveikį aplinkai. Nors 2020 m. sąvartynuose pašalinta 17,6 proc. atliekų, tačiau įgyvendinant žiedinės ekonomikos tikslus prognozuojame, kad iki 2030 m. sąvartynuose bus pašalinama ne daugiau kaip 5 proc. atliekų.

221. Siekiant optimaliai ir efektyviai išnaudoti atliekų surinkimo, tvarkymo, perdirbimo, pakartotinio naudojimo infrastruktūrą, tolygios investicijos svarbios visoje Lietuvos teritorijoje. Infrastruktūros tinklo vystymas turi būti tolygus šalies mastu, kad visi gyventojai, įmonės ar mokslo įstaigos būtų aprūpintos ir techninėmis galimybėmis, ir infrastruktūra, turėtų pakankamai žinių, padedančių įgyvendinti žiedinės ekonomikos tikslus.

222. 2021–2027 m. laikotarpiu išskirtinis ir didesnis dėmesys bus skiriamas atliekų prevencijai: žaliesiems viešiesiems pirkimams, žaliosioms inovacijoms, diegiant skaitmenizaciją, mažaatliekius ir beatliekius sprendimus, ekologiniam projektavimui, ilgai naudojamų produktų kūrimui, jų remontui, atnaujinimui, antriniam panaudojimui, perdirbamumui diegiant inovatyvią, modernią infrastruktūrą, įgalinant visuomenę, verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus bendruomenę ugdant supratimą apie tvarų (žiedišką) išteklių vartojimą ir produktų kūrimą.

223. 2021–2027 m. finansavimo periodo lėšas taip pat planuojama investuoti į priemones, skatinančias atliekų perdirbimą ir antrinių žaliavų naudojimą.

ANTRASIS SKIRSNIS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRINCIPAI

224. Pagrindiniai atliekų tvarkymo principai – savarankiškumo ir artumo, atsargumo ir tvarumo, techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo, visuotinum, „teršėjas moka“ ir gamintojo atsakomybės principai.

Savarankiškumo ir artumo principai

225. Atliekų tvarkymas turi būti organizuojamas atsižvelgiant į gamtinių išteklių apsaugą, bendrą poveikį aplinkai, visuomenės sveikatai, ekonomikai ir socialinei aplinkai.

226. Atliekų tvarkymo sistemos veiksmingumas priklauso nuo savarankiškumo ir artumo principų taikymo. Vadovaujantis artumo principu, siekiama, kad mišrios komunalinės atliekos būtų tvarkomos artimiausiame pagal atstumą tinkamai įrengtame įrenginyje.

227. Vadovaujantis savarankiškumo principu ir atsižvelgiant į tam tikrų rūšių atliekoms tvarkyti reikalingus įrenginius, kai nėra galimybių atliekas šalinti, o mišrias komunalines atliekas naudoti įrenginiuose Lietuvoje, gali būti svarstoma galimybė atliekas šalinti, o mišrias komunalines atliekas tvarkyti kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

228. Artumo ir savarankiškumo principai nereikalauja, kad Lietuva turėtų visus atliekų galutinio naudojimo ar šalinimo įrenginius.

Atsargumo ir tvarumo principai

229. Atsargumo principas reiškia, kad kai medžiaga ar objektas gali kelti riziką ir nėra tai paneigiančių faktų, būtina imtis priemonių visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugai užtikrinti ir taikyti jas, kol atsiras riziką paneigiančių įrodymų. Vadovaujantis tvarumo principu, tvarkant atliekas turi būti palaikomas stabilumas ir vientisumas.

Techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo principai

230. Techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo principai teigia, kad kuriant ir plėtojant atliekų tvarkymo infrastruktūrą turi būti įvertintos valstybės techninės ir ekonominės galimybės.

Visuotinum principas

231. Vadovaujantis visuotinum principu, viešoji komunalinių atliekų tvarkymo paslauga turi būti siūloma, teikiama ir užtikrinama visiems komunalinių atliekų turėtojams.

Principas „teršėjas moka“

232. Efektyviai atliekų tvarkymo sistemai sukurti taikomas principas „teršėjas moka“, reiškiantis, kad atliekų tvarkymo išlaidas, įskaitant išlaidas reikiamai atliekų tvarkymo infrastruktūrai įrengti ir eksploatuoti, turi apmokėti pirminis atliekų darytojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas ir (ar) produktų, kuriuos naudojant susidaro atliekos, gamintojas ir (ar) importuotojas.

233. Principas „teršėjas moka“ Lietuvoje taikomas:

233.1. kuriant komunalinių atliekų tvarkymo sistemą;

233.2. tvarkant gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekas;

233.3. organizuojant gamintojo atsakomybės principu pagrįstą gaminių ir pakuočių atliekų, susidarančių komunalinių atliekų sraute, gamyboje ir vykdant kitą ūkinę veiklą, tvarkymą.

Griežtesnės gamintojo atsakomybės principas

234. Siekiant mažinti gaminių ir pakuočių atliekų neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai, vadovaujamosi griežtesnės gamintojo atsakomybės principu, pagal kurį gamintojams ir (ar) importuotojams teisės aktuose įtvirtinama atsakomybė už jų vidaus rinkai patiektų gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai per visą būvio ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo. Tai apima gaminių ar pakuočių atliekų surinkimo, vežimo, atliekų apdorojimo sistemos organizavimą ir (ar) dalyvavimą organizuojant gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, įskaitant šiai veiklai tenkančių išlaidų finansavimą, Vyriausybės nustatytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo užduočių vykdymą ir (ar) Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nustatyta tvarka nustatyto mokesčio mokėjimą už aplinkos teršimą gaminių ar pakuočių atliekomis (kai gamintojai ir importuotojai nevykdo LR Vyriausybės nustatytų gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo užduočių), visuomenės švietimą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, informacijos apie gaminius, pakuotes ir jų atliekų tvarkymą šių gaminių naudotojams ir atliekų tvarkytojams teikimą, gražinamų produktų ir juos panaudojus susidarančių atliekų priėmimą, tvarkymą ir finansinę atsakomybę už tokią veiklą. Gamintojai ir importuotojai papildomai pagal kompetenciją turi prisidėti prie atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo kiekybinių ar kokybinių tikslų ir užduočių (pvz., atliekų prevencijos, komunalinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti, naudojimo, šalinimo sąvartyne) vykdymo ir priemonių, numatytų šiems tikslams ir užduotims pasiekti, įgyvendinimo.

235. Griežtesnės gamintojo atsakomybės principas taikomas siekiant:

235.1. išvengti pavojingųjų medžiagų naudojimo produktų gamyboje;

235.2. skatinti diegti švaresnę gamybą;

235.3. skatinti kurti ilgalaikius, tinkamus pakartotinai naudoti ir lengvai perdirbamus gaminius, uždarus jų gamybos ciklus;

235.4. taikyti ekologinį projektavimą;

235.5. užtikrinti efektyvų gaminių ir pakuočių atliekų rūšiuojamąjį surinkimą, perdirbimą ir antrinių žaliavų naudojimą;

235.6. mažinti gyventojams tenkančias atliekų tvarkymo išlaidas, jas perkeliant gamintojui;

235.7. spręsti šiukšlinimo prevencijos ir šiukšlių sutvarkymo apmokėjimo problemą;

235.8. ieškoti racionalių sprendimų maisto atliekų ir maisto švaistymo prevencijai.

TREČIASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRIORITETŲ EILIŠKUMAS

236. Atliekų prevencijos ir tvarkymo srityje taikomas prioritetų eiliškumas:

236.1. atliekų prevencija;

236.2. paruošimas naudoti pakartotinai, prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus naudoti pakartotinai, jų atnaujinimas, remontas, pakartotinis daiktų naudojimas;

236.3. perdirbimas ir antrinių žaliavų gamyba, prieš tai atskyrus netinkamas perdirbti atliekas;

236.4. kitoks naudojimas, t.y. naudojimas energijai gauti, prieš tai atskyrus visas atliekas, tinkamas perdirbti ar kitaip panaudoti, energijai gauti naudojant tik nebeperdirbamas ir pakartotinai nepanaudojamas atliekas;

236.5. šalinimas, prieš tai atskyrus perdirbti ar kitaip naudoti tinkamas atliekas, siekiant, kad šalinamų atliekų kiekis būtų kuo mažesnis, šalinant tik kitais būdais nesutvarkytinas atliekas.

237. Visi atliekų tvarkymo veikloje dalyvaujantys subjektai (valstybinio, regioninio ir savivaldybių reguliavimo, planavimo, organizavimo, kontrolės subjektai, gamybos ir prekybos įmonės, gamintojai ir importuotojai, jų organizacijos, atliekų tvarkytojai, atliekų turėtojai ir darytojai) turi imtis visų priemonių, užtikrinančių atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą.

238. Atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas taikomas atsižvelgiant į bendruosius aplinkos apsaugos principus – atsargumo, tvarumo, technines galimybes ir ekonominį pagrįstumą, išteklių apsaugą, taip pat į bendrą poveikį aplinkai, visuomenės sveikatai, ekonomikai ir socialinei aplinkai.

239. Siekiant užtikrinti aplinkai ir visuomenės sveikatai palankiausių atliekų tvarkymo būdų taikymą, atsižvelgiant į jų techninį įgyvendinamumą ir ekonominį gyvybingumą, gali būti taikomi visuomenės sveikatai ir aplinkai saugiausi sprendimai nesilaikant atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, juos pagrindžiant būvio ciklo požiūriu. Šis požiūris reikalauja, kad poveikio aplinkai sumažinimas viename būvio ciklo etape nepadidintų poveikio aplinkai kitame etape. Pvz., Lietuvoje susidarantioms fosfogipso atliekoms, kurių per metus susikaupia daugiau kaip 2 mln. t. netaikomas atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas, nes jų panaudojimas neišspręstas ne tik Lietuvoje, bet ir kitose valstybėse. Todėl vienintelis būdas fosfogipso atliekoms tvarkyti kol kas yra jų šalinimas specialiai įrengtame sąvartyne.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

STRATEGINIAI ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO IKI 2027 METŲ TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR UŽDUOTYS

240. Ilgalais strateginis atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslas – mažinti susidarantių atliekų kiekį, užtikrinti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų atliekų tvarkymą, racionalų atliekų medžiaginių ir energinių išteklių naudojimą, mažinti gamtos, kitų išteklių naudojimą, atliekų šalinimą sąvartynuose, aplinkos taršą, aprūpinti pramonę gautomis vietinėmis žaliavomis.

241. Planu siekiama prisidėti prie NPP 6-ojo strateginio tikslo „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“ 8-ojo pažangos uždavinio „Mažinti susidarantių atliekų kiekį ir efektyviai jas sutvarkyti – laikytis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, didinti pirminį rūšiavimą atliekų susidarymo vietoje, paruošimą pakartotiniam naudojimui, perdirbimą, atliekų pakartotinį naudojimą, taip pat mažinti sąvartyne šalinamų atliekų kiekį“ įgyvendinimo. Taip pat siekiama prisidėti prie NPP 1.4 uždavinio „Perorientuoti pramonę į žiedinę ekonomiką ir skatinti pažangiųjų technologijų ir inovacijų kūrimą, diegimą ir sklaidą“, kurio

vienas rodiklių – padidinti atgautų medžiagų panaudojimo lygį iki ES tuometinio atgautų žaliavų naudojimo vidurkio 2030 m.

242. Numatomi šie strateginiai atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslai ir uždaviniai iki 2027 m. pagal atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą:

242.1. Atliekų prevencija:

242.1.1. vengti atliekų susidarymo, mažinti susidarančių atliekų kiekį ir kenksmingų medžiagų kiekį žaliavose ir produktuose:

242.1.1.1. skatinti vartotojus rinktis daugkartinius gaminius, produktus pakartotinai naudoti, remonto–taisymo paslaugas;

242.1.1.2. kovoti su šiukšlinimu, tvarkyti šiukšles;

242.1.1.3. užtikrinti maisto švaistymo prevenciją, skatinti maisto atliekų prevenciją;

242.1.1.4. skatinti ekologinį gaminių ir statinių projektavimą, atliekų prevenciją užtikrinančių verslo modelių diegimą.

242.2. Paruošimas naudoti pakartotinai, prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus naudoti pakartotinai:

242.2.1. atskirti susidarymo šaltinyje atliekas, kurias būtų galima paruošti pakartotinai naudoti arba perdirbti:

242.2.1.1. didinti gyventojų aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakomybę atliekų rūšiavimo srityje;

242.2.1.2. gerinti atliekų rūšiavimo priemonių ir infrastruktūros prieinamumą.

242.3. Atskirtų pakartotinai naudoti daiktų atnaujinimas, remontas, pakartotinis daiktų naudojimas:

242.3.1. skatinti atliekų paruošimą pakartotinai naudoti:

242.3.1.1. tikrinant, valant ar taisant atliekomis tapusius produktus ar jų sudedamąsias dalis paruošti juos taip, kad jie būtų vėl tinkami naudoti be pradinio apdirbimo.

242.4. atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti – perdirbti, panaudojant kaip žaliavas:

242.4.1. naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti ir taip mažinti gamtinių ir kitų išteklių naudojimą:

242.4.1.1. skatinti atliekų paruošimą perdirbimui ir perdirbimą;

242.4.1.2. skatinti antrinių žaliavų naudojimą.

242.5. Kitoks atliekų naudojimas:

242.5.1. Atliekas, kurios nebetinkamos perdirbti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau - perdirbti, naudoti energijai gauti ir taip mažinti atliekų keliamą pavojų aplinkai ir visuomenės sveikatai ir mažinti sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį:

242.5.1.1. užtikrinti, kad mažėtų atliekų naudojimas energijai gauti.

242.6. Atliekų šalinimas:

242.6.1. Atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti ar kitaip naudoti, šalinti nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai;

242.6.1.1. užtikrinti saugų asbesto atliekų šalinimą.

242.7. Siekiant stiprinti aplinkos apsaugos sistemą, planuojama įgyvendinti šiuos uždavinius:

242.7.1. Stiprinti atliekų prevencijos ir tvarkymo kontrolės sistemą:

242.7.1.1. didinti kompetenciją renkant ir apdorojant atliekų susidarymo ir tvarkymo duomenis;

242.7.1.2. stiprinti gaminių ir pakuočių gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos kontrolę;

242.7.1.3. tobulinti aplinkos apsaugos kontrolės sistemos darbuotojų kompetenciją.

243. Priemonės skatinti atliekų paruošimą pakartotinai naudoti strateginiams atliekų tvarkymo iki 2027 m. tikslams ir uždaviniams pasiekti pateiktos Plano 2 priede.

244. Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijai pateikti Plano 1 priede.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO SISTEMOS PLĖTROS KRYPTYS

Atliekų susidarymo prevencija

245. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, ypatingą dėmesį skiriant atliekų prevencijai, planuojama:

245.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo produktų (elektronikos, baldų, tekstilės gaminių) remonto – taisymo paslaugoms, naudotiems produktams (tekstilei, baldams, žaislams, knygoms, sporto prekėms, namų apyvokos daiktams, elektronikai ir kt.) įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1. papunktyje nurodyta priemonė);

245.2. įvertinti daugiartinį pakuočių naudojimą skatinančias priemones ir pagal poreikį parengti teisės aktų pakeitimus (Plano 2 priedo 1.1.2. papunktyje nurodyta priemonė);

245.3. organizuoti viešinio kampaniją, skatinančią rinktis daugiartinis gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3. papunktyje nurodyta priemonė);

245.4. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkaus verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4. papunktyje nurodyta priemonė);

245.5. finansuoti ekologinį projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą, skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1. papunktyje nurodyta priemonė);

245.6. vykdyti gerosios praktikos modelių diegimo viešinimą (Plano 2 priedo 1.4.2. papunktyje nurodyta priemonė);

245.7. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti atliekų prevencijos priemonių diegimui (Plano 2 priedo 1.4.3. papunktyje nurodyta priemonė);

245.8. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką (Plano 2 priedo 1.4.4. papunktyje nurodyta priemonė);

245.9. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu sunaudoti mažesnę pirminių ir didesnę antrinių žaliavų kiekį (Plano 2 priedo 1.4.5. papunktyje nurodyta priemonė).

Šiukšlinimo prevencija ir šiukšlių tvarkymas

246. Įvertinus, kad gyventojų sąmoningumas ir dėmesys šiukšlinimo problemai ir jos sprendimo būdams daro lemiamą įtaką įmonių, verslo ir gamintojų ir importuotojų sprendimams, planuojamos šios priemonės:

246.1. įgyvendinti visuomenės informavimo ir viešinio kampanijas, siekiant mažinti šiukšlinimą vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir taršą žvejybos įrankiais (Plano 2 priedo 1.2.1. papunktyje nurodyta priemonė);

246.2. organizuoti ir skatinti visuomenines pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas (Plano 2 priedo 1.2.2. papunktyje nurodyta priemonė);

246.3. įtraukti šiukšlių rinkimą miškuose, aplink vandens telkinius, pakelėse į viešųjų darbų programas (Plano 2 priedo 1.2.3. papunktyje nurodyta priemonė);

246.4. įtraukti į švietimo ir ugdymo programas kovos su šiukšlinimu priemones (Plano 2 priedo 1.2.4. papunktyje nurodyta priemonė);

246.5. pagal galimybes išplėsti antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo priemonių tinklą viešose vietose (parkuose, skveruose, lankytinose, susibūrimo vietose, pagrindinėse gatvėse) (Plano 2 priedo 1.2.5. papunktyje nurodyta priemonė);

246.6. įvertinti galimybę teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkiniai maišeliai nebūtų dalinami nemokamai (Plano 2 priedo 1.2.6. papunktyje nurodyta priemonė);

246.7. vykdyti viešųjų geriamo vandens stotelių tinklo plėtrą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose (Plano 2 priedo 1.2.7. papunktyje nurodyta priemonė);

246.8. finansuoti padangų atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.8. papunktyje nurodyta priemonė).

Maisto švaistymo prevencija

247. Siekiant prisidėti prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi 12.3 tikslo, kuriuo siekiama iki 2030 m. 50 proc. sumažinti maisto atliekas vienam gyventojui mažmeninės prekybos ir vartotojų lygiu, sumažinti maisto nuostolius visoje maisto gamybos ir tiekimo grandinėje, būtina imtis priemonių, skatinančių maisto švaistymo prevenciją. Siekiant šio tikslo, planuojama įgyvendinti šias priemones:

247.1. suburti bendradarbiavimo platformą, užtikrinančią dalijimąsi gerąja patirtimi ir geriausių maisto švaistymo prevencijos sprendimų paiešką (Plano 2 priedo 1.3.1. papunktyje nurodyta priemonė);

247.2. numatyti mokesťines lengvatas ir finansavimo priemones, skatinančias paramą ir labdarą bei dalijimosi maistu ar maisto dovanojimo iniciatyvas (Plano 2 priedo 1.3.2. papunktyje nurodyta priemonė);

247.3. finansuoti taupaus maisto vartojimo iniciatyvas viešojo maitinimo įstaigose, mokyklų, darželių, darboviečių valgyklose, skatinant „švediško stalo“ principu grįstą maitinimą (Plano 2 priedo 1.3.3. papunktyje nurodyta priemonė);

247.4. įgyvendinti viešinio maisto švaistymo mažinimo ir maisto atliekų prevencijos, gyventojų maisto valdymo įgūdžių ugdymo temomis (Plano 2 priedo 1.3.4. papunktyje nurodyta priemonė);

247.5. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą (Plano 2 priedo 1.3.5 papunktyje nurodyta priemonė);

247.6. finansuoti prekinę išvaizdą praradusių vaisių ir daržovių panaudojimo aukštesnės pridėtinės vertės produkcijos gamybai technologijų diegimą (Plano 2 priedo 1.3.6. papunktyje nurodyta priemonė);

247.7. finansuoti trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimą (Plano 2 priedo 1.3.7. papunktyje nurodyta priemonė);

247.8. finansuoti viešojo maitinimo įmonių iniciatyvas, skatinančias darbuotojų kompetencijų stiprinimą, įgyvendinant maisto švaistymo prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.3.8. papunktyje nurodyta priemonė).

Rūšiuojamojo atliekų surinkimo plėtra

248. Komunalinių atliekų tvarkymo užduotys vykdomos per savivaldybių organizuojamas komunalinių atliekų tvarkymo sistemas arba savivaldybėms bendradarbiaujant ir bendrai naudojant regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas. Paskirstant užduotis savivaldybėms, reikia atsižvelgti į konkrečios savivaldybės specifiką ir diferencijuoti atskiras perdirbimo užduotis miestų ir kaimiškosioms savivaldybėms pagal jų skirtingus vartojimo įpročius ir susidarančius atliekų srautus.

249. Komunalinių atliekų tvarkymo sistema kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje turi būti organizuojama taip, kad būtų įgyvendintos šios užduotys:

249.1. iki 2025 m. padidinti pakartotinai naudoti paruošiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį, kad jos sudarytų ne mažiau kaip 55 proc. susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį);

249.2. iki 2030 m. padidinti pakartotinai naudoti paruošiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį, kad jos sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį);

249.3. iki 2030 m. sumažinti sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne daugiau kaip 5 proc. ar mažiau visų susidarančių komunalinių atliekų (pagal svorį).

250. Komunalinių atliekų tvarkymas turi būti organizuojamas taip, kad skatintų atliekas tinkamai paruošti pakartotinai naudoti ir perdirbti. Savivaldybės visiems komunalinių atliekų turėtojams, neimdamos papildomo mokesčio, išskyrus nustatytą vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų, už atliekų tvarkymą ar kitą įmoką už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir komunalinių atliekų tvarkymą, turi:

250.1. iki 2024 m. aprūpinti namų ūkius biologinių atliekų surinkimo priemonėmis urbanizuotose vietovėse arba užtikrinti kompostavimą jų susidarymo vietose, taip pat užtikrinti, plėtoti ir skatinti kompostavimo bendruomenių daržuose sistemą. Kompostuojantiems biologines atliekas gyventojams gali būti taikomos nuolaidos už komunalinių atliekų tvarkymą (Plano 2 priedo 2.2.3, 4.1.3–4.1.4 papunkčiuose nurodytos priemonės);

250.2. sudaryti galimybę butyje susidarančioms išrūšiuotoms statybinėms atliekoms surinkti (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

250.3. atskirai surinkti baldų, elektros ir elektroninės įrangos, baterijų ir akumuliatorių, kitas komunalines atliekas. Savivaldybės privalo užtikrinti, kad jų organizuojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos neatsisakytų priimti baterijų ir akumuliatorių atliekų iš gyventojų (Plano 2 priedo 2.2.1 papunkčiuose nurodyta priemonė);

250.4. iki 2025 m. aprūpinti gyventojus surinkimo priemonėmis butyje susidarančioms tekstilės atliekoms surinkti (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.4 papunkčiuose nurodytos priemonės);

250.5. iki 2025 m. užtikrinti galimybę atiduoti atskirai surinktas butyje susidarančias pavojingas atliekas (išskyrus baterijų ir akumuliatorių atliekas) (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.5 papunkčiuose nurodytos priemonės).

251. Atsižvelgiant į Atliekų tvarkymo įstatymo 26 straipsnio 4 punkte nustatytus kriterijus, kad būtų sukurta efektyviai veikianti komunalinių atliekų tvarkymo sistema, Regionų plėtros tarybos ir savivaldybės, siekdamos užtikrinti atliekų surinkimo ir rūšiavimo galimybę ir priemones visiems komunalinių atliekų turėtojams, į regioninius ir savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planus turi įtraukti ir vykdyti šias užduotis:

251.1. susidarymo vietoje sutvarkytų biologinių atliekų ir rūšiuojamųjų būdu surinktų komunalinių atliekų dalis nuo susidarančių komunalinių atliekų kiekio turi būti ne mažiau nei 60 proc. – 2023 m., 65 proc. – 2024 m., 70 proc. – 2025 m., 75 proc. – 2026 m., 80 proc. – 2027 m.

251.2. užtikrinti, kad būtų gyventojai aprūpinti tinkamomis priemonėmis atliekoms surinkti pagal šiuos minimalius reikalavimus:

251.2.1. gyvenamuosiuose daugiabučių namų rajonuose atliekų surinkimo aikštelėse kartu su mišrių komunalinių atliekų konteineriais būtų pastatyti konteineriai antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) vadovaujantis aplinkos ministro nustatyta tvarka;

251.2.2. kolektyviniuose soduose pastatyti trūkstantiems kolektyviniams antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) konteinerius ir užtikrinti jų ištuštinimą laiku;

251.2.3. individualių gyvenamųjų namų gyventojams pastatyti individualius antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) surinkimo konteinerius arba užtikrinti kitas gyventojams patogias antrinių žaliavų surinkimo priemones ir užtikrinti jų ištuštinimą laiku;

251.2.4. iki 2025 m. pastatyti specialius konteinerius tekstilės, pavojingųjų atliekų, statybinių atliekų surinkimui arba taikyti kitas priemones ir būdus tekstilei, butyje susidarančioms statybinėms atliekoms atskirai surinkti (apvažiuojamasis surinkimas ne rečiau kaip 4 kartus per metus, individuali atliekų išvežimo paslauga pagal gyventojų užsakymą ar kita) (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.4–2.2.5 papunkčiuose nurodytos priemonės);

251.2.5. iki 2027 m. užtikrinti, kad būtų įrengta ir eksploatuojama ne didesniu kaip 10 km atstumu nuo gyvenamųjų teritorijų kaimo vietovėse, miestuose – bent 40 000 gyventojų įrengti

didelių gabaritų atliekų surinkimo (toliau – DGASA) aikštelių tinklą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

251.2.6. nuolat teikti gyventojams išsamią, aplinkos ministro nustatyta tvarka patvirtintą informaciją apie visų atliekų srautų atskiro surinkimo galimybes. Informacinėje medžiagoje turi būti aiškiai įvardytos surinkimo vietos, informacijos apie teikiamas paslaugas, surinkėjų kontaktai, paaiškinta teisingo atliekų išrūšiavimo nauda ir įvardytos sankcijos už neteisingą atliekų išrūšiavimą ar šalinimą. Informacija turi būti platinama per seniūnijas, atliekų vežėjus, daugiabučių namų valdytojus, pateikiant ją kartu su sąskaitomis už komunalinių atliekų tvarkymą ir (ar) suteiktas kitas daugiabučių bendrojo naudojimo patalpų priežiūros paslaugas, taip pat pakabinant daugiabučių laiptinių ir (ar) seniūnijų skelbimų lentose (Plano 2 priedo 2.1.1, 2.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

Paruošimas naudoti pakartotinai

252. Paruošimo naudoti pakartotinai tikslas – nebenaudojamus gaminius ar jų sudedamąsias dalis sutvarkyti taip, kad jie netaptų atliekomis, būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo. Siekiama daugiau naudoti tokių produktų ir jų sudėtinųjų dalių finansinėmis priemonėmis skatinant jų paruošimo naudoti pakartotinai veiklą.

253. Siekiant, kad atliekos taptų produktais ir kad jie būtų vėl tinkami naudoti be pradinio apdirbimo, planuojama:

253.1. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus naudotai EEI, baldams ir tekstilei, optimizuoti reikalavimus jų prekybai (Plano 2 priedo 3.1.1. papunktyje nurodyta priemonė);

253.2. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2. papunktyje nurodyta priemonė);

253.3. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų –stotelių tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3. papunktyje nurodyta priemonė);

253.4. įvertinti galimybes prekybos vietose gražinti ir įsigyti nepanaudotus medžiagų likučius (statybines medžiagas, baldus, tekstilę ir kitas medžiagas) (Plano 2 priedo 3.1.4. papunktyje nurodyta priemonė).

Atliekų perdirbimas

254. Atliekų perdirbimo tikslas – naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti ir taip sumažinti gamtinių, kitų išteklių naudojimą, užtikrinant apsirūpinimą vietinėmis antrinėmis žaliavomis, kartu taip palaipsniui sumažinant ir priklausomybę nuo pirminių žaliavų rinkų ir kainų svyravimų.

255. Skatinant žiedinę ekonomiką, turi būti ieškoma būdų ir priemonių, kad kuo daugiau atliekų būtų tinkamos perdirbti ir perdirbamos.

256. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme nustatyta, kad nuo 2022 m. sausio 1 d. bus taikomi diferencijuoti mokesčio už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis tarifai perdirbamoms ir neperdirbamoms pakuotėms.

257. Atliekų perdirbimas skatinamas šiais būdais:

257.1. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą, naujų įrenginių diegimą maisto–virtuvės, žaliųjų, tekstilės, plastiko, kombinuotų, augalų apsaugos produktų pakuočių ir kitoms atliekoms (Plano 4.1.1. papunktyje nurodyta priemonė);

257.2. stiprinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, užtikrinant, kad sąvartynuose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos (Plano 4.1.2. papunktyje nurodyta priemonė);

257.3. parengti teisės aktus, numatančius higienos, saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimų urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose ir numatyti finansines skatinimo priemones jų įrengimui (Plano 4.1.3. papunktyje nurodyta priemonė);

257.4. parengti teisės aktų pataisas, numatančias, kad gyventojams, kompostuojantiems namų ūkiuose susidarantiems maisto – virtuvės atliekas, būtų skaičiuojami mažesni mokesčiai už atliekų tvarkymą (Plano 4.1.4. papunktyje nurodyta priemonė);

257.5. įvertinti galimybę nustatyti gamintojo atsakomybę baldų, tekstilės gaminiams (Plano 4.1.5. papunktyje nurodyta priemonė);

257.6. peržiūrėti reikalavimus taikant gamintojų atsakomybės principą alyvos transporto priemonių, EEĮ, padangų srautams (Plano 4.1.6. papunktyje nurodyta priemonė);

257.7. įvertinti fosfogipso atliekų mažinimo ir sutvarkymo galimybes, įskaitant ekonominių priemonių taikymą (Plano 4.1.7. papunktyje nurodyta priemonė);

257.8. parengti papildomus aplinkosauginius reikalavimus užpildymo atliekomis veiklai (Plano 4.1.8. papunktyje nurodyta priemonė);

257.9. mažinti administracinę našą verslams, neturintiems reikšmingo poveikio aplinkai, nustatant išimtis turėti taršos ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus stiprinama atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolė (Plano 2 priedo 4.1.9. papunktyje nurodyta priemonė).

258. Skatinant antrinių žaliavų naudojimą planuojama:

258.1. finansuoti technologijų, užtikrinančių didesnio kiekio antrinių žaliavų gaminiuose naudojimą (Plano 2 priedo 4.2.1. papunktyje nurodyta priemonė);

258.2. parengti atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2. papunktyje nurodyta priemonė);

258.3. patobulinti žaliesiems pirkimams keliamus aplinkosauginius reikalavimus, įtraukiant produktų ilgaamžiškumo, sutaisymo, atnaujinimo, perdirbamumo reikalavimus, o taip pat nustatant reikalavimą panaudoti konkrečius antrinių žaliavų kiekius konkrečioms produktams (Plano 2 priedo 4.2.3. papunktyje nurodyta priemonė).

Kitoks atliekų tvarkymas

259. Atliekos, kurios nebetinkamos perdirbti, jų dalys ar medžiagos, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau - perdirbti, naudojamos energijai gauti, taip siekiant sumažinti atliekų keliamą pavojų aplinkai ir visuomenės sveikatai, kartu sumažinant sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį.

260. Energijai gauti gali būti naudojamos tik tos, atliekos, kurių nebepavyksta pakartotinai panaudoti ir jos yra nebetinkamos perdirbti, užtikrinant, kad atliekų panaudojimas energijai gauti turi būti tik viena iš jų tvarkymo alternatyvų. Tuo tikslu būtina ieškoti sprendimų kuo daugiau atliekų sutvarkyti pagal aukštesnį jų sutvarkymo hierarchijos eiliškumą, palaipsniui mažinant energijai gauti naudojamų atliekų kiekius.

261. Siekiant kuo daugiau naudoti antrinių žaliavų, siūloma apsvaistyti galimybę įvesti ekonomines priemones, užkertančias kelią tinkamas perdirbti atliekas naudoti energijai gauti ir sustiprinti šios priemonės įgyvendinimo kontrolę (Plano 2 priedo 5.1.1. - 5.1.2. papunkčiuose nurodytos priemonės).

262. Energetinę vertę turinčias, perdirbti nebetinkamas atliekas reikia tvarkyti vadovaujantis artumo, įrenginių pajėgumų planavimo, „teršėjas moka“ ir solidarumo principais (Plano 2 priedo 5.1.3. papunktyje nurodyta priemonė):

262.1. siekiant sąnaudų efektyvumo, gabenti į artimiausius atliekų panaudojimo energijai gauti įrenginius;

262.2. atliekų priėmimo į deginimo įrenginius tvarkymo išlaidas dėl nepalankių sąlygų (pvz., skirtingo MBA–MA įrenginių atstumo iki deginimo įrenginių) skaičiuoti taikant solidarumo principą.

Atliekų šalinimas

263. Atliekos, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagos, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti ar kitaip naudoti, leidžiama šalinti tik atliekų šalinimo įrenginiuose, įrengtuose ir eksploatuojamuose pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

264. Atliekų šalinimas turi nekelti pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai, užtikrinamas šiais būdais:

264.1. atliekų šalinimo įrenginiai turi atitikti aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus;

264.2. draudžiama atliekas šalinti sąvartynuose, neatitinkančiuose aplinkos apsaugos ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų;

264.3. diegiamos efektyvios stebėsenos priemonės sąvartyno veiklos metu ir po sąvartyno uždarymo;

264.4. atliekos apdorojamos, kad atitiktų atliekų priėmimo į sąvartynus kriterijus ir ribines vertes;

264.5. nesuteikiama galimybė įrenginėti naujų sąvartynų taip skatinant ieškoti galimybių atliekas tvarkyti pagal aukštesnį jų sutvarkymo prioritetų eiliškumą.

265. Tinkamai neišrūšiuotos atliekos, neatskyrus iš jų tinkamų pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti atliekų, negali būti panaudojamos energijai gauti arba šalinamos sąvartynuose. Sąvartynuose negali būti šalinamos ir atliekos, iš kurių neatskirtos energetinę vertę turinčios ir tinkamos energijai gauti atliekos. Išimtis taikoma atliekoms, kurios susidaro apdorojant atskirai surinktas atliekas ir kurias, atsižvelgus į bendruosius aplinkos apsaugos principus, technologines galimybes, poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, saugiausias ir aplinkosauginiu požiūriu geriausias, efektyviausias tvarkymo būdas būtų jų šalinimas sąvartyne.

266. Siekiama mažinti nepavojingųjų atliekų sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį, todėl reikia tobulinti Mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos apraše mišrių komunalinių atliekų sudėties metodiką, kuri parodytų tikslesnius MKA duomenis (Plano 2 priedo 7.1.5 papunktyje nurodyta priemonė).

Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymas

267. Siekiant užtikrinti stabilų ir komunaliniame sraute susidarančių pakuočių atliekų tvarkymą, galimi tokie sprendimai: veikiančio sistemos modelio, paremto savivaldybių, ir gamintojų ir importuotojų organizacijų bendradarbiavimu, tobulinimas, aiškiau apibrėžtas savivaldybių ir gamintojų ir (ar) importuotojų organizacijų bendradarbiavimas, konkrečių reikalavimų kokybiškam pakuočių atliekų tvarkymo paslaugos teikimui nustatymas, teisiškai reglamentuotas gamintojų ir importuotojų organizacijų finansinio stabilumo užtikrinimas siekiant pakuočių atliekų tvarkymo išlaidų ir infrastruktūros plėtros ir eksploatavimo išlaidų apmokėjimo laiku, griežtesni reikalavimai gamintojų ir importuotojų organizacijų steigimui, licencijavimui.

268. Numatoma peržiūrėti ir tobulinti pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išdavimo tvarką, peržiūrėti ir supaprastinti atliekų tvarkytojų, turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus, sąrašo sudarymo tvarką, tobulinti pakuočių apskaitos reikalavimus mažinant administracinę našą ūkio subjektams.

269. Siekiant pakuočių atliekų prevencijos, tobulinti pakuočių atliekų tvarkymo sistemą ir vykdyti pakuočių atliekų tvarkymo užduotis, planuojama:

269.1. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje numatyta priemonė);

269.2. įvertinti daugkartinių pakuočių naudojimą skatinančias priemones ir pagal poreikį parengti teisės aktų pakeitimus (Plano 2 priedo 1.1.2. papunktyje numatyta priemonė);

269.3. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3. papunktyje numatyta priemonė);

269.4. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą, naujų skirtų maisto – virtuvės, žaliųjų, tekstilės, plastiko, kombinuotų,

augalų apsaugos produktų pakuočių ir kitoms atliekoms paruošimo perdirbti ir perdirbimo įrenginių diegimą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje numatyta priemonė);

269.5. įvertinti galimybę teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkiniai maišeliai nebūtų dalinami nemokamai (Plano 2 priedo 1.2.6. papunktyje nurodyta priemonė);

269.6. vykdyti geriamojo vandens stotelių tinklo plėtrą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose (Plano 2 priedo 1.2.7. papunktyje nurodyta priemonė);

269.7. finansuoti ekologinį projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą, skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1. papunktyje nurodyta priemonė).

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas

270. Siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų EEĮ atliekų kiekį ir įgyvendinti EEĮ atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, vykdyti EEĮ atliekų surinkimo, perdirbimo ir paruošimo naudoti pakartotinai užduotis, tobulinti EEĮ atliekų prevencijos ir tvarkymo sistemą, skatinti EEĮ mainų platformas, planuojama:

270.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo produktų (elektronikos, baldų, tekstilės gaminių) remonto–taisymo paslaugoms, naudotiems produktams (tekstilei, baldams, žaislams, knygoms, sporto prekėms, namų apyvokos daiktams, elektronikai ir kt.) įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1. papunktyje nurodyta priemonė);

270.2. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3. papunktyje nurodyta priemonė);

270.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkaus verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

270.4. finansuoti ekologinį projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą, skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1. papunktyje nurodyta priemonė);

270.5. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

270.6. plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

270.7. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus naudotai EEĮ (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

270.8. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

270.9. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų –stotelių tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

270.10. įvertinti EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, esant reikalui, parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Eksplatuoti netinkamų transporto priemonių ir jų dalių tvarkymas

271. Siekiant mažinti sąvartynuose šalinamų transporto priemonių dalių atliekų kiekį ir įgyvendinti ENTP ar jų dalių atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, planuojama:

271.1. įvertinti transporto priemonių gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, esant reikalui, parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

271.2. šviesti visuomenę ENTP ir jų dalių netinkamo tvarkymo klausimais (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje numatyta priemonė);

271.3. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta ENTP tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

271.4. užtikrinti visų surinktų ENTP ir jų dalių perdirbimą ar kitokią naudojimą, kad kasmet būtų vykdomos šios užduotys:

271.4.1. pakartotinio naudojimo ir naudojimo procentas (pagal vienos transporto priemonės vidutinį svorį) – 95;

271.4.2. pakartotinio naudojimo ir perdirbimo procentas (pagal vienos transporto priemonės vidutinį svorį) – 85.

Alyvos atliekų tvarkymas

272. Siekiant kuo daugiau surinkti ir sutvarkyti alyvos atliekų pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus, nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai, planuojama:

272.1. įvertinti alyvos gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, esant reikalui, parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

272.2. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias alyvos atliekų tvarkymą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje numatyta priemonė);

272.3. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).

273. Planuojamas alyvos atliekų surinkimo ir tinkamo tvarkymo tolygus didėjimas, procentais, skaičiuojant pagal visą patiektą vidaus rinkai kiekį (sistemos efektyvumo rodiklis): 2022 metais – 32 proc., 2023 metais – 35 proc., 2024 metais – 38 proc., 2025 metais – 39 proc., 2026 metais – 42 proc.; 2027 metais – 45 proc.

Baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymas

274. Siekiant įgyvendinti BAA prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, reikia tobulinti BAA tvarkymo sistemą, vykdyti nešiojamųjų BAA surinkimo, perdirbimo efektyvumo užduotis, todėl planuojama:

274.1. griežčiau kontroliuoti BAA tvarkymo įmones ir įmones, įvežančias ir (ar) išvežančias BAA (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

274.2. informuoti visuomenę atskiro BAA surinkimo, jo naudos klausimais (Plano 2 priedo 2.1.1, 2.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės);

274.3. finansuoti BAA paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Padangų atliekų tvarkymas

275. Siekiant įgyvendinti padangų atliekų prevencijos, tvarkymo ir perdirbimo priemones, planuojama:

275.1. informuoti gyventojus apie visų atliekų rūšiavimą, komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybes ir numatant šios informacijos sklaidą, skatinant grąžinti padangų atliekas į padangų atliekų surinkimo vietas (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

275.2. plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje numatyta priemonė);

275.3. nustatyti padangų atliekų nebelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

275.4. skatinti pažangias perdirbimo technologijas, leidžiančias perdirbti padangų atliekas į kokybiškas žaliavas ir naujus produktus (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė);

275.5. finansuoti technologijų, užtikrinančių didesnio kiekio antrinių žaliavų gaminiuose naudojimą (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

275.6. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

275.7. įvertinti gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, esant reikalui, parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

275.8. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gaminių ir pakuočių gamintojų ir (ar) importuotojų, atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

276. užtikrinti susidariusias padangų atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma ar kuris neegzistuoja, sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.8 papunktyje nurodyta priemonė).

Žvejojimo įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, tvarkymas

277. Žvejojimo įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, tvarkymo sistema turi būti taip organizuojama taip, kad būtų imtasi visų įmanomų priemonių, užtikrinančių pateiktų rinkai žvejojimo įrankių ir jų dalių surinkimą perdirbti:

277.1. 2024 m. būtų surinkta 50 proc.;

277.2. 2025 m. – surinkta 60 proc.;

277.3. 2026 m. – surinkta 70 proc.;

277.4. nuo 2027 m. kasmet – surinkta 80 proc.

278. Siekiant įgyvendinti užduotis, planuojama įgyvendinti viešinio kampanijas bei organizuoti ir skatinti visuomenines pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas, siekiant mažinti taršą žvejojimo įrankiais (Plano 2 priedo 1.2.1 – 1.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

Tekstilės atliekų tvarkymas

279. Siekiant užtikrinti sklandų žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimą tekstilės sektoriuje, būtina įgyvendinti tvarų tekstilės naudojimą taikant tokias priemones:

279.1. parengti teisės aktus dėl mokesčių lengvatų taikymo tekstilės gaminių remonto – taisymo paslaugoms, naudotiems gaminiams išigyti (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.2. organizuoti viešinio kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

279.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkaus verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

279.4. vykdyti gerosios praktikos modelių diegimo viešinio (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

279.5. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti atliekų prevencijos priemonių diegimui (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

279.6. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu sunaudoti mažesnę pirminių žaliavų, bet didesnę antrinių žaliavų kiekį (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė);

279.7. vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.8. stiprinti atliekų rūšiuojamojo surinkimo kokybės kontrolę, taikyti nuobaudas už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus dėl netinkamo rūšiavimo (Plano 2 priedo 2.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

279.9. plėsti trūkstumų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.10. plėsti buityje susidarančios tekstilės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą (Plano 2 priedo 2.2.4 papunktyje nurodyta priemonė);

279.11. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus, optimizuoti reikalavimus jų prekybai (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.12. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

279.13. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų – stotelių tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

279.14. įvertinti galimybes prekybos vietose gražinti ir įsigyti nepanaudotus tekstilės gaminius (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

279.15. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

279.16. įvertinti galimybę nustatyti gamintojo atsakomybę (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

279.17. finansuoti technologijų, užtikrinančių didesnio kiekio antrinių žaliavų gaminiuose naudojimą (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Baldų atliekų tvarkymas

280. Užtikrinti sklandų žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimą baldų pramonės sektoriuje, būtina skatinti baldų tvarų naudojimą diegiant tokias priemones:

280.1. parengti teisės aktus dėl mokesčių lengvatų taikymo baldų remonto–taisymo paslaugoms, naudotiems baldams įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

280.2. organizuoti viešinimo kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

280.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkaus verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

280.4. finansuoti ekologinį projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą, skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

280.5. vykdyti ekologinio projektavimo gerosios praktikos modelių diegimo viešinimą (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

280.6. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti atliekų prevencijos priemonių diegimui (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

280.7. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu sunaudoti mažesnę pirminių žaliavų, bet didesnę antrinių žaliavų kiekį (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė);

280.8. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

280.9. stiprinti atliekų rūšiuojamojo surinkimo kokybės kontrolę, taikyti nuobaudas už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus dėl netinkamo rūšiavimo (Plano 2 priedo 2.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

280.10. plėsti trūkstumų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė)

280.11. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus, optimizuoti reikalavimus jų prekybai (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

- 280.12. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);
- 280.13. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų – stotelių tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);
- 280.14. įvertinti galimybes prekybos vietose gražinti ir įsigyti nepanaudotus baldus (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);
- 280.15. įvertinti galimybę nustatyti gamintojo atsakomybę (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);
- 280.16. finansuoti technologijų, užtikrinančių didesnio kiekio antrinių žaliavų gaminiuose naudojimą (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Pavojingųjų atliekų tvarkymas

281. Mažinant susikaupusių asbesto atliekų kiekį, turi būti tęsiamos asbesto gaminių saugaus pašalinimo iš statinių finansavimo priemonės (Plano 2 priedo 6.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).
282. Išanalizavus Lietuvoje ir užsienio valstybėse taikomus pavojingųjų atliekų identifikavimo metodus bei esamą situaciją Lietuvoje, susijusią su pavojingųjų atliekų šaltinių nustatymu ir apdorojimo būdais, parengti nacionalinę vieningą pavojingųjų atliekų identifikavimo metodiką, kurią naudojant būtų galima tiksliau identifikuoti ir klasifikuoti pavojingąsias atliekas. Parengtos metodikos pagrindu sukurti elektroninių mokymų medžiagą (vaizdo paskaitos) apie pavojingųjų atliekų identifikavimą (Plano 2 priedo 7.1.4 papunktyje nurodyta priemonė).
283. Vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).
284. Plėsti buityje susidarančių pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą (Plano 2 priedo 2.2.5 papunktyje nurodyta priemonė).
285. Plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).
286. Reikia nustatyti reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės teiktų susistemintą informaciją gyventojams apie visų atliekų rūšiavimą, komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybes ir numatant šios informacijos sklaidos tvarką (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).
287. Būtina stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta pavojingųjų atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymas

288. Planuojama ekonominėmis priemonėmis skatinti ūkio subjektus, kurių gamybos ir kitos ūkinės veiklos metu susidaro atliekos, pasirinkusius laikytis nustatyto atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, mažinti gamybos atliekų susidarymą, kuo daugiau gamybos atliekų perdirbti. Siekiant šio tikslo planuojama:
- 288.1. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą (Plano 2 priedo 1.3.5 papunktyje nurodyta priemonė);
- 288.2. finansuoti ekologinį projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą, skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);
- 288.3. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti atliekų prevencijos priemonių diegimui (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);
- 288.4. tobulinant BSGA tvarkymo sistemą, parengti teisės aktus, numatančius higienos, saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimų urbanizuotų vietovių bendruomenių

daržuose ir numatyti finansines skatinimo priemones jų įrengimui (Plano 2 priedo 4.1.3 papunktyje numatyta priemonė);

288.5. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gamybos atliekų tvarkymo kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje numatyta priemonė).

Statybinių atliekų tvarkymas

289. Statybinių atliekų tvarkymo sistema turi būti organizuota taip, kad mažiausiai 70 proc. (vertinant pagal atliekų kiekį) nepavojingųjų statybinių atliekų, išskyrus Atliekų tvarkymo taisyklėse, patvirtintų aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, 1 priedo „Atliekų sąrašas“ 17 05 04 kategorijoje (gruntas ir akmenys, nenurodyti 17 05 03 kategorijoje) įvardytas atliekas, būtų atskirai išrūšiuojamos pagal jų medžiagas, paruošiamos naudoti pakartotinai, perdirbtos ir kitaip naudotos. Turi būti užtikrintas patogus šių atliekų surinkimas ir iš gyventojų, plečiant didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

290. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą ir vykdyti statybinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti, perdirbimo ir kitokio naudojimo užduotis, planuojama:

290.1. finansuoti ekologinį projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą, skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

290.2. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė)

290.3. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką (Plano 2 priedo 1.4.4 papunktyje nurodyta priemonė);

290.4. stiprinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, užtikrinant, kad sąvartynuose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos (Plano 2 priedo 4.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

290.5. įvertinti galimybes prekybos vietose gražinti ir įsigyti nepanaudotus medžiagų likučius (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje numatyta priemonė);

290.6. užtikrinti antrinių žaliavų panaudojimą gamyboje, statybos atliekų naudojimą užpildams, statybinės medžiagoms, keliams tiesti ir kitiems tikslams (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

290.7. parengti atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus statybinėms atliekoms (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

Medicinių atliekų tvarkymas

291. Plėtojant sveikatos priežiūros paslaugas ir gerinant jų kokybę, naudojama vis daugiau vienkartinų sveikatos priežiūros priemonių, todėl daugėja medicininių atliekų. Siekiant, kad šios atliekos būtų tvarkomos nepertraukiamai, saugiai, nekeliant pavojaus aplinkai ir visuomenės sveikatai, šių atliekų turėtojams ekonomiškai priimtiniu būdu, planuojama plėtoti ilgalaikę, vieningą ir stabiliai veikiančią medicininių atliekų tvarkymo sistemą, kad nacionalinėmis, Europos Sąjungos ir privačiomis lėšomis finansuoti pajėgumai (medicininių atliekų nukenksminimo įranga asmens sveikatos priežiūros įstaigose, pavojingųjų atliekų deginimo gamykloje UAB „Toksika“) būtų racionaliai išnaudojami.

292. Norint tinkamai tvarkyti iš gyventojų priimtus pasibaigusio galiojimo vaistus, įskaitant veterinarinius, numatoma vykdyti visuomenės informavimo priemones, skirtas informuoti apie naikintinų pasibaigusių vaistų tinkamą surinkimą (atidavimą vaistinėms), netinkamo tvarkymo neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai. Tuo tikslu planuojama nustatyti reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės teiktų susistemintą informaciją gyventojams apie visų atliekų

rūšiavimą, komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybes ir numatant šios informacijos sklaidos tvarką (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

293. Įvertinti poreikį įdiegti atskirą buitįje naudotų medicininių priemonių surinkimą (Plano 2 priedo 2.2.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Nuotekų dumblo tvarkymas

294. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės turi taip organizuoti nuotekų dumblo apdorojimą, kad apdorotas dumblas tiktų kuo įvairiau ir saugiau naudoti, atsižvelgiant į nuotekų dumblo kokybę. Pasirenkant komunalinių nuotekų valymo metu susidarancio dumblo tvarkymo būdą, turi būti siekiama efektyviai išnaudoti Europos Sąjungos ir valstybės lėšomis sukurtus dumblo tvarkymo pajėgumus, maksimaliai panaudojant dumblo energinį potencialą ir jame esančias maistines medžiagas.

295. Ieškoti galimybių apdorotą nuotekų dumblą naudoti miškininkystėje (miškams tręšti, ypač įveistiems naujiems plantaciniams miško želdiniams mažiau palankiose ūkininkauti žemėse). Tuo tikslu planuojama įvertinti poreikį keisti teisės aktus, kad būtų užtikrinta didesnės dumblo panaudojimo galimybės (Plano 2 priedo 4.1.10 papunktyje nurodyta priemonė)

296. Parenkant nuotekų dumblo apdorojimo būdą ir procesus, pirmenybę teikti būdams ir procesams, kurie sudaro galimybę dumblą panaudoti kompostavimui, kai kompostavimas neblogins gyventojų gerbūvio dėl kvapų, biodujų gamybai, ne vienoje, bet keliose srityse.

V SKYRIUS PLANO ĮGYVENDINIMAS, PERŽIŪRA IR ATSKAITOMYBĖ

297. Planą įgyvendina ir už priemonių vykdymą pagal kompetenciją atsako Aplinkos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Žemės ūkio ministerija ir kitos institucijos bei organizacijos. Aplinkos ministerija atsakinga už Plano ir jo įgyvendinimo priemonių vykdymo koordinavimą. Savivaldybės atsakingos už Plane joms nustatytų užduočių vykdymą.

298. Būtina užtikrinti atliekų tvarkymo sistemos darnaus vystymo tęstinumą kitu planavimo laikotarpiu įvertinant atliekų sektoriaus situaciją, Europos Bendrijos šalių gerąją praktiką, Europos Sąjungos žiedinės ekonomikos ir kitų strateginių planų kryptis Europos Bendrijoje.

299. Plano įgyvendinimo priemonės finansuojamos iš bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų, numatytų jas įgyvendinančioms institucijoms, Europos Sąjungos paramos ir kitų teisėtai gautų lėšų. Rekomenduojama savivaldybėms įgyvendinant Planą naudoti savivaldybių biudžetų lėšas.

300. Už Plano priemonių įgyvendinimo ataskaitų rinkimą ir viešinimą aplinkos ministro nustatyta tvarka atsakinga aplinkos ministro įgaliota institucija.

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
1 priedas

VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANO ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJŲ IR JŲ SIEKIAMŲ REIKŠMIŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Kriterijus	Atsakinga institucija	Matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (metai)*	Siektina 2025 m. reikšmė*	Siektina 2027 m. reikšmė	Duomenų šaltinis
1.	Atgautų medžiagų panaudojimas	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija	procentai	4,8 (2017)	8,1	9,5	Eurostatas
2.	Bendras atliekų kiekis bendrojo vidaus produkto vienetai	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – AM)	tonos/mln. eurų	138,28 (2016)	110	100	Eurostatas
3.	Komunalinių atliekų, tenkančių vienam gyventojui, kiekis (kg/m.), palyginti su ES vidurkiu	AM	procentai	95,08 (2018)	< 100	< 100	Eurostatas
4.	Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis	AM	procentai	24,6 (2018)	15	13	Eurostatas
5.	Paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų komunalinių atliekų dalis	AM	procentai	52,5 (2018)	55	57	Eurostatas
6.	Atliekų sektoriuje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu	AM	procentai	–34,1 (2016–2018)	–37,1	–38,0	Nacionalinė išmetamųjų ŠESD apskaitos ataskaita

* Reikšmė nustatyta 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 1 priede.

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
2 priedas

VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANO ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAS

Tikslai	Uždaviniai	Priemonės	Įvykdymo terminas	Vykdytojai	Finansavimo šaltinis	Priemonės tipas
1. Vengti atliekų susidarymo, mažinti susidarančių atliekų kieki ir kenksmingų medžiagų kieki žaliavose ir produktuose	1.1. Skatinti vartotojus rinktis daugkartinius gaminius, naudoti produktus pakartotinai, remonto – taisymo paslaugas	1.1.1. parengti teisės aktus dėl mokesčių lengvatų taikymo produktų (elektronikos, baldų, tekstilės gaminių) remonto-taisymo paslaugoms, naudotiems produktams (tekstilei, baldams, žaislams, knygoms, sporto prekėms, namų apyvokos daiktams, elektronikai ir kt.) įsigyti	2022–2023	FM, EIM, AM	–	Reguliacinė
		1.1.2. įvertinti galimybę taikyti daugkartinių pakuočių naudojimą skatinančias priemones ir pagal poreikį parengti teisės aktų pakeitimus.	2023–2024	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Analitinė
		1.1.3. organizuoti viešinio kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus	2023–2027	AM, RATC, savivaldybės	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Komunikacinė
		1.1.4. skatinti ir finansuoti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkaus verslo plėtojimą	2023–2025	AM, Savivaldybės	EIM, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė

1.2. Kovoti su šiukšlinimu, tvarkyti šiukšles	1.2.1. įgyvendinti visuomenės informavimo ir viešinimo priemones, siekiant mažinti šiukšlinimą vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir taršą žvejybos įrankiais	2024-2027	Savivaldybės, GI	Savivaldybių biudžetų, GI, kitos lėšos	Komunikacinė
	1.2.2. organizuoti ir skatinti visuomenines pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas	2022–2027	Savivaldybės, GI	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Komunikacinė
	1.2.3. įtraukti šiukšlių rinkimą miškuose, aplink vandens telkinius, pakelėse į viešųjų darbų programas	2023–2027	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), AM, savivaldybės	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Reguliacinė
	1.2.4. įtraukti į švietimo ir ugdymo programas kovos su šiukšlinimu priemones	2022–2027	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM)	–	Reguliacinė
	1.2.5. pagal galimybes išplėsti antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo priemonių tinklą viešose vietose (parkuose, skveruose, lankytinose vietose, pagrindinėse gatvėse)	2023-2027	Savivaldybės, GI	Savivaldybių biudžetų, GI lėšos	Investicinė
	1.2.6. įvertinti galimybę teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkinių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai	2023	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Analitinė
	1.2.7. vykdyti viešųjų geriamo vandens stotelių tinklo plėtrą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose	2023–2027	Savivaldybės	Savivaldybių lėšos, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
	1.2.8. finansuoti padangų atliekų, kurių turėtojų nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, sutvarkymą	2022–2023	Savivaldybės, AM	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
	1.3. Užtikrinti maisto švaistymo prevenciją, skatinti maisto atliekų prevenciją	1.3.1. suburti bendradarbiavimo platformą, užtikrinančią dalijimąsi gerąja patirtimi ir geriausių maisto švaistymo prevencijos sprendimų paiešką	2022	AM, ŽŪM, EIM, SAM, VMVT, ŠMSM, FM	-
1.3.2. numatyti mokestines lengvatas ir		2022–2027	FM, Sveikatos	Europos Sąjungos	Reguliacinė

		finansavimo priemonės, skatinančias paramą ir labdarą bei dalijimosi maistu ar maisto dovanojimo iniciatyvas		apsaugos ministerija (toliau – SAM), SADM, ŽŪM	struktūrinių fondų, kitos lėšos	
		1.3.3. finansuoti taupaus maisto vartojimo iniciatyvas viešojo maitinimo įstaigose, mokyklų, darželių, darboviečių valgyklose, skatinant „švediško stalo“ principu grįstą maitinimą	2022–2027	Savivaldybės, SAM, ŠMSM	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Investicinė
		1.3.4. įgyvendinti viešinio maisto švaistymo mažinimo ir maisto atliekų prevencijos, gyventojų maisto vartojimo įgūdžių ugdymo temomis	2023–2027	AM, ŽŪM, SAM, VMVT, EIM, savivaldybės	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Komunikacinė
		1.3.5. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą	2024–2025	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
		1.3.6. finansuoti prekinę išvaizdą praradusių vaisių ir daržovių panaudojimo aukštesnės pridėtinės vertės produkcijos gamybai technologijų diegimą	2022 – 2025	AM, ŽŪM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
		1.3.7. finansuoti trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimą	2022–2027	ŽŪM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
		1.3.8. finansuoti viešojo maitinimo įmonių iniciatyvas, skatinančias darbuotojų kompetencijų stiprinimą įgyvendinant maisto švaistymo prevencijos priemones	2025-2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto,	Investicinė
	1.4. Skatinti ekologinių gaminių ir statinių projektavimą, atliekų prevenciją užtikrinančių verslo	1.4.1. finansuoti ekologinių projektavimą, pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimą,	2022–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė

	modelių diegimą	skaitmeninių ir inovatyvių sprendimų taikymą siekiant mažinti atliekų susidarymą				
		1.4.2. vykdyti ekologinio projektavimo gerosios praktikos modelių diegimo viešinimą	2024	EIM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
		1.4.3. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti atliekų prevencijos priemonių diegimui	2021–2024	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
		1.4.4. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką	2023–2024	AM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų , Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Reguliacinė
		1.4.5. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu sunaudoti mažesnę pirminių žaliavų, bet didesnę antrinių žaliavų kiekį	2022–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
2. Atskirti susidarymo šaltinyje atliekas, kurias būtų galima paruošti pakartotinai naudoti arba perdirbti	2.1. Didinti gyventojų aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakomybę atliekų rūšiavimo srityje	2.1.1. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (ypač maisto, tekstilės, statybinių, baldų, pakuočių, padangų, pavojingųjų atliekų)	2022–2026	Savivaldybės, GI	Europos Sąjungos fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Komunikacinė
		2.1.2. stiprinti atliekų rūšiuojamojo surinkimo kokybės kontrolę, taikyti nuobaudas už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus dėl netinkamo rūšiavimo	2022–2027	Savivaldybės	–	Reguliacinė
	2.2. Gerinti atliekų rūšiavimo priemonių ir infrastruktūros prieinamumą	2.2.1. plėsti trūkstantų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą	2023 – 2027	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.2. nustatyti reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės teiktų susistemintą informaciją gyventojams apie visų atliekų rūšiavimą,	2022	AM	–	Reguliacinė

		komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybes ir numatant šios informacijos sklaidos tvarką				
		2.2.3. plėsti maisto – virtuvės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą, aprūpinant gyventojus trūkstamais atskirais rūšiavimo konteineriais ar kitomis priemonėmis ir (ar) įrenginiais, pagal paskirtį skirtais maisto-virtuvės atliekomis surinkti (specialiais maišais ar kompostavimo konteineriais) arba užtikrinti kompostavimą vietoje	2022–2025	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.4. plėsti buityje susidarančios tekstilės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą	2022–2027	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.5. plėsti buityje susidarančių pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą	2022–2027	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.6. įvertinti poreikį įdiegti atskirą buityje naudotų medicininių priemonių surinkimą.	2023-2024	SAM, AM	–	Analitinė
3. Skatinti atliekų paruošimą pakartotinai naudoti	3.1. Tikrinant, valant ar taisant atliekomis tapusius produktus ar jų sudedamąsias dalis parengti taip, kad jie būtų vėl tinkami naudoti be pradinio apdirbimo	3.1.1. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus naudotai EEI, baldams ir tekstilei, optimizuoti reikalavimus jų prekybai	2022–2023	EIM	–	Reguliacinė
		3.1.2. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs, paruošti pakartotinai naudoti, produktai	2023–2027	EIM, FM, Muitinės departamentas	–	Reguliacinė
		3.1.3. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų – stotelių tinklą	2023–2025	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		3.1.4. įvertinti galimybes prekybos	2024–2025	EIM	–	Analitinė

		vietose gražinti ir įsigyti nepanaudotus medžiagų likučius (statybines medžiagas, baldus, tekstilę ir kitas medžiagas)				
4. Naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti	4.1. Skatinti atliekų paruošimą perdirbimui ir perdirbimą	4.1.1. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą, naujų įrenginių, skirtų maisto – virtuvės, žaliųjų, tekstilės, plastiko, kombinuotųjų, augalų apsaugos produktų pakuočių ir kitoms atliekoms, diegimą	2023-2027	AM, ŽŪM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		4.1.2. stiprinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, užtikrinant, kad sąvartynuose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos	2022-2027	AAD	–	Reguliacinė
		4.1.3. parengti teisės aktus, numatančius higienos, saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimų urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose ir numatyti finansines skatinimo priemones jų įrengimui	2023	ŽŪM, SAM, VMVT, savivaldybės	–	Reguliacinė
		4.1.4. parengti teisės aktų pataisas, numatančius, kad gyventojams, kompostuojantiems namų ūkiuose susidarantiems maisto – virtuvės atliekas, būtų skaičiuojami mažesni mokesčiai už atliekų tvarkymą	2023	AM	–	Reguliacinė
		4.1.5. įvertinti galimybę nustatyti gamintojo atsakomybę baldų, tekstilės gaminiams	2023–2024	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Analitinė
		4.1.6. įvertinti padangų, alyvos, transporto priemonių, EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, esant reikalui, parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų	2023	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Reguliacinė

		dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus				
		4.1.7. įvertinti fosfogipso atliekų mažinimo ir sutvarkymo galimybes, įskaitant ekonominių priemonių taikymą	2023-2024	EIM, AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Analitinė
		4.1.8. parengti papildomus aplinkosauginius reikalavimus užpildymo atliekomis veikalai	2023	AM	-	Reguliacinė
		4.1.9. mažinti administracinę našta verslams, neturintiems reikšmingo poveikio aplinkai, nustatant išimtis turėti taršos ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus	2023	AM	-	Reguliacinė
		4.1.10 įvertinti poreikį keisti teisės aktus, nustatant didesnes galimybes nuotekų dumblo panaudojimui ir efektyviam jo tvarkymui	2022	AM	-	Reguliacinė
	4.2. Skatinti antrinių žaliavų naudojimą	4.2.1. finansuoti technologijų, užtikrinančių didesnio kiekio antrinių žaliavų gaminiuose naudojimą	2022–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
		4.2.2. parengti atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus	2022	AM	-	Reguliacinė
		4.2.3. patobulinti žaliams pirkimams keliamus aplinkosauginius reikalavimus, įtraukiant produktų ilgaamžiškumo, sutaisymo, atnaujinimo, perdirbamumo reikalavimus, o taip pat nustatant reikalavimą panaudoti konkrečius antrinių žaliavų kiekius konkrečioms produktams	2022	AM	-	Reguliacinė
5. Kitoks atliekų naudojimas: naudoti netinkamas perdirbti atliekas ir taip mažinti atliekų	Užtikrinti, kad mažėtų atliekų naudojimas energijai gauti	5.1.1. sustiprinti kontrolę, užtikrinant, kad tinkamos perdirbti atliekos nebūtų naudojamos energijai gauti	2023	AAD, AM	-	Reguliacinė
		5.1.2. parengti teisės aktus, sugriežtinančius atliekų naudojimo	2024	AM	-	Reguliacinė

keliamą grėsmę aplinkai ir visuomenės sveikatai, ir sumažinant sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį		energijai gauti reikalavimus, numatant konkrečius reikalavimus naudojamoms energijai gauti atliekoms ir kriterijus, apibrėžiančius atliekų tinkamumą perdirbti				
6. Atliekų šalinimas: atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, o vėliau – perdirbti ar kitaip naudoti, šalinti nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai	6.1. Užtikrinti saugų asbesto atliekų šalinimą	6.1.1. finansuoti namų ūkiuose susidarantių asbesto atliekų šalinimą	2022–2027	AM, savivaldybės	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Investicinė
7. Stiprinti atliekų prevencijos ir tvarkymo kontrolės sistemą	7.1. Didinti kompetenciją renkant ir apdorojant atliekų susidarymo ir tvarkymo duomenis	7.1.1. parengti metodinę informaciją ir organizuoti mokymus dėl atliekų apskaitos vykdymo ūkio subjektams ir kontroliuojančioms institucijoms	2023- 2027	AM, AAD, AAA	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Reguliacinė
		7.1.2. parengti reikiamų teisės aktų pakeitimus, susijusius su tinkamų duomenų ir informacijos rinkimu	2023	AM	–	Reguliacinė
		7.1.3. finansuoti informacinių apskaitos ir kontrolės sistemų palaikymą ir tobulinimą. Diegti technologiškai pažangias priemones, siekiant užtikrinti patikimų duomenų gavimą	2022-2027	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
		7.1.4. sukurti elektroninę mokymų medžiagą apie pavojingųjų atliekų identifikavimą	2022-2023	AM	Norvegijos finansinio mechanizmo , kitos lėšos	Investicinė

		7.1.5 tobulinti mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos aprašą, mišrių komunalinių atliekų sudėties metodiką.	2023	AM	-	Reguliacinė
	7.2. Stiprinti gaminių ir pakuočių gamintojų ir importuotojų veiklos kontrolę	7.2.1. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gaminių ir pakuočių gamintojų ir (ar) importuotojų, atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė	2022–2027	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
	7.3. Tobulinti aplinkos apsaugos kontrolės sistemos darbuotojų kompetenciją	7.3.1. finansuoti aplinkos apsaugos kontrolės institucijų darbuotojų kompetencijos tobulinimo mokymus	2023–2027	AM, AAA, AD	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė

MAISTO ATLIEKŲ APDOROJIMO PAJĖGUMAI MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE

Regionas	Apdorojimo būdas	Našumas, tūkst. t/m.	Apdorojamas BSA kiekis, t/m	Apribojimai	Tobulinimo galimybės
Alytaus	Anaerobinis	20,154	11,309	–	–
Kauno	Aerobinis	100,000	69,324	Įrenginiai nėra pritaikyti maisto-virtuvės atliekų tvarkymui	Tobulinimo galimybės yra ribotos ir reikalautų reikšmingų investicijų.
Marijampolės	Aerobinis	23,400	23,394	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų.
Panevėžio	Anaerobinis	22,000	28,688	Esami įrenginių apdorojimo pajėgumai yra išnaudojami maksimalia apimtimi.	–
Šiaulių	Aerobinis	–	26392	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų.
Telšių	Anaerobinis	–	10,702	–	–
Utenos	Anaerobinis	15,000	9,988	–	–
Vilniaus	Aerobinis	144,000	129,020	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų.

PAKUOČIŲ ATLIEKŲ IR ANTRINIŲ ŽALIAVŲ RŪŠIAVIMAS MECHANINIO IR MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE

Regionas	Procesas	Atskirtų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų dalis ¹	Apribojimai	Tobulinimo galimybės
Alytaus	Automatizuotas ²	2,3 proc.	NIR separatorių atskiriamas mišrus pakuočių ir antrinių žaliavų srautas rinkoje turi mažą vertę, todėl šiam srautui papildomai išrūšiuoti ir medžiagų kokybę ir užtikrinti reikalingas rankinis rūšiojimas.	Tobulinimo ir plėtros galimybės ribotos.
Kauno	Mišrus ³ , atliekos prieš rūšiojimą susmulkinamos	1,0 proc.	Rūšiojimas vykdomas po atliekų smulkinimo operacijos, todėl tai apsunkina rūšiojimo procesą.	MA įrenginys turėtų būti modifikuojamas PA ir AŽ rankinio rūšiojimo tašką įterpiant prieš atliekų smulkinimą
Klaipėdos	Mišrus, atliekos dozuojamos	2,8 proc.	Rūšiojimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių.	–
Marijampolės	Mišrus	4,7 proc.	NIR separatorius stovi po rankinio rūšiojimo linijos, todėl atrūšiuotas mišrus PA ir AŽ srautas turi mažesnę rinkos vertę dėl mažesnės srauto kokybės.	–
Panevėžio	Mišrus, atliekos dozuojamos	2,6 proc.	Rūšiojimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių.	–
Šiaulių	–	0,2 proc.	Įrenginiai nėra pritaikyti tinkamam PA ir AŽ rūšiojimui	Reikalingos reikšmingos investicijos į naujos infrastruktūros sukūrimą
Telšių	Mišrus, atliekos dozuojamos	4,7 proc.	–	–
Utenos	Mišrus	1,4 proc.	Rūšiojimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių.	–
Vilniaus	Mišrus	5,1 proc.	–	–

¹ Lyginant su atliekų kiekiu kuris pateko į MA–MBA įrenginius 2018–2019 m.

² PA ir AŽ atskiriamos separatorių pagalba

³ PA ir AŽ atskiriamos separatoriais ir rankiniu rūšiojimu

PAKUOČIŲ ATLIEKŲ IR ANTRINIŲ ŽALIAVŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Atliekų rūšis	Pajėgumai (tūkst. t/m)	Įrenginių apkrovimas (tūkst. t/m)
Rūšiavimo pajėgumai			
Vilniaus	Antrinės žaliavos–pakuotė, kt.	594,413	258,92
	Plastikas–PET	3,000	–
	Popierius ir kartonas	2,640	–
	Plastikas	12,600	–
	Popieriaus ir kartono pakuotės	10,490	–
	Medinės pakuotės	862,000	–
	Metalai	10,035	–
Utenos	Antrinės žaliavos–pakuotė, kt.	34,600	5,000
Tauragės	Antrinės žaliavos – pakuotės, kt.	64,400	23,000
	Metalai, plastikas	8,500	–
Šiaulių	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	146,937	8,070
	Popierius ir kartonas	6,460	–
	Plastikas	10,000	2,400
	Metalai	2,000	–
Panevėžio	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	79,880	7,000
	Metalai	3,040	–
	Plastikas	0,650	–
Marijampolės	Antrinės žaliavos–pakuotės	43,400	22,250

	Metalai	8,500	–
Klaipėdos	Antrinės žaliavos–pakuotės	66,555	11,599
Kauno	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	61,152	8,200
	Mediena	33,000	–
	Metalai	1,971	–
	Stiklas	69,700	–
	Pakuotės	20,500	–
	Metalai	35,260	–
	Metalinė pakuotė	27,686	–
	Plastikinė pakuotė	4,320	–
Alytaus	Antrinės žaliavos–pakuotės	52,077	18,912
	Metalai	5,500	–
Perdirbimo pajėgumai			
Vilniaus	Antrinės žaliavos–pakuotės	480,380	91,400
	Plastikas, PET	43,800	–
	Popierius ir kartonas	33,000	–
	Medinės pakuotės	27,420	–
Telšių	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	1,940	–
Tauragės	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	3,200	–
Šiaulių	Plastikas	10,000	2,400
	Popierius ir kartonas	6,400	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	15,953	–
Panevėžio	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	7,000	5,000
Klaipėdos	Popierius ir kartonas	154,130	–
	Popierius ir kartonas, mediena, kt.	24,000	–
	Mediena	2,000	–
	Plastikas ir kt.	1,500	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	11,850	–

Kauno	Mediena	33,000	–
	Stiklas	85,000	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	5,820	–

Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
6 priedas

BATERIJŲ IR AKUMULIATORIŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI, 2020 M.

Regionas	Įrenginių pajėgumas (tūkst. t/m.)
Vilniaus	18,335
Utenos	8,800
Telšių	2,298
Tauragės	1,380
Šiaulių	0,798
Panevėžio	1,500
Kauno	41,535
Utenos	8,300
Telšių	1,500
Panevėžio	1,500
Kauno	25,500

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
7 priedas

DIDELIŲ GABARITŲ ATLIEKŲ SURINKIMO AIKŠTELIŲ PAJĖGUMAI 2018 M.

Regionas	DGASA skaičius (vnt.)	DGASA pajėgumai (tūkst. t/m)
Alytaus regionas	19	14,200
Kauno regionas	11	22,000
Klaipėdos regionas	10	
Marijampolės regionas	9	30,168
Panevėžio regionas	10	14,043
Šiaulių regionas	20	11,775
Tauragės regionas	4	
Telšių regionas	4	1,077
Utenos regionas	6	
Vilniaus regionas	17	17,046
Iš viso	110	>110,309

**BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIOS FRAKCIJOS APDOROJIMAS MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO
ĮRENGINIUOSE, 2018 M.**

Regionas	Pagamintas kompostas, (tūkst. t)	Pagamintas stabilatas, (tūkst. t)	Drėgmės nuostolis, (tūkst. t)	Kitos priemaišos ar degiosios atliekos, (tūkst. t)
Alytaus	1,129	2,027	9,716	
Kauno	18,232		12,297	25,367
Klaipėdos				
Marijampolės		13,311	3,774	
Panevėžio		24,690	2,830	
Šiaulių	9,865	11,884	1,099	
Tauragės		3,891	3,658	
Telšių		13,454	1,856	
Utenos		5,947	4,694	
Vilniaus	27,678		35,627	65,715
Iš viso	56,904	75,204	82,346	91,082

**GYVŪNINĖS KILMĖS IR BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ
PAJĖGUMAI 2020 M.**

Regionas	Pajėgumai (tūkst. t/m.)
Gyvūninės kilmės BSA	
Vilniaus	83,370
Kauno	37,530
Klaipėdos	2,000 – 3,000
Panevėžio	97,066
Šiaulių	0,250
Kauno	37,530
Klaipėdos	10,000
Panevėžio	73,706
Augalinės kilmės BSA	
Vilniaus	89,600

Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

STATYBINIŲ ATLIEKŲ RŪŠIAVIMO, PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai (tūkst. t/m.)
	Rūšiavimo pajėgumai
Vilniaus	585,504
Utenos	5,000
Šiaulių	99,205
Klaipėdos	253,555
Kauno	383,933
Alytaus	118,528
	Perdirbimo pajėgumai
Vilnius	97,325
Utenos	35,880
Šiaulių	95,000
Panevėžio	7,000
Klaipėdos	0,500
Kauno	40,679
Alytaus	52,748

Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
11 priedas

PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai iš viso (tūkst. t/m.)
Rūšiavimo pajėgumai	
Vilniaus	59,335
Telšių	4,845
Tauragės	5,695
Utenos	8,800
Šiaulių	4,698
Panevėžio	9,238
Marijampolės	8,700
Klaipėdos	3,800
Kauno	53,381
Perdirbimo pajėgumai	
Vilniaus	55,000
Alytaus	3,995
Telšių	1,500
Šiaulių	3,800
Kauno	7,000
Panevėžio	1,500

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
12 priedas

**EKSPLOATUOTI NETINKAMŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ
PAJĖGUMAI 2020 M.**

Regionas	Pajėgumai (tūkst. t/m.)
Vilniaus	133,310
Utenos	5,172
Telšių	2,319
Tauragės	7,075
Šiaulių	1,400
Panevėžio	12,775
Marijampolės	7,900
Klaipėdos	1,200
Kauno	287,095
Alytaus	2,485
Kauno	135,010
Klaipėdos	–

Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
13 priedas

PADANGŲ ATLIEKŲ TVRAKymo PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Atliekų tvarkymo būdas	Pajėgumai (t/m)
Utenos	R3	15 000
Klaipėdos	R3	3 000
Šiaulių	R3	26016
Tauragės	R3	8000
Kauno	R3	36 192
Vilniaus	R3	10310
Alytaus	R3	4000

Šaltinis: Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys, padangos

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
14 priedas

ALYVOS ATLIEKŲ PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI, 2020 M.

Regionas	Pajėgumai (t/m)	Įrenginių apkrovimas (t/m)
Rūšiavimo pajėgumai		
Kauno	4515	4515
Perdirbimo pajėgumai		
Vilniaus	15800	15800

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
15 priedas

MEDICININIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M. (TŪKST. T/M)

Regionas	Įrenginių pajėgumai
Vilniaus	0,500
Kauno	4,000
Šiaulių	10,000
Klaipėdos	255,000
Šiaulių	10,000

Šaltinis: Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

ATLIEKŲ NAUDOJIMO ENERGIJAI GAUTI IR ATLIEKŲ DEGINIMO PAJĖGUMAI (TŪKST.T/M.)

Įrenginio pavadinimas	Įrenginių vieta	Įrenginio operatorius	Apdorojamos–panaudojamos atliekos	Tvarkymo veiklos rūšis	Įrenginių pajėgumai
Kogeneracinė jėgainė	Vilniaus m. sav.	UAB „Vilniaus kogeneracinė jėgainė“	Komunalinės atliekos	R1	160,000
	Kauno raj.	UAB „Kauno kogeneracinė jėgainė“	Gamybos ir kitos ūkinės veiklos, komunalinės atliekos	R1	200,000
	Klaipėdos raj.	UAB „Gren Klaipėda“	Gamybos ir kitos ūkinės veiklos, komunalinės atliekos, nepavojingosios medicininės atliekos	R1	25,000
Pavojingųjų atliekų deginimo įrenginys	Šiaulių raj.	UAB „Toksika“	Pavojingosios atliekos	R1, D10	10,000
Cemento gamybos įrenginys	Akmenės raj.	AB „Akmenės cementas“	Padangų atliekos, džiovintą nuotekų dumblas	R1	216,000

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
17 priedas

NEPAVOJINGŪJŲ ATLIEKŲ ŠALINIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI (TŪKST. T)

Įrenginio pavadinimas	Įrenginio vieta	Įrenginio projektinis pajėgumas	2019 m. išnaudoti įrenginio pajėgumai,	Pajėgumų likutis 2019 m.	Metinis pašalintas atliekų kiekis (2019 m.)
Alytaus regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Alytaus r.	1050,000	584,070	465,930	18,897
Lapių regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Kauno r.	2528,000	1423,329	1104,671	143,230
Zabališkio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Kėdainių r.	482,400	381,342	101,058	
Klaipėdos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Klaipėdos r.	2450,000	1356,172	1093,828	40,044
Marijampolės regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Marijampolės r.	750,000	469,191	280,809	13,312
Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Panevėžio r.	2656,548	883,646	1772,902	75,362
Šiaulių regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Šiaulių r.	2199,490	1225,945	973,545	43,269
Tauragės regiono nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Tauragės r.	–	–	–	15,454
Telšių regiono nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Plungės r.	727,251	576,225	151,026	6,603
Utenos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Utenos r.	686,950	408,694	278,256	18,876
Vilniaus regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Elektrėnų r.	6000,000	2442,512	1557,488	60,769

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
18 priedas

KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ KIEKIŲ PROGNOZĖ 2025–2040 M. (TŪKST.T)

Atliekų rūšis	2025 m.	2027 m.	2030 m.	2040 m.
Popieriaus ir kartono, įskaitant pakuotes, atliekos	130,070	124,769	120,342	118,367
Žaliosios atliekos	145,557	139,625	134,670	132,460
Medienos, įskaitant pakuotes, atliekos	8,189	7,855	7,577	7,452
Biologiškai skaidžios maisto ir virtuvės atliekos	102,696	98,511	95,015	93,455
Tekstilės atliekos	58,965	56,562	54,555	53,660
Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos	107,483	103,103	99,444	97,812
Komunalinės biologiškai skaidžios atliekos	552,959	530,425	511,603	503,206
Plastikų, įskaitant pakuotes, atliekos	117,979	113,171	109,155	107,363
PET pakuočių atliekos	4,935	4,733	4,565	4,491
Kombinuotų pakuočių atliekos	5,815	5,578	5,380	5,292
Metalu, įskaitant pakuotes, atliekos	152,064	145,867	140,691	138,382
Stiklo, įskaitant pakuotes, atliekos	59,508	57,083	55,058	54,154
Pakuotės, pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos	340,301	326,433	314,849	309,682
Inertinės atliekos (keramika, betonas, akmenys ir panašiai)	106,626	102,281	98,651	97,032
Kitos nepavojingosios atliekos	58,755	56,361	54,361	53,469
Elektros ir elektroninės įrangos atliekos	14,566	13,972	13,476	13,255
Baterijų ir akumuliatorių atliekos	94	90	87	86
Pavojingosios atliekos	967	928	895	880
Kitos komunalinės atliekos (pavyzdžiui, higienos atliekos, avalynė, guma)	163,974	157,292	151,710	149,220
Kitos komunalinės atliekos	344,983	330,924	319,181	313,942
Komunalinių atliekų kiekis iš viso	1238,279	1218,229	1187,817	1126,863

 Vals
 tybi
 nio
 atlie
 kū
 prev
 encij
 os ir
 tvar
 kym
 o
 2021
 –
 2027
 metų
 plan
 o
 19
 prie
 das

AMYBOS ATLIEKŲ RŪŠIŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖ 2021–2040 M. (TŪKST.T)

Atliekų rūšis	2021	2025	2027	2030	2040
Statybinės atliekos	1185,560	1531,953	1672,138	1874,514	2306,438
ENTP	29,692	35,052	37,093	39,933	45,640
ENTP, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių	5,161	6,093	6.448	6.941	7,934
EEĮ atliekos	3,363	3,970	4,202	4,523	5,170
BAA	11,484	13,557	14,346	15,445	17,652
Naudoti nebetinkamos padangos	23,932	28,251	29,896	32,185	36,785

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
20 priedas

ATLIEKŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖ PAGAL ATLIEKŲ KODUS 2021–2040 M. (TŪKST.T)

Atliekų sąrašo skyrius	2021	2025	2027	2030	2040
1	10,895	16,379	18,832	22,601	31,513
2	52,348	21,614	15,837	10,536	5,087
3	25,736	11,675	8,964	6,376	3,495
4	9,028	15,092	17,999	22,666	34,543
5	1,328	3,053	3,970	5,657	10,828
6	2230,132	2290,908	2311,972	2339,678	2390,494
7	0,826	0,826	0,826	0,826	0,826
8	5,979	19,472	29,293	50,171	136,606
9	0,112	0,112	0,112	0,112	0,112
10	69,476	119,491	143,919	183,590	286,583
11	3,302	4,374	4,793	5,397	6,691
12	40,687	84,031	107,836	149,562	272,881
13	40,522	42,181	41,846	41,029	38,944
14	0,111	0,111	0,111	0,111	0,111
15	198,371	198,511	198,512	198,512	198,512
16	253,131	298,818	316,219	340,433	389,086
17	1185,560	1531,953	1672,138	1874,514	2306,438
18	2,638	3,605	4,011	4,608	5,932
19	157,618	157,618	157,618	157,618	157,618
20	1262,259	1238,279	1218,229	1187,817	1126,863
Iš viso	5550,056	6058,102	6273,037	6601,812	7403,163

ATLIEKŲ SUSIDARYMAS PAGAL SRAUTUS 2017 M.

Ekonominė veikla (NACE 2)	Atliekų dalis tenkanti sektoriui proc.	Nr.	Atliekų rūšis	Susidaręs atliekų kiekis (tūkst. t)	Susidariusių atliekų dalis atitinkamame sektoriuje proc.
1. Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (A)	5,2	1.1	Augalinės kilmės atliekos	230,477	78
		1.2	Gyvūnų išmatos, šlapimas ir mėšlas	20,95	7
		1.3	Medienos atliekos	13,486	5
2. Kasyba ir karjerų eksploatavimas (B)	1,4	2.1	Medienos atliekos	64,551	81
		2.2	Statybinės atliekos	12,237	15
3. Maisto produktų, gėrimų ir tabako gaminių gamyba (C10-C12)	1,0	3.1	Gyvulinės kilmės ir mišrios maisto atliekos	14,432	26
		3.2	Popieriaus ir kartono atliekos	8,913	16
		3.3	MKA	7,428	13
		3.4	MKA	7,292	13
4. Tekstilės gaminių, drabužių, odos ir odos dirbinių gamyba (C13-C15)	0,2	4.1	Tekstilės atliekos	5,314	48
		4.2	Buitinės ir panašios atliekos	1,539	14
		4.3	Popieriaus ir kartono atliekos	1,248	11
		4.4	Juodųjų metalų atliekos	0,881	8
		4.5	Plastiko atliekos	0,736	7

5. Medienos, medienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba (C16)	0,8	5.1	Medienos atliekos	32,908	75
		5.2	Pramoninis nuotekų dumblas	3,842	9
		5.3	Deginimo procesų atliekos	1,474	3
6. Popieriaus gaminių gamyba, spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas (C17_C18)	1,0	6.1	Popieriaus ir kartono atliekos	30,380	54
		6.2	Mišrios kitos atliekos	17,281	31
7. Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba (C19)	0,2	7.1	Statybinės atliekos	6,113	48
		7.2	Cheminės atliekos	2,278	18
		7.3	Juodųjų metalų atliekos	2,314	18
8. Chemikalų produktų, farmacinių preparatų, guminių, plastikinių gaminių gamyba (C20-C22)	39,4	8.1	Kitos mineralinės atliekos	2196,701	98
		8.2	Plastiko atliekos	15,433	1
9. Kitų ne metalo, mineralinių produktų gamyba (C23)	1,4	9.1	Mišrios kitos atliekos	31,975	42
		9.2	Statybinės atliekos	22,152	29
10. Pagrindinių metalų, metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba (C24-C25)	0,9	10.1	Juodųjų metalų atliekos	37,366	75
		10.2	Rūgštinės, šarminės arba druskos atliekos	2,761	6
		10.3	Statybinės atliekos	2,591	5
11. Elektroninių ir optinių gaminių, elektros įrangos, niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos, variklinių ir kitų transporto priemonių gamyba (C26-C30)	0,4	11.1	Juodųjų metalų atliekos	12,958	53
		11.2	Metalų atliekos, sumaišytos	2,830	12
		11.3	Buitinės atliekos	1,893	8
		11.4	Statybinės atliekos	0,919	4
12. Baldų ir kita gamyba (C31-C33)	1,0	12.1	Medienos atliekos	17,936	32
		12.2	Juodųjų metalų atliekos	13,309	24
		12.3	Mišrios kitos atliekos	5,940	11
		12.4	Mišrios komunalinės atliekos	3,114	6
13. Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas (D)	0,8	13.1	Deginimo procesų atliekos	20,703	48
		13.2	Juodųjų metalų atliekos	12,076	28
		13.3	Metalų atliekos (maišytos)	2,466	6

14. Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas, nuotekų valymas, regeneravimas ir kita atliekų tvarkyba (E36-E37, E39)	1.1	14.1	Paprastasis dumblas	43,652	71
		14.2	Kitos mineralinės atliekos	5,897	10
		14.3	Žemės, gruntas	3,652	6
15. Statyba (F)	10,9	15.1	Statybinės atliekos	505,336	81
		15.2	Kitos mineralinės atliekos	65,150	11
		15.3	Žemės, gruntas	14,676	2
16. Paslaugos (išskyrus atliekų didmeninę prekybą) (G-U_X_G4677)	9,5	16.1	Statybinės atliekos	130,529	24
		16.2	Buitinės ir panašios atliekos	77,060	14
		16.3	Juodųjų metalų atliekos	63,977	12
		16.4	Popieriaus ir kartono atliekos	64,817	12
		16.5	Augalinės kilmės atliekos	30,836	6
17. Namų ūkiai (EP_HH)	25,0	17.1	Buitinės ir panašios atliekos	721,621	51
		17.2	Metalų atliekos	342,527	24
		17.3	Augalinės kilmės atliekos	89,463	6
		17.4	Statybinės atliekos	61,372	4

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
22 priedas

ATLIEKŲ ĮVEŽIMAS PAGAL VALSTYBES IR ATLIEKŲ KODUS 2017 M. (tonomis)

Valstybės kodas	2	4	7	10	12	13	15	16	17	18	19	20
AD												0.005
AE								9.4				
AG						465,8	1,9	0,1				36.6
AM									25			
AT							48,8					
BA											65,9	
BB						58,6	0,1					3,9
BE	13,12	214,2				59	4037,7	1,6	1			97,4
BG							10,9	30,9				6,5
BM						30,8	0,1	0,03				1,5
BS						234,4	1,5	0,6				79,7
BY	20,2	227,3					732,5	254,3	3155,6		1101,9	67,6
BZ						80,95	0,03					3,4
CA								476,4				
CH							0,019				0,02	0,9
CI												2,2
CK						20,7	0,004					0,2
CL							0,1	0.1				0,03
CN						3	0,02					0,8
CW						8,4	0,2					2,5
CY						230,6	18	28,9	1233,3		23,1	26,6

CZ				2			189,3	46,6	45.8		50,4	27
DE	15,9	49,5			46,6	55,8	6063,6	767,7	40.6		1003	171,2
DK	25	18,5				194,7	696	357,6		0,3	3361,4	636,5
DM						155	0,01					0,072
DO							0,001					
EE	43,3	44,4			234,9	41,81	28996	7021,4	3149,8		2153,7	11918,3
ES	5,7						71,1	169,3				0,7
FI						700,58	263,4	570,9	1297,4			1589,1
FO						46,28	0,05					3,5
FR						2,5	9,5	173,6	20,1		27,1	17,4
GB	239,6	5,4				22	5077,5	152,4	2306,5		408,3	2,4
GE								30.865	338,5		219,4	
GI						231,6	2,181	0,09				28,2
GR	5,3					9,5	1,429	1,9			0,012	7,9
GY							0,001					
HK						129,5	0,439	0,15	239,1		0,01	5,4
HM												0,04
HR							0,045					1,1
HU		26,1						15,1	68,6			21,6
IE						7	0,08	0,09				1,7
IL							14,9	18,3	44			
IS	32	387,6										
IT						409,4	3,2	24,8	27,6			51,1
JO								2,5	1,6			31,5
KE								7,06				
KG								463,7	80		215	238,5
KM						0.8	0.09	0,002				1,4
KN						10	0.06	0,02				2
KY						26.5	0.2					1,7

KZ								1707,6	717.1		3079,7	246,4
LB						30						
LR						434,2	2.8	0,6			0,06	41,6
LU						5,7	0,002					0,1
LV	15,4	39,8	159,6		30,6	15,9	41741,2	4608,5	909,4		3104,4	26067,8
MA		18,4										
MD								64,9				
MH						360,4	3,2	0,5			0,1	26,6
MT						1189,8	4,6	76.639			0,04	70,5
NA												0,01
NL		27,3				619,3	4183,6	4	115		79,6	288,7
NO	5530,7	149,4				195,2	1760,6	0,2			492,2	5216,2
NU												0,02
OM												3
PA						758.1	2	0,635	52,4			38,2
PH							0,1					0,4
PL	48	397		113,3	461,6	4	9536,6	1461,2	27956,7		5069,5	3970,8
PT						221.5	29,1	0,04			0,01	224,5
RO		368										
RU	68	137,3				408,4	1019,1	238,6	197,5		13694,2	1007,6
RW						10						
SA						145	0,03					0,04
SC							0,02					1,2
SE							5128,7	169,7	385,0		2000	16, 8
SG						1378	9,6	1,4	542,6		0,04	30,0
SI								3				
SK							48,3	1688.2	45,7			
SZ								265				
TH							0,004					0,05

TJ								54	41,8			
TN							0,002					0,3
TR						24,5	0,2		0,8			2,1
UA	79,4			66,97				293	1076,4		21,7	32,7
US						27	0,2	0.1	42,5		0,04	6,09
UY									25,1			
UZ								39.7	209		144	
VC						22,1	0,5					8,3
VG								278				
VU						16.4	0,1					0,1
XS							0,01					0,6
ZA									18,682			
Iš viso	6,1	2,1	160	182	774	9,1	109,7	21,581	44,4	0	36,3	52,4
